

Johannes

Johannes 1

1. In den beginne was Namelijk der schepping van alle dingen, zie Gen. 1:1, en dienvolgens van eeuwigheid; alzo voor de schepping anders niet was dan de eeuwigheid, Joh. 17:5; Ef. 1:4. **het Woord, en** Grieks *ho logos*; dat is, *het woord*, of het zelfstandig woord en de *rede*; gelijk ook het woordje *rede* bij ons zo de inwendige rede, of het verstand des mensen, als het uitwendige woord, waarmede de inwendige rede aan anderen verklaard wordt, betekent. Aldus wordt *Christus* de Zoon Gods genaamd van Johannes, niet alleen hier, maar ook elders, 1 Joh. 1:1, 1 Joh. 5:7; Openb. 19:13; zo omdat Hij is de wijsheid des Vaders en het uitgedrukte beeld zijns persoons, Spreuk. 8:1,12,24; Col. 1:15; Hebr. 1:3, alsook omdat de Vader door Hem Zijn verborgen raad van onze zaligheid den mensen, zo in het Oude als in het Nieuwe Testament, heeft geopenbaard, Joh. 1:18; Hebr. 1:1. # Heb 1.1 **het Woord was bij God**, Namelijk den Vader, als een onderscheiden persoon van den Vader. Zie Joh. 1:18. **en het Woord was God.** Dat is, was des enigen en eeuwigen goddelijken wezens deelachtig, met den Vader en den Heiligen Geest; Joh. 10:30; 1 Joh. 5:7.
2. Dit was in den beginne bij God.
3. Alle dingen zijn door Hetzelve gemaakt, en Grieks *geworden*; dat is geschapen. **zonder Hetzelve** Want de Vader heeft met en door den Zoon de wereld geschapen; Joh. 5:18,19. **is geen ding gemaakt**, Grieks *ook niet een ding*. dat gemaakt is.
4. In Hetzelve was Namelijk woord. **het Leven, en** Dat is, de oorsprong en fontein des levens, gelijk Ps. 36:10; Hand. 17:28. **het Leven was** Dat is, het Woord, hetwelk de

bewerker des levens is. **het Licht der mensen.** Dat is, de auteur en oorsprong van het licht, namelijk van het vernuft en verstand, met hetwelk de mens in de schepping begaafd was.

5. **En het Licht** Dat is, datzelfde Woord, hetwelk de mensen verlicht. **schijnt** Dat is, verlicht het verstand des mensen met enige kennis van Gods natuur en dienst, die na den val in den mens nog overgebleven is. Zie hiervan breder Rom. 1:19,20. **in de duisternis**, Dat is, in het verstand des mensen door den val en de zonde verduisterd; Hand. 26:18. **en de duisternis heeft** Dat is, de verdorven mensen hebben dat licht, hetwelk in hen overgebleven was, niet gebruikt om den Zoon Gods, den auteur van dit licht, recht te kennen, dienen en eren; Rom. 1:21,22; 1 Cor. 1:21. **hetzelve niet begrepen.**
6. Er was een mens van God gezonden, Van deze zending zie Luk. 3:2. **wiens naam was Johannes.** Zie van dezen naam Luk. 1:13,63.
7. Deze kwam tot een getuigenis, om van het Licht te Dat is, van dat eeuwige Woord, waardoor de mensen ook ter zaligheid verlicht worden. **getuigen, opdat zij allen door hem geloven** Namelijk Johannes, gelijk 1 Cor. 3:5. **zouden.**
8. Hij was het Licht niet, maar **was gezonden**, opdat hij van het Licht getuigen zou.
9. **Dit was het waarachtige Licht, Hetwelk verlicht** Namelijk met rede en verstand. **een iegelijk mens, Grieks *alle*.** komende in Namelijk door de natuurlijke geboorte, gelijk Joh. 18:37. **de wereld.**
10. Hij was in de wereld, en Namelijk als een onderhouder en regeerder van alles. **de wereld is door Hem gemaakt; en Grieks *geworden*.** de wereld heeft Hem Dat is, de onwedergeboren mensen door hun natuurlijke wijsheid; noch gelijk ter zaligheid nodig was, 1 Cor. 1:21. **niet gekend.**
11. Hij is gekomen tot het Zijne, en Of, **in Zijn eigen**; namelijk land, of volk, dat is, tot

het Israëlietische volk, uit hetwelk Hij Zijn menselijke natuur heeft aangenomen, Rom. 9:5, en hetwelk Hij tot Zijn eigendom had verkoren, en tot hetwelk Hij bijzonder gekomen is, niet alleen na Zijne menswording door de predikatie des Evangelies, maar ook vóór Zijne menswording door velerlei verschijningen, openbaringen en verlossingen, Deut. 7:6; Ps. 147:19,20. **de Zijnen hebben** Dat is, het merendeel van die Israëlieten, *die* tot het uitwendig verbond behoorden, en daarom *de Zijnen* hier genaamd worden. Hem niet aangenomen. Namelijk door een waar geloof.

12. Maar zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven *Of, recht en waardigheid.* kinderen Gods *Of, dat zij kinderen Gods geworden zijn.* te worden, *namelijk* die in Zijn Naam geloven;

13. Welke niet uit den bloede, noch Grieks *bloeden.* Hebreeuws. Dat is, natuurlijker- en vleselijkerwijze, op welke natuurlijke geboorte en afkomst de Joden zich zeer beroemden en verlieten, Joh. 8:39; Rom. 9:7,8. uit den wil des vleses, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren Dat is, die door den Geest en het Woord Gods wedergeboren en vernieuwd zijn, Joh. 3:5; 1 Petr. 1:23. **zijn.**

14. En het Woord is vlees Dat is, een waar mens, ons in alles gelijk, Hebr. 2:17, doch zonder zonde, Hebr. 4:15. Zie Jes. 40:5; Joël. 2:28. **geworden, en** Namelijk niet door verandering of vermenging, maar door aanneming der menselijke natuur, in enigheid des persoons, Gen. 2:7; 1 Cor. 15:45, gelijk verklaard wordt Fil. 2:7; Hebr. 2:14,16. **heeft onder ons gewoond** (en Grieks *een tabernakel gehad;* dat is, voor een tijd onder ons gewandeld en verkeerd. **wij hebben Zijn heerlijkheid** Dat is, klare tekenen Zijner goddelijke majesteit, zo in Zijn doop en wonderwerken, Joh. 2:11, als in Zijne verandering op den berg en in Zijne opstanding. **aanschouwd, een heerlijkheid als des Eniggeborenen**

Dat is, zoals dien toebehoorde en betaamde, die van den Vader van eeuwigheid onuitsprekelijker wijze is geboren, Spreuk. 8:24; Micha 5:2. **van den Vader), vol van genade** Zie hiervan Joh. 1:17. **en waarheid.**

15. Johannes getuigt van Hem, en heeft geroepen, zeggende: Deze was het, van Welken ik zeide: Die na mij komt, *Of, achter mij.* Zie ook de aantekeningen Joh. 1:27. **is voor mij geworden, Of, voor mij gesteld;** dat is, boven mij verheven. Anders, *voor mij geweest.* want Hij was eer dan ik. Grieks *eerste;* dat is, waardiger dan ik; of *voor mij,* omdat Hij vanwege Zijn goddelijke natuur van eeuwigheid is.

16. En uit Zijn volheid hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade. Dat is, de ene genade op de andere in overvloed; of de genade des Nieuwen Testaments voor de genade des Ouden Testaments; of de genade der heerlijkheid voor de genade der rechtvaardigmaking en wedergeboorte.

17. **Want de wet is** Namelijk der zeden, of der tien geboden, met de bedreiging des eeuwigen vloeks tegen de overtreders, en ook de wet der ceremoniën. **door Mozes gegeven,** Dat is, door den dienst van Mozes, Hebr. 2:2,5,16. **de genade en** Namelijk der verlossing van den vloed der wet, Rom. 10:3,4; Gal. 3:13, en der aanneming tot kinderen, Rom. 8:15. **de waarheid is** Dat is, de vervulling, zo der beloften, 2 Cor. 1:20, als der ceremoniën en voorbeelden, Col. 2:17. **door Jezus Christus** Namelijk als den Zoon en Heere van het huis, Hebr. 3:5,6. **geworden.**

18. Niemand heeft ooit God gezien; **de** Dat is, gekend; namelijk met een volkomen en naakte kennis Zijns wezens en willens. **eniggeboren Zoon, Die in den schoot** Dat is, die eenswezens met den Vader is, van Hem geliefd, en wien derhalve al de geheime wijsheid des Vaders bekend is. **des Vaders is, Die heeft Hem ons**

verklaard. Dat is, klaar en volkomen geopenbaard de zaligmakende kennis Gods en Zijns raads, zoveel als ons van God te weten ter zaligheid nodig is.

19. En dit is de getuigenis Of, *dat is ook*. van Johannes, toen de Joden *enige* priesters en Levieten afzonden van Jeruzalem, opdat zij hem zouden vragen: Wie zijt gij?
20. En hij beleed en loochende het niet; Namelijk openlijk en vrijmoedig wie Hij was, gelijk de volgende woorden het te kennen geven. en beleed: Ik ben de Christus niet.
21. En zij vraagden hem: Wat dan? Zijt gij Elias? En hij zeide: Ik ben *die* niet. Namelijk Elia de Thisbiet, dien gij verkeerdelijk meent dat in eigen persoon zou wederkomen in de wereld, hoewel Johannes ook anderszins Elia genaamd wordt, Matth. 17:12, omdat hij gekomen is in de kracht en den geest van Elia; Luk. 1:17. Zijt gij de profeet? Namelijk die bijzondere profeet, waarvan voorzeggd is Deut. 18:15, dien de Joden meenden, doch kwalijk, dat hij een ander zou zijn dan de *Messias*. En hij antwoordde: Neen.
22. Zij zeiden dan tot hem: Wie zijt gij? opdat wij antwoord geven mogen dengenen, die ons gezonden hebben; wat zegt gij van uzelfen?
23. Hij zeide: Ik ben de stem Zie hiervan de verklaring Matth. 3:3. des roependen in de woestijn: Maakt den weg des Heeren recht, gelijk Jesaja, de profeet, gesproken heeft.
24. En de afgezonden waren uit de Farizeen;
25. En zij vraagden hem en spraken tot hem: Waarom doopt Dat is, uit welke macht en last gebruikt gij deze nieuwe wijze van doen? gij dan, zo gij de Christus niet zijt, noch Elias, noch de profeet?
26. Johannes antwoordde hun, zeggende: Ik doop met water, maar

Hij staat midden onder Dit zeide Johannes niet terstond nadat *Christus* van hem gedoopt was, maar nadat Hij uit de woestijn, waar Hij veertig dagen verzocht was geweest, wedergekomen was, omtrent de plaats waar Johannes doopte. ulieden, Dien gij niet kent;

27. Dezelve is het, Die na mij komt, Of, *achter mij*; dat is, wiens voorloper ik ben, om Hem den weg te bereiden. Zie Joh. 1:15. Welke voor mij geworden is, Wien ik niet waardig ben, dat ik Zijn Dat is, dat ik Hem ook den geringsten dienst zou bewijzen. Zie Matth. 3:11. schoenriem zou ontbinden.
28. Deze dingen zijn geschied in Bethabara, Dat is, een huis der overscheping, of een veerhuis. over de Jordaan, Of, *aan, omtrent, nevens de Jordaan*. Zie Matth. 4:15, en Matth. 19:1. waar Johannes was dopende.
29. Des anderen daags Namelijk nadat Johannes den Farizeën geantwoord had, wie hij was. zag Johannes Grieks *ziet*. Jezus tot zich komende, en zeide: Zie Grieks *zegt*. het Lam Dat is, de *Messias*, door het paaslam en de dagelijkse offeranden voorgebeeld, 1 Cor. 5:7, en beloofd, Jes. 53:7. Gods, Dat de Dat is, van God geordineerd en gesteld. zonde der wereld Dat is, van al degenen, die uit de gehele wereld in Hem zullen geloven; Joh. 6:33,35; 2 Cor. 5:19. *wegneemt!* Of, *op Zich neemt*; namelijk om de straf derzelve te dragen en ons van dezelve te verlossen; Jes. 53:11,12; 1 Petr. 2:24.
30. Deze is het, van Welken ik gezegd heb: Zie de verklaring Joh. 1:15. Na mij komt een Man, Die voor mij geworden is, want Hij was eer dan ik. Grieks *eerste*. Zie Joh. 1:15.
31. En ik kende Hem niet; Namelijk van aangezicht, of volkomenlijk. maar opdat Hij aan Israel zou geopenbaard worden, daarom ben ik gekomen, dopende met het water.

32. En Johannes getuigde, zeggende: Ik heb den Geest zien Namelijk den Heiligen Geest; Matth. 3:16. nederdalen uit den hemel, gelijk een duif, en bleef op Hem.
33. En ik kende Hem niet; Namelijk eer Hij tot mij kwam om gedoopt te worden. Want toen *Christus* tot hem kwam, heeft hem God geopenbaard dat dit de persoon was, Matth. 3:14, en daarna is hij door dit teken in deze kennis meer bevestigd. maar Die mij gezonden heeft, om te dopen met water, Die Grieks *in*; gelijk ook Joh. 1:31. had mij gezegd: Op Welken gij den Geest zult zien nederdalen, en op Hem blijven, Deze is het, Die met den Heiligen Geest doopt. Zie Matth. 3:11.
34. En ik heb gezien, en heb getuigd, dat Deze de Zoon van God is.
35. Des anderen daags Namelijk zijnde de tweede, nadat Johannes de Farizeën had geantwoord. wederom stond Johannes, en twee uit zijn discipelen.
36. En ziende op Jezus, *daar* wandelende, zeide hij: Ziet, het Lam Gods!
37. En die twee discipelen hoorden hem *dat* Namelijk alzo dat zij het ook geloofden. spreken, en zij volgden Jezus.
38. En Jezus Zich omkerende, en ziende hen volgen, zeide tot hen:
39. Wat zoekt gij? En zij zeiden tot Hem: Rabbi! (hetwelk is te zeggen, overgezet zijnde, Meester) waar Of, *leraar*. woont Gij? Grieks *verblijft*; dat is, waar logeert of herbergt gij? Zie Joh. 1:40.
40. Hij zeide tot hen: Komt en ziet! Zij kwamen en zagen, waar Hij woonde, en bleven dien dag bij Hem. En het was omtrent de tiende ure. Dat is, tegen den avond, omtrent twee uren vóór den ondergang der zon. Zie Joh. 11:9.
41. Andreas, de broeder van Simon Petrus, was een van de twee, die het van Johannes gehoord hadden, en Hem gevolgd waren.
42. Deze vond eerst zijn broeder Simon, Grieks *zijn eigen*. en zeide tot hem: Wij hebben gevonden den Messias, hetwelk is, overgezet zijnde, de Christus. Dat is, Gezalfde; met welken naam de beloofde Zaligmaker genaamd werd in het Oude Testament, Ps. 2:2; Dan. 9:25,26; omdat Hij van God verordineerd is tot onzen enigen en oppersten profeet, koning en priester, waarvan de gezalfde profeten, koningen en priesters in het Oude Testament voorbeelden geweest zijn.
43. En hij leidde hem tot Jezus. En Jezus, hem aanziende, zeide: Gij zijt Simon, de zoon van Jonas; gij zult genaamd worden Cefas, hetwelk overgezet wordt Petrus. Dat is, steen, of steenrots. Zie Matth. 16:18.
44. Des anderen daags Dat is, den derden dag na het antwoord van Johannes op de bezending der Farizeën. wilde Jezus heengaan naar Galilea, en vond Filippus, en zeide tot hem: Volg Mij.
45. Filippus nu was van Bethsaida, Van Bethsaïda, zie Matth. 11:21. uit de stad van Andreas en Petrus. Dat is, uit dezelfde stad van welke Andreas en Petrus waren.
46. Filippus vond Nathanael en zeide tot hem: Wij hebben *Dien* gevonden, van Welken Mozes in de wet geschreven heeft, en de profeten, *namelijk* Jezus, den zoon van Jozef, van Nazareth.
47. En Nathanael zeide tot hem: Kan uit Nazareth Dat is, uit zulk een verachte plaats en die in Galilea gelegen was. Zie Joh. 7:41,42. iets goeds zijn? Filippus Dat is, voortkomen. zeide tot hem: Kom en zie.
48. Jezus zag Nathanael tot Zich komen, en zeide tot hem: Zie, waarlijk een Israëliet, Dat is, een oprecht

en ongeveerisd man, gelijk de rechte Israëlieten behoren te zijn. in welken geen bedrog is.

49. Nathanael zeide tot Hem: Van waar kent Gij mij? Jezus antwoordde en zeide tot hem: Eer u Filippus riep, daar gij onder den vijgeboom waart, zag Ik u.
50. Nathanael antwoordde en zeide tot Hem: Rabbi! Gij zijt de Zone Gods, Gij zijt de Koning Israels.
51. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Omdat Ik u *Of, geloof gij omdat Ik u gezegd heb: Ik zag u onder den vijgeboom?* gezegd heb: Ik zag u onder de vijgeboom, zo gelooft gij; gij zult grotere dingen zien dan deze.
52. En Hij zeide tot hem: Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: Van nu aan zult gij den hemel zien geopend, en de engelen Gods Namelijk om Hem, als hunnen Heere, ten dienste te staan; gelijk geschied was in Zijne geboorte, Luk. 2:9,13, en in de woestijn, Matth. 4:11, en daarna in Zijn lijden, Luk. 22:43, in Zijne opstanding, Luk. 24:4, en in Zijne hemelvaart, Hand. 1:10. opklimmende en nederdalende op den Zoon des mensen.

Johannes 2

1. En op den derden dag Namelijk na Zijn vertrek naar Galilea, waarvan Joh. 1:44 gesproken wordt. was er een bruiloft te Kana in Galilea; Dat is, gelegen in Galilea, omtrent drie uren gaans van Nazareth. Het wordt alzo genaamd om te onderscheiden van een ander Kana, gelegen bij de grenzen van Fenicië, in den stam van Aser, Joz. 19:28. en de moeder van Jezus was aldaar.
2. En Jezus was ook genood, en Grieks *geroepen*. Zijn discipelen, tot de bruiloft.
3. En als er wijn ontbrak, zeide de moeder van Jezus tot Hem: Zij hebben geen wijn.
4. Jezus zeide tot haar: Vrouw, Zo noemt *Christus* Zijne moeder, niet uit kleinachting,

maar om aan te wijzen dat haar moederlijk gezag, in zaken Zijn ambt aangaande, niet moest gelden, maar alleen Zijn goddelijk beroep. *wat heb Ik met Grieks wat is mij en u.* Een Hebreeuwse manier van spreken, met zich brengende ene bestraffing. Zie 2 Sam. 16:10, en 2 Sam. 19:22. *u te doen?* Mijn ure is nog niet Dat is, het is nog de bekwame tijd niet. gekomen.

5. Zijn moeder zeide tot de dienaars: Zo wat Hij ulieden zal zeggen, doet *dat*.
6. En aldaar waren zes stenen watervaten gesteld, naar de reiniging der Joden, Dat is, naar de wijze van de reiniging der Joden, waarvan zie Matth. 15:2, en Matth. 23:25; Mark. 7:4,8; Luk. 11:39. elk houdende twee of drie metreten. Elke *metreet* hield, gelijk sommigen rekenen, omtrent honderd en twintig ponden nats, elk pond nu voor een halve pint gerekend zijnde, zou elke metreet houden omtrent vijftien stoopen. Zodat de watervaten van twee metreten zouden houden omtrent dertig stoopen, en van drie metreten vijf en veertig stoopen.
7. Jezus zeide tot hen: Vult de watervaten met water. En zij vulden ze tot boven toe.
8. En Hij zeide tot hen: Schept nu, en draagt het tot den hofmeester; Grieks *Architriclinos*; dat is, de overste van de eetzaal, die bij ons gemeenlijk schaftmeester of hofmeester genaamd wordt. en zij droegen het.
9. Als nu de hofmeester het water, dat wijn geworden was, geproefd had (en hij wist niet, van waar *de wijn* was; maar de dienaren, die het water geschept hadden, wisten het), zo riep de hofmeester den bruidegom.
10. En zeide tot hem: Alle man zet eerst Grieks *mens*. den goeden wijn op, en wanneer men wel gedronken Grieks *als zij dronken geworden zijn*; dat is, door den drank verheugd zijn geworden; want

dit woord betekent niet altijd hetgeen eigenlijk dronkenschap genaamd wordt, maar ook een milde nuttiging van den drank, zonder overdaad, tot verheuging. Zie Gen. 43:34; Hagg. 1:6. heeft, alsdan den minderen; *maar* gij hebt den goeden wijn tot nu toe bewaard.

11. Dit beginsel der Dat is, het eerste van al de wonderen, die Hij ooit in het openbaar gedaan heeft; of het eerste, dat Hij in Galilea gedaan heeft, gelijk men kan afnemen uit Joh. 4:46,54. tekenen heeft Jezus gedaan te Kana in Galilea, en heeft Zijn heerlijkheid Dat is, de kracht en majesteit Zijner goddelijke natuur. geopenbaard; en Zijn discipelen geloofden in Hem. Dat is, werden daardoor in het geloof versterkt dat Hij de Zoon Gods en de ware *Messias* was. Want dat zij tevoren al geloofden, blijkt uit Joh. 1:41,46,50.
12. Daarna ging Hij af naar Kapernaum, Hij, en Zijn moeder, en Zijn broeders, en Dat is, Zijne bloedverwanten. Zie Matth. 12:46. Zijn discipelen; en zij bleven aldaar niet vele dagen.
13. En het pascha der Joden Dit was het eerste pascha na Zijnen doop, op hetwelk Hij denzelfden tempel nog eens reinigt omtrent Zijn laatste pascha. Zie Matth. 21:12; Luk. 19:45. was nabij, en Jezus ging op naar Jeruzalem.
14. En Hij vond in den tempel, die ossen, Zie hiervan Matth. 21:12. en schapen, en duiven verkochten, en de wisselaars *daar* zittende.
15. En een gesel van touwtjes gemaakt hebbende, dreef Hij ze Grieks *wierp Hij hen allen uit.* allen uit den tempel, ook de schapen en de ossen; en het geld der Het Griekse woord betekent klein geld, waarmede het grote geld verwisseld wordt. wisselaren stortte Hij uit, en keerde de tafelen om.
16. En Hij zeide tot degenen, die de duiven verkochten: Neemt deze dingen van hier weg; maakt niet het

huis Mijns Vaders tot een huis van koophandel.

17. En Zijn discipelen werden indachtig, dat er geschreven is: De ijver van Uw huis heeft mij verslonden. Grieks *opgegeten.*
18. De Joden antwoordden dan, en zeiden tot Hem: Wat teken toont Gij ons, dat Gij deze Of, *waarom, dewijl.* dingen doet?
19. Jezus antwoordde en zeide tot hen: Breekt dezen tempel, Grieks *ontbindt, of ontdoet.* en in drie dagen zal Ik denzelfden oprichten.
20. De Joden zeiden dan: Zes en veertig Namelijk nadat de Joden uit de Babylonische gevangenis waren wedergekeerd; waarvan zie Ezra 4,5,6, en *Josefus Antiq. lib. 11, cap. 1,2,3,4.* jaren is over dezen tempel gebouwd, en Gij, zult Gij dien in drie dagen oprichten?
21. Maar Hij zeide *dit* van den tempel Zijns lichaams. Dat is, van Zijn eigen lichaam, of menselijke natuur, in welke de volheid der Godheid lichamelijk als in haar tempel woont, Col. 2:9, en waarvan deze tempel te Jeruzalem een voorbeeld was.
22. Daarom, als Hij opgestaan was van de doden, werden Zijn discipelen gedachtig, dat Hij dit tot hen gezegd had, en zij geloofden de Schrift, en het woord, dat Jezus gesproken had.
23. En als Hij te Jeruzalem was, op het pascha, in het feest, geloofden velen in Namelijk met een blote kennis en toestemming, zonder rechten grond en vertrouwen, gelijk blijkt uit Joh. 2:24. Zijn Naam, ziende Zijn tekenen, die Hij deed.
24. Maar Jezus Zelf betrouwde hun Zichzelf niet, omdat Hij hen allen kende,
25. En omdat Hij niet van node had, dat iemand getuigen zou van den mens; want Hij Zelf wist, wat in

Namelijk als waarachtig God en kenner der harten, Openb. 2:23. den mens was.

Johannes 3

1. En er was een mens uit de Farizeen, wiens naam was Nicodemus, een overste der Joden. Dat is, een uit den Raad der Joden. Zie Joh. 7:48,50. Joden;
2. Deze kwam des nachts tot Nicodemus uit de vrees der Joden, en van uit de synagoge geworpen te worden. Zie Joh. 9:22, en Joh. 12:42, en Joh. 19:38. Jezus, en zeide tot Hem: Rabbi, wij weten, dat Gij zijt een Leraar van God gekomen; want niemand kan deze tekenen doen, die Gij doet, zo God met hem niet is.
3. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Tenzij dat iemand wederom geboren worde, Dat is, door den Heiligen Geest van de aangeboren verdorvenheid verlost, en tot een nieuw geestelijk leven vernieuwd worden. Zie Joh. 1:13; Rom. 12:2. hij kan het Koninkrijk Gods niet zien. Dat is, in hetzelfde niet ingaan, gelijk Joh. 3:5, dat is, der eeuwige zaligheid niet deelachtig worden. Zie de aantekeningen Joh. 3:36.
4. Nicodemus zeide tot Hem: Hoe kan een mens geboren worden, nu oud zijnde? Kan hij ook andermaal in zijner moeders buik ingaan, en geboren worden?
5. Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, Dat is, door de kracht des Heiligen Geestes niet gereinigt wordt van de zonde, gelijk de uiterlijke onreinigheden door water afgewassen worden, Ezech. 36:25. Zie dergelijke manier van spreken, Matth. 3:11.
6. Hetgeen uit het vlees geboren is, natuurlijkerwijze uit den verdorven mens. is, dat is vlees; en Dat is, natuurlijk en vleselijk gezind; Gen. 6:3,5. hetgeen uit den Geest geboren is, dat is geest. Dat is, geestelijk gezind; Rom. 8:5.
7. Verwonder u niet, dat Ik u gezegd heb: Gijlieden moet wederom geboren worden. Of, opnieuw, of van boven; dat is, door de werking des Heiligen Geestes.
8. De wind Grieks *de geest*; dat is de wind, gelijk uit het navolgende blijkt. blaast, waarheen Of, *waait*. hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar Grieks *stem*. gij weet niet, van waar hij komt, en waar hij heen gaat; also is een iegelijk, Des Geestes werkingen wordt gij wel gewaar, maar hoe het toegaat begrijpt gij niet; Pred. 11:5. die uit den Geest geboren is.
9. Nicodemus antwoordde en zeide tot Hem: Hoe kunnen deze dingen geschieden?
10. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zijt gij een leraar van Israel, en weet gij deze dingen niet? Namelijk die in de profeten zo dikmaals en zo klaar geleerd worden.
11. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Wij spreken, wat Wij weten, en getuigen, wat Wij gezien hebben; en gijlieden neemt Namelijk gij oversten en Farizeën; Joh. 7:48. Onze getuigenis niet aan.
12. Indien Ik ulieden de aardse dingen gezegd heb, en gij niet gelooft, hoe zult gij geloven, indien Ik ulieden de hemelse zou zeggen? Dat is, zou voorstellen zonder gelijkenis, gelijk ze in zichzelf zijn.

13. En niemand is opgevaren in den Grieks *opgeklommen*; dat is, met zijn verstand doorgedrongen tot volmaakte kennis der hemelse zaken, aangaande den raad Gods van de zaligheid der mensen, om die den mensen te openbaren; Rom. 10:6. hemel, dan Die uit den hemel nedergekomen is, Namelijk toen Hij de menselijke natuur heeft aangenomen, en van den Vader tot een Middelaar in de wereld gezonden is. *namelijk* de Zoon des mensen, Die in de hemel is. Namelijk ten aanzien van Zijn Goddelijke natuur, naar welke Hij hemel en aarde vervult; Col. 1:17; Hebr. 1:3.
14. En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, Dat is, aan een hogen paal opgehangen, om gezien te worden van allen, die van de vurige slangen gebeten waren, opdat zij genezen zouden worden. Zie Num. 21:9. alzo moet de Zoon des mensen verhoogd worden;
15. Opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar Of, *verloren ga*. het eeuwige leven hebbe.
16. Want alzo lief heeft God de wereld gehad, Dat is, niet alleen de Joden, maar ook de heidenen in de ganse wereld verstrooid; Joh. 11:51,52; 1 Joh. 2:2. Van deze liefde Gods, zie breder Rom. 5:6,8, en Rom. 8:32. dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.
17. Want God heeft Zijn Zoon niet gezonden in de wereld, opdat Hij de wereld veroordelen zou, Grieks *oordelen*; dat is veroordelen of verdoemen. maar opdat de wereld door Hem Dat is, die uit de wereld in Hem zullen geloven, zowel heidenen als Joden. zou behouden worden.
18. Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar die niet gelooft, is alrede veroordeeld, Namelijk in het gericht Gods, volgens de bedreiging der wet, als die de oorzaak der verdoemenis in zichzelf heeft. dewijl hij niet heeft geloofd in den Naam des eniggeboren Zoons van God.
19. En dit is het oordeel, dat Dat is, de verdoemenis, of, de oorzaak der verdoemenis. het licht in Dat is, *Christus* en Zijn Evangelie. de wereld gekomen is, en de mensen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hun werken waren boos.
20. Want een iegelijk, die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijn werken niet bestraft worden. Dat is, ontdekt worden, en hij van dezelve overtuigd.
21. Maar die de waarheid Dat is, die oprecht handelt. doet, komt tot het licht, opdat zijn werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn. Grieks *in Gode gewrocht zijn*; dat is, als in Gods tegenwoordigheid en naar Zijnen wil.
22. Na dezen kwam Jezus en Zijn discipelen in het land van Dat is, buiten Jeruzalem, in de landpalen van Judea. Judea, en onthield Zich aldaar met hen, en doopte. Namelijk door Zijne discipelen. Zie Joh. 4:2.
23. En Johannes doopte ook in Enon bij Salim, Ene plaats in den stam van Benjamin, waarvan zie 1 Sam. 9:4. dewijl aldaar vele wateren waren; Dat is, beken, of riviertjes, of veel water. Omdat degenen, die van Johannes gedoopt werden, met hun gehele lichamen in het water gingen. Zie Matth. 3:16; Hand. 8:38. en zij kwamen daar, en werden gedoopt.
24. Want Johannes was nog niet in de gevangenis geworpen.
25. Er rees dan een vraag *van enigen* uit de discipelen van Johannes met de Joden over de reiniging. Namelijk over de vergelijking van de waardigheid van den doop van Johannes met de Joodse reinigingen; of van den doop van Johannes met den doop der discipelen van *Christus*.
26. En zij kwamen tot Johannes, Namelijk de discipelen van Johannes. en zeiden tot hem: Rabbi, Die met u

was over de Jordaan, Of, *aan de Jordaan*; namelijk te Bethabara, Joh. 1:28. Welken gij getuigenis gaaft, zie, Die doopt, en zij komen allen tot Hem. Dat is, zij komen met grote menigte.

27. Johannes antwoordde en zeide: Een mens kan geen ding Dat is, geen ambt wettelijk en met behoorlijken voortgang en vrucht bedienen. Of, *iets*, namelijk goeds, ontvangen; Hebr. 5:4; Jak. 1:17. aannemen, zo het hem uit de hemel Dat is, van God. Zie Matth. 21:25. niet gegeven zij.

28. Gijzelven zijt mijn getuigen, dat ik gezegd heb: Ik ben de Christus niet; maar dat ik voor Hem heen uitgezonden ben.

29. Die de bruid heeft, is de bruidegom, maar de vriend des Dat is, ik die de vriend en getrouwe dienaar des bruidegoms ben, de bruid dat is de gemeente, tot *Christus* haren bruidegom, gebracht heb, die haar nu zelf ontvangt en aanspreekt. Zie 2 Cor. 11:2; Ef. 5:25. bruidegoms, die staat en hem hoort, verblijdt zich met blijdschap om de stem des bruidegoms. Wanneer hij zijne bruid ontvangt en aanspreekt. Zo is dan deze mijn blijdschap vervuld geworden.

30. Hij moet wassen, maar ik minder worden.

31. Die van boven komt, Dat is, uit den hemel, als waarachtig God, gelijk in de volgende woorden verklaard wordt. is boven allen; die uit de aarde is Dat is, die een bloot mens is, natuurlijkerwijze gesproken, spreekt als een bloot mens, hoewel Hij met Gods Geest begaafd is. *voortgekomen* die is uit de aarde, en spreekt uit de aarde. Die uit den hemel komt, is boven allen.

32. En hetgeen Hij gezien Dat is, waarvan Hij uit zichzelf volkomen en zekere kennis heeft. en gehoord heeft, dat getuigt Hij; en Zijn getuigenis neemt niemand aan. Dat is, zeer weinige, en bijna niemand, in vergelijking van

de grote menigte dergenen, die het verwerpen, gelijk uit Joh. 3:33 blijkt.

33. Die Zijn getuigenis aangenomen heeft, die heeft verzegeld, dat Dat is, door zijn geloof betuigd en bevestigd dat hij houdt, dat de beloften Gods waarachtig zijn. God waarachtig is.

34. Want Dien God gezonden heeft, Die spreekt de woorden Gods; want God geeft *Hem* de Geest niet met mate. Grieks *uit mate*; dat is, niet ten dele, gelijk Zijne dienaren, maar met alle volheid. Zie Ps. 45:8; Joh. 1:16.

35. De Vader heeft den Zoon lief, en heeft alle dingen in Zijn hand Dat is, Zijne macht onderworpen. Zie Matth. 28:18. gegeven.

36. Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, Dat is, die naar zijn bevel in Hem niet gelooft, Rom. 1:5. die zal het leven niet zien, maar Dat is, niet genieten, Ps. 34:13. de toorn Gods blijft op hem.

Johannes 4

1. Als dan de Heere verstond, Namelijk *Jezus*. dat de Farizeen gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen En overzulks vreesden dat zij hun aanzien bij het volk meer zouden verliezen door Hem, dan geschied was door Johannes; en dat zij daarover met nijdigheid en haat tegen Hem zo langer zo meer ontstoken werden, Joh. 11:48. maakte en doopte dan Johannes;

2. (Hoewel Jezus zelf niet doopte, maar Zijn discipelen),

3. Zo verliet Hij Judea Namelijk om hun lagen en geweld te ontgaan, alzo Zijne ure nog niet gekomen was, Joh. 7:30., en ging wederom heen naar Waaruit Hij tevoren naar Jeruzalem was vertrokken, Joh. 2:12. Galilea.

4. En Hij moest door Samaria gaan. Overmits de naaste weg om van Judea naar

Galilea te reizen door het land van Samaria lag, Luk. 9:51,52, en Luk. 17:11.

5. Hij kwam dan in een stad van Samaria, genaamd Sichar, nabij het stuk land, hetwelk Jakob zijn zoon Jozef gaf. Namelijk bij testament. Zie Gen. 48:22, op welk stuk land ook Jozefs beenderen begraven zijn, Joz. 24:32.
6. En aldaar was de fontein Jakobs. Dit is ene fontein geweest in datzelfde stuk land, of een put, dien Jakob heeft doen graven, gelijk zijne voorvaders. Jezus dan, vermoeid zijnde van de reize, zat also neder nevens de fontein. Het was omtrent de zesde ure. Dat is, omtrent den middag, als de zon op het heetst is. Zie Joh. 11:9.
7. Er kwam een vrouw uit Samaria om
Dat is, zijnde uit het land van Samaria, en komende uit Sichar, welk stadje in het land van Samaria lag, Joh. 4:5, anders ook genaamd Sichem, Gen. 33:19. water te putten. Jezus zeide tot haar: Geef Mij te drinken.
8. (Want Zijn discipelen waren heengegaan in de stad, opdat zij zouden spijs kopen.)
9. Zo zeide dan de Samaritaanse vrouw tot Hem: Hoe begeert Gij, Die een Jood zijt, van mij te drinken, die een Samaritaanse vrouw ben? Want de Joden houden De oorzaak hiervan zie de aantekeningen Luk. 9:53. geen gemeenschap met de Samaritanen.
10. Jezus antwoordde en zeide tot haar: Indien gij de gave Gods kendet, Dat is, mij, die den mensen tot een Zaligmaker van God gegeven ben; Rom. 8:32. en Wie Hij is, Die tot u zegt: Geef Mij te drinken, zo zoudt gij van Hem hebben begeerd, en Hij zoude u levend water gegeven Dat is, levend makende, waarmede bij gelijkenis verstaan wordt de gave des Heiligen Geestes, door welchen wij wedergeboren en verkwikt worden ten eeuwigen leven. In zulker voege, dat hoewel wij somtijds wel dorsten naar troost in zware vallen en aanvechtingen,

nochtans door deze genade des Heiligen Geestes also wederom verkwikt en gesterkt worden, dat wij nimmermeer in wanhoop vervallen, noch verloren gaan. Zie Jes. 12:3; Joh. 6:35, en Joh. 7:38,39. hebben.

11. De vrouw zeide tot Hem: Heere! Gij hebt niet om mede te putten, en de put is diep; van waar hebt Gij dan het levend water?
12. Zijt Gij meerder dan onze vader Jakob, die De Samaritanen roemden dat zij afkomstig waren van Jakob door Jozef, hoewel zij meest allen uit de heidenen waren, die uit Assyrië daar waren gebracht. Zie 2 Kon. 17, en *Josef, Antiq. lib. 9.* ons den put gegeven heeft, en hijzelf heeft daaruit gedronken, en zijn kinderen en zijn vee?
13. Jezus antwoordde, en zeide tot haar: Een ieder, die van dit water drinkt, zal wederom dorsten:
14. Maar zo wie gedronken zal hebben van het water, dat Ik hem geven zal, dien zal in eeuwigheid niet dorsten; maar het water, dat Ik hem zal geven, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven.
15. De vrouw zeide tot Hem: Heere, geef mij dat water, opdat mij niet dorste, en ik hier niet *moet* komen, om te putten.
16. Jezus zeide tot haar: Ga heen, roep uw man, en kom hier.
17. De vrouw antwoordde en zeide: Ik heb geen man. Dat is, geen getrouwde man. Jezus zeide tot haar: Gij hebt wel gezegd: Ik heb geen man. Dat is, geen getrouwde man.
18. Want gij hebt vijf mannen gehad, en dien gij nu hebt, is uw man niet; dat hebt gij met waarheid gezegd.
19. De vrouw zeide tot Hem: Heere, ik zie, dat Gij een profeet zijt.
20. Onze vaders hebben op deze berg aanbeden; Namelijk den berg Gerizim,

alwaar Manasse, de broeder van den hogepriester Jaddus, getrouwd hebbende, tegen de wet der Joden, de dochter van een Samaritaansen overste Sanaballath, zie *Neh. 6:*, en daarover verstoten zijnde, heeft zich tot de Samaritanen begeven, en door toedoen zijns schoonvaders een nieuwen tempel op dien berg gebouwd, en ene scheuring aangericht, en is aldaar tot hogepriester gesteld. Waardoor namaals tussen de Joden en Samaritanen grote twist is ontstaan, over de plaats waar men behoorde aan te bidden. Zie *2 Mach. 6:2, Josef. Antiq. lib. 11, cap. 8.* en gijlieden zegt, dat te Jeruzalem de plaats is, waar men moet aanbidden. Door *aanbidden* wordt hier verstaan de gehele openbare en uiterlijke godsdienst.

21. Jezus zeide tot haar: Vrouw, geloof Mij, de ure komt, wanneer gijlieden, noch op dezen berg, noch te Jeruzalem, den Vader zult aanbidden. Dat is, niet zult gehouden zijn op die plaatsen meer dan op andere aan te bidden, 1 Tim. 2:8.

22. Gijlieden aanbidt, wat gij niet weet; Dat is, waarvan gij niet zijt verzekerd, dat God aldaar wil gediend zijn, also gij daarvan geen gebod hebt, gelijk wij Joden hebben van den godsdienst in den tempel te Jeruzalem te doen; gelijk ook niet, dat God op zulke wijze wil gediend zijn als gij Hem dient. wij aanbidden, wat wij weten; want de zaligheid Dat is, de Zaligmaker en de zaligmakende leer, Jes. 2:3; Rom. 9:5. is uit de Joden.

23. Maar de ure komt, en is nu, wanneer de ware aanbidders den Vader aanbidden zullen in geest en Dat is, niet gebonden zijnde aan zekere plaats of uitwendige ceremoniën, gelijk in het Oude Testament. waarheid; want de Vader zoekt ook dezulken, die Hem *alzo* aanbidden.

24. God is een Geest, en Dat is, een geestelijk, onzienlijk wezen, en wil daarom gediend worden met een dienst, die met zijne natuur overeenkomt, dat is, die inwendig en geestelijk is, voortkomende uit een oprecht

en gelovig hart; Rom. 12:1,2. die Hem aanbidden, moeten *Hem* aanbidden in geest en waarheid.

25. De vrouw zeide tot Hem: Ik weet, dat de Messias Zie van dit woord Joh. 1:42. komt (Die genaamd Dat is, haast komen zal. wordt Christus); wanneer Die zal gekomen zijn, zo zal Hij ons alle dingen verkondigen. Namelijk die tot den godsdienst en ter zaligheid nodig zijn.

26. Jezus zeide tot haar: Ik ben het, Namelijk de *Messias*, van wien gij zegt dat Hij komen zal. Die met u spreek.

27. En daarop kwamen Zijn discipelen en verwonderden zich, dat Hij met een vrouw sprak. Nochtans zeide niemand: Wat vraagt Gij, of: Wat spreekt Gij met haar?

28. Zo verliet de vrouw dan haar watervat, en ging heen in de stad en zeide Namelijk Sichar, Joh. 4:5. tot de lieden: Grieks *mensen*; namelijk van die stad.

29. Komt, ziet een Mens, Die mij gezegd heeft alles, wat ik Namelijk ook heimelijke en verborgen zaken. gedaan heb; is Deze niet de Christus?

30. Zij dan gingen Namelijk de inwoners van Sichar. uit de stad, en kwamen tot Hem.

31. En ondertussen baden Hem de discipelen, zeggende: Rabbi, eet. Namelijk van deze spijs, die wij tot het middagmaal gekocht hebben.

32. Maar Hij zeide tot hen: Ik heb een spijs Dit wordt verklaard Joh. 4:34. om te eten, die gij niet weet.

33. Zo zeiden dan de discipelen tegen elkander: Heeft Hem iemand te eten gebracht?

34. Jezus zeide tot hen: Mijn spijs is, dat Ik doe den wil Desgenen, Die Mij gezonden heeft, en Zijn werk Namelijk dat mij de Vader opgelegd heeft om het Evangelie te prediken, als de mensen tot mij

komen, gelijk de Samaritanen terstond doen zouden. *volbrengende. Of, voleinde.*

35. Zegt gijlieden niet: Het zijn nog vier maanden, en *dan* komt de oogst? Namelijk de natuurlijke oogst, welke begon in Judea van pasen aan. Zie Lev. 23:10,15; Deut. 16:9. Ziet, Ik zeg u: Heft uw ogen op en aanschouwt de landen; want zij zijn alrede wit om te oogsten. *Grieks tot den oogst.* Dit moest verstaan worden van een geestelijken oogst, welke hier waren de Samaritanen, die met menigte over de velden kwamen om *Christus* te horen derhalve als rijp waren om geestelijk geoogst, dat is, tot de gemeente gebracht te worden.
36. En die maait, ontvangt loon, en vergadert vrucht ten eeuwigen leven; opdat zich te zamen verblijde, beide, die zaait en die maait.
37. Want hierin is die spreuk waarachtig: *Grieks woord, of rede.* Een ander is het, die zaait, en een ander, die maait.
38. Ik heb u uitgezonden, Namelijk apostelen. om te maaien, hetgeen gij niet bearbeid hebt; anderen hebben Namelijk de voorgaande profeten en Johannes de Doper, welke *Christus* hiervoren bij zaaiers vergelijkt, gelijk de apostelen bij maaiers. het bearbeid, en gij zijt tot hun arbeid ingegaan.
39. En velen der Samaritanen uit die stad geloofden in Hem, om het woord der vrouw, die getuigde: Hij heeft mij gezegd alles, wat ik gedaan heb.
40. Als dan de Samaritanen tot Hem gekomen waren, baden zij Hem, dat Hij bij hen bleef; en Hij bleef aldaar twee dagen.
41. En er geloofden er veel meer om Zijns woords wil; Dat is omdat zij Hem zelf nu gehoord en de kracht Zijns woord gevoeld hadden.
42. En zeiden tot de vrouw: Wij geloven niet meer om uws zeggens

wil; want wij zelven hebben *Hem* gehoord, en weten, dat Deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld.

43. En na de twee dagen ging Hij van daar en ging heen naar Galilea; Namelijk niet naar Nazareth, maar naar Kana, gelijk blijkt uit Joh. 4:46.
44. Want Jezus heeft Zelf getuigd, dat een profeet in zijn eigen vaderland geen Hier wordt reden gegeven waarom Hij naar Kana en naar andere steden van Galilea ging en niet naar Nazareth. Zie Matth. 13:54,57. eer heeft.
45. Als Hij dan in Galilea kwam, ontvingen Hem Dat is, namen Zijne leer aan. de Galileers, gezien hebbende al de dingen, die Hij te Jeruzalem op het feest gedaan Namelijk van pasen. had; want ook zij waren tot het feest gegaan.
46. Zo kwam dan Jezus wederom te Kana in Galilea, waar Hij het water wijn gemaakt had. En er was een zeker koninklijk *hoveling*, *Grieks koninklijk*; namelijk officier of heer, in dienst of uit het hof van den koning Herodes, welke sommigen menen, dat Chusa zou geweest zijn, de rentmeester van Herodes, wiens huisvrouw Johanna, benevens andere vrouwen, den Heere *Christus* dienden van hare goederen, Luk. 8:3, hetwelk ook Joh. 4:53 schijnt te bevestigen. wiens zoon krank was, te Kapernaum.
47. Deze, gehoord hebbende, dat Jezus uit Judea in Galilea kwam, ging tot Hem, en bad Hem, dat Hij afkwame, en zijn zoon gezond maakte; want hij lag op zijn sterven. *Grieks hij zou sterven.*
48. Jezus dan zeide tot hem: Tenzij dat gijlieden tekenen en wonderen ziet, zo zult gij niet geloven.
49. De koninklijke *hoveling* zeide tot Hem: Heere, kom af, eer mijn kind sterft.

50. Jezus zeide tot hem: Ga heen, uw zoon leeft. En de Dat is, is weder gezond geworden, en van het sterven voor dezen tijd bevrijd. mens geloofde het woord, dat Jezus tot hem zeide, en ging heen.
51. En als hij nu afgang, kwamen hem zijn dienstknechten tegemoet, en boodschapten, zeggende: Uw kind leeft!
52. Zo vraagde hij dan van hen de ure, in welke het beter met hem geworden was. En zij zeiden tot hem: Gisteren te zeven ure verliet Dat is, omtrent één ure na den middag. hem de koorts.
53. De vader bekende dan, dat het in dezelve ure *was*, in dewelke Jezus tot hem gezegd had: Uw zoon leeft. En hij geloofde zelf, en zijn gehele huis.
54. Dit tweede teken heeft Jezus wederom gedaan, als Hij uit Judea in Galilea gekomen was.

Johannes 5

1. Na dezen was een feest der Dit schijnt geweest te zijn het paasfeest, gelijk afgenomen wordt uit Joh. 4:35, alzo tussen dien tijd en pasen geen ander feest kwam, en de oogst van pasen begon, Lev. 23:10. Zodat dit het tweede pasen zou zijn na den doop van Christus. Joden, en Jezus ging op naar Jeruzalem.
2. En er is te Jeruzalem aan de Schaaps *poort*, een badwater, Of, *vijver*. Velen menen dat dit de vijver is geweest, van welken men leest 2 Kon. 20:20, waarin de offerbeesten schijnen gewassen geweest te zijn, eer zij in den tempel werden gebracht. hetwelk in het Hebreeuws toegenaamd wordt Bethesda, Dat is, een huis der instorting, namelijk van wateren, omdat het water door zekere gangen in den vijver geleid werd. Of, gelijk de Syrische overzetting leest, Bethchesda, dat is, een huis der weldadigheid, omdat de zieken hier verzorgd en sommigen door dit bijzonder

- wonder genezen werden. hebbende vijf zalen. Grieks *galerijen, panden*; dat is, kamers, waar de zieken in waren.
3. In dezelve lag een grote menigte van zieken, blinden, kreupelen, verdorden, Namelijk aan enige leden. wachtende op de roering des waters.
4. Want een engel daalde neder op zekeren tijd Die nochtans den lieden onbekend was. in dat badwater, en beroerde het water; die dan eerst daarin kwam, na de beroering van het water, die werd gezond, van wat ziekte hij ook bevangen was.
5. En aldaar was een zeker mens, die acht en dertig jaren krank gelegen had. Grieks *in krankheid had*; dat is, overgebracht had.
6. Jezus, ziende dezen liggen, en wetende, dat hij nu langen tijd gelegen had, zeide tot hem: Wilt gij gezond worden?
7. De kranke antwoordde Hem: Heere, ik heb geen mens, om mij te werpen in het badwater, wanneer het water beroerd wordt; en terwijl ik kom, zo daalt een ander voor mij neder.
8. Jezus zeide tot hem: Sta op, neem uw beddeken Namelijk tot bewijs van Gods genade jegens u, en van uw volkomen genezing door mij wonderbaarlijk geschied. Anders was het niet geoorloofd zonder nood lasten te dragen op den sabbat; Jer. 17:22,24,27. Van dit Griekse woord *Krabbaton*, zie Mark. 2:4. op, en wandel.
9. En terstond werd de mens gezond, en nam zijn beddeken op en wandelde. En het was sabbat op denzelfden dag.
10. De Joden zeiden dan tot dengene, die genezen was: Het is sabbat; het is u niet geoorloofd het beddeken te dragen.
11. Hij antwoordde hun: Die mij gezond gemaakt heeft, Die heeft mij

- gezegd: Neem uw beddeken op, en wandel.
12. Zij vraagden hem dan: Wie is de Mens, Die u gezegd heeft: Neem uw beddeken op, en wandel?
13. En die gezond gemaakt was, wist niet, Wie Hij was; want Jezus was ontweken, Grieks *uitgezwommen*. alzo er een *grote* Of, uit de schare, die in die plaats was. schare in die plaats was.
14. Daarna vond hem Jezus in den tempel, en zeide tot hem: Zie, gij zijt gezond geworden; zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede.
15. De mens ging heen, en boodschapte den Joden, dat het Jezus was, Die hem gezond gemaakt had.
16. En daarom vervolgden de Joden Jezus, en zochten Hem te doden, omdat Hij deze dingen op den sabbat deed.
17. En Jezus antwoordde hun: Mijn Vader werkt Christus verantwoordt zichzelf met het voorbeeld van God Zijn Vader, alzo de Joden Hem òf hadden tegengeworpen, òf konden tegenwerpen, dat God zelf op den sabbat van Zijne werken gerust heeft, Gen. 2:2; Exod. 20:11. Namelijk hoewel God gerust heeft van de werken der schepping, dat Hij evenwel nog werkt, ook op sabbatdagen, in het onderhouden en regeren van alle creaturen. tot nu toe, en Ik werk ook.
18. Daarom zochten dan de Joden te meer Hem te doden, omdat Hij niet alleen den sabbat brak, maar Grieks *ontbond*; namelijk naar hun gevoelen. ook zeide, dat God Zijn eigen Vader was, Dat is, Zijn natuurlijke Vader, van hetzelfde wezen en dezelfde macht, gelijk dit de Joden uit Christus' woorden wel besloten. En alzo wordt ook Christus de eigen Zoon Gods genaamd, Rom. 8:32. Zichzelven Gode evengelijk makende.
19. Jezus dan antwoordde en zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: De Zoon kan niets van Zichzelven doen, Namelijk zonder des Vaders macht en wil, die Hij met den Vader gemeen heeft, Joh. 10:30, zodat, gelijk de Vader alles werkt door den Zoon, alzo ook de Zoon niet werkt dan van den Vader door dezelfde kracht. tenzij Hij den Vader dat ziet doen; Grieks *iets*; dat is, hetzelfde. want zo wat Die doet, Namelijk de Vader. hetzelfde doet ook Dat is, hetzelfde werk, en door dezelfde goddelijke kracht; Joh. 1:3; Col. 1:16; Hebr. 1:3. de Zoon desgelijks.
20. Want de Vader heeft den Zoon lief, en toont Hem Dat is, maakt den Zoon al Zijne werken gemeen, alzo dat de Vader alles door den Zoon werkt als door een medewerker met den Vader, gelijk uit het volgende blijkt. alles, wat Hij doet; en Hij zal Hem groter werken Namelijk die daarna verhaald worden Joh. 5:21,22. tonen dan deze, Namelijk deze en dergelijke genezingen. opdat gij u Of, zodat gij u verwonderen zult. verwondert.
21. Want gelijk de Vader de doden opwekt en levend maakt, alzo maakt ook de Zoon levend, Die Hij wil.
22. Want ook de Vader oordeelt niemand, Namelijk alleen, zonder den Zoon; maar oordeelt en regeert alles door den Zoon; Joh. 3:35; en Joh. 17:2. maar heeft al het oordeel den Zoon gegeven;
23. Opdat zij allen den Zoon eren, gelijk zij den Vader eren. Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, Die Hem gezonden heeft.
24. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Die Mijn woord hoort, en gelooft Hem, Die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige Dat is, heeft daarvan het beginsel en vaste zekerheid; Rom. 8:24; Ef. 2:6; 1 Joh. 3:2. leven, en komt niet in de verdoemenis, Grieks *oordeel*; dat is veroordeling. maar is uit den dood overgegaan in het leven.
25. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: De ure komt, Dat is, de tijd, namelijk dat de

mensen in meerdere menigte en met grotere kracht door de predikatie des Evangelies, uit den dood der zonden, tot een geestelijk leven zullen opgewekt worden. **en is nu, wanneer de doden zullen** Dat is, die geestelijk dood zijn door de misdaden en zonden; Ef. 2:1,5. **horen de stem des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben,** Namelijk alzo dat zij die ook door het geloof hebben aangenomen; Joh. 1:12. **zullen leven.** Dat is, een nieuw geestelijk leven krijgen, hetwelk genaamd wordt de eerste opstanding; Openb. 20:6. Zie van dit geestelijke leven Rom. 6:4; Gal. 2:20.

26. **Want gelijk de Vader het leven heeft** Dat is, het goddelijke wezen, hetwelk in zichzelf het leven is, en ene oorzaak en een fontein des levens in allen. Zie Ps. 36:10. **in Zichzelf, alzo heeft Hij ook den Zoon gegeven, het** Namelijk hetzelfde goddelijke wezen door de eeuwige geboorte uit den Vader; Ps. 2:7; Micha 5:1. **leven te hebben in Zichzelf;**

27. **En heeft Hem macht gegeven, ook gericht te houden,** Grieks *oordeel te doen*; dat is, om alles te regeren met macht van leven en dood, en voornamelijk ten uitersten dage; Matth. 28:18; Rom. 14:9; Openb. 1:18. **omdat Hij des** Dat is, omdat Hij, in enigheid zijns persoons de menselijke natuur aangenomen hebbende, van God tot een Middelaar en rechter is gesteld, en hetzelfde ambt ook als mens zal uitrusten; Dan. 7:13; Hand. 10:42, en Hand. 17:31; Joh. 17:2. **mensen Zoon is.**

28. **Verwondert u** Namelijk alsof Ik mij al te grote dingen zou toeschrijven. Want Ik zal nog grotere dingen doen, namelijk alle doden opwekken, gelijk volgt. **daar niet over, want de ure komt, in** Dat is, zal komen. **dewelke allen, die in de graven zijn, Zijn stem zullen** Van deze stem zie 1 Cor. 15:52; 1 Thess. 4:16. **horen;**

29. **En zullen uitgaan, die het goede** Zie hiervan Matth. 25:46. **gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de**

opstanding der verdoemenis. Grieks *des oordeels*.

30. **Ik kan van Mijzelf** Dat is, zonder de macht en den wil des Vaders, die Ik met Hem gemeen heb, gelijk ook het gehele goddelijke wezen. **niets doen. Gelijk Ik hoor, oordeel** Namelijk van den Vader, dat is, zo mij de Vader voorgaat en beveelt. **Ik, en Mijn oordeel is rechtvaardig; want Ik zoek niet Mijn wil, maar den wil des Vaders, Die Mij gezonden heeft.**

31. **Indien Ik van Mijzelf** Namelijk alleen. **getuig, Mijn getuigenis is niet waarachtig.** Dat is, gij zoudt daaraan kunnen twijfelen. Want anderszins is *Christus'* getuigenis in zichzelf altijd waarachtig en aannemelijk. Zie Joh. 8:14.

32. **Er is een ander, Namelijk mijn Vader.** Zie Joh. 5:37. **die van Mij getuigt, en Ik weet, dat de getuigenis, welke hij van Mij getuigt, waarachtig is.**

33. **Gijlieden hebt tot Johannes gezonden, en hij heeft der waarheid** Namelijk van mij. **getuigenis gegeven.**

34. **Doch Ik neem geen getuigenis van een mens; Namelijk alsof Ik het voor mij van node had. maar dit zeg Ik, opdat gijlieden** Namelijk zo gij Johannes' getuigenis gelooft. **zoudt behouden worden.**

35. **Hij was een brandende en lichtende kaars; Of, schijnende;** namelijk met leer en leven. **en gij hebt ulieden voor een korten tijd** Grieks *ure*; dat is een korten tijd. **in zijn licht** Dat is, Zijne leer met vreugde willen aannemen. **willen verheugen.**

36. **Maar Ik heb een getuigenis meerder, dan die van Johannes; want de werken, die** Dat is, wonderwerken, gelijk Joh. 10:37. **Mij de Vader gegeven heeft, om die te volbrengen, dezelve werken, die Ik doe, getuigen van Mij, dat Mij de Vader gezonden heeft.**

37. En de Vader, Die Mij gezonden heeft, Die heeft Zelf van Mij getuigd. Namelijk toen Ik van Johannes gedoopt werd. Zie Matth. 3:17. Gij hebt noch Dat is, al is het dat gij daarvan zeer roemt, dat uwe vaders Gods stem gehoord en Hem in enige openbaringen gezien hebben, nochtans toont gij metterdaad dat gij Hem noch gehoord noch gezien hebt, dat is, dat gij geen ware kennis van Hem en zijn Woord hebt, overmits gij in mij, zijnen Zoon, niet gelooft. Zijn stem ooit gehoord, noch Zijn gedaante gezien.
38. En Zijn woord hebt gij niet in u blijvende; want gij gelooft Dien niet, Dien Hij gezonden heeft.
39. Onderzoekt de Of, *gij onderzoekt*. Schriften; want gij meent in dezelve het eeuwige Dat is, dat de weg om het eeuwige leven te verkrijgen in dezelve geleerd en aangewezen wordt, welke een goede mening was. leven te hebben; en die zijn het, die van Mij getuigen.
40. En gij wilt tot Mij niet Dat is, in mij niet geloven. komen, opdat gij het leven moogt hebben.
41. Ik neem geen eer van mensen; Grieks *heerlijkheid*; dat is, Ik zeg dit niet uit eergierigheid, maar tot de eer mijns Vaders en tot uwe zaligheid.
42. Maar Ik ken ulieden, dat gij de liefde Gods in uzelfen niet hebt.
43. Ik ben gekomen in den Naam Dat is, van den Vader gesteld en gezonden. Mijns Vaders, en gij neemt Mij niet aan; zo een ander komt Namelijk valse leraar of valse *Christus*. Zie Matth. 24:5,24; Hand. 5:36. in zijn eigen naam, Dat is, vanzelf zich opwerpende, zonder van God gezonden te zijn. dien zult gij aannemen.
44. Hoe kunt gij geloven, gij, die eer van elkander neemt, en de Dat is, zoekt. eer, die van God alleen Of, *van den enigen God*; namelijk dat gij door het ware geloof zijne kinderen en ergenamen moogt worden; Joh. 1:12. is, niet zoekt?

45. Meent niet, dat Ik u verklagen zal Of, *beschuldigen*; dat is, dat ik u zal behoeven te beschuldigen. bij den Vader; die u verklaagt, is Mozes, Of, *daar is een die u verklaagt*, namelijk Mozes, dat is de schriften van Mozes; Luk. 16:29. op welken gij Dat is, in welke schriften gij vertrouwt het eeuwige leven te vinden. Zie Joh. 5:39. gehoopt hebt.
46. Want indien gij Mozes geloofdet, zo zoudt gij Mij geloven; want hij heeft van Mij geschreven.
47. Maar zo gij zijn Schriften Namelijk die gij zo hoog acht. niet gelooft, hoe zult gij Mijn woorden geloven? Namelijk die gij zo weinig acht.

Johannes 6

1. Na dezen vertrok Jezus over de zee van Galilea, welke is *de zee van Tiberias*. Van deze zee zie breder Matth. 4:18; Luk. 5:1.
2. En Hem volgde een grote Namelijk te land. Zie Matth. 14:13. schare, omdat zij Zijn tekenen zagen, die Hij deed aan de zieken.
3. En Jezus ging op den berg, Namelijk die bij Bethsaïda lag. en zat aldaar neder met Zijn discipelen.
4. En het pascha, Dit was het derde pascha na den doop van *Christus*. Van het eerste zie Joh. 2:13, en van het tweede Joh. 5:1. het feest der Joden, was nabij.
5. Jezus dan, de ogen opheffende, en ziende, dat een grote schare tot Hem kwam, zeide tot Filippus: Van waar zullen Of, *waarvan*. wij broden kopen, opdat deze eten mogen?
6. (Doch dit zeide Hij, hem beproevende; want Hij wist Zelf, Dat is, had nu al bij Zichzelfen besloten. wat Hij doen zou.)
7. Filippus antwoordde Hem: Voor tweehonderd penningen brood Grieks *denariën*; dat is, schellingen of realen. Zie Matth. 18:28. is voor dezen niet

- genoeg, opdat een iegelijk van hen een weinig neme.
8. Een van Zijn discipelen, *namelijk* Andreas, de broeder van Simon Petrus, zeide tot Hem:
 9. Hier is een jongskens, dat vijf gerstebroden heeft, en twee visjes; maar Grieks eigenlijk *gebraden visjes*. wat zijn deze onder zo velen?
 10. En Jezus zeide: Doet de mensen nederzitten. Grieks *nedervallen*; naar het gebruik der ouden, die op den elleboog liggende aten. En er was veel gras in die *Namelijk* groen gras; Mark. 6:39. plaats. Zo zaten dan de mannen neder, omtrent vijf duizend *Namelijk* boven de vrouwen en kinderen; Matth. 14:21. in getal.
 11. En Jezus nam de broden, en gedankt hebbende, *Dat is*, met dankzegging die gezegend hebbende. Zie Luk. 9:16. deelde Hij ze den discipelen, en de discipelen dengenen, die nedergezeten waren; desgelijks ook van de visjes, zoveel zij wilden. *Namelijk* de scharen, gelijk uit het volgende blijkt.
 12. En als zij verzadigd waren, Grieks *vervuld*. zeide Hij tot Zijn discipelen: Vergadert de overgeschoten brokken, opdat er niets verloren ga.
 13. Zij vergaderden ze dan, en vulden twaalf korven met brokken van de vijf gerstebroden, welke overgeschoten waren dengenen, die gegeten hadden.
 14. De mensen dan, gezien hebbende het teken, dat Jezus gedaan had, zeiden: Deze is waarlijk de Profeet, Die *Namelijk* van welken Mozes geprofeteerd heeft; Deut. 18:15,18. in de wereld komen zou. Grieks *komt*.
 15. Jezus dan, wetende, dat zij zouden komen, en Hem met geweld nemen, opdat zij Hem Koning maakten, ontweek wederom *Namelijk* om te tonen dat zijn koninkrijk van deze wereld niet was; Joh. 18:36. op den berg, Hij Zelf alleen.
 16. En als het avond geworden was, gingen Zijn discipelen af naar de zee.
 17. En in het schip gegaan zijnde, kwamen zij over de zee *Namelijk* voorbij Bethsaïda, gelijk *Christus* hun bevolen had; Mark. 6:45. naar Kapernaum. En het was alrede duister geworden, Grieks *duisternis*. en Jezus was tot hen niet gekomen.
 18. En de zee verhief zich, overmits er een grote wind waaide.
 19. En als zij omtrent vijf en twintig of dertig stadien *Een stadie* is een lengte van honderd vijf en twintig schreden. Zie Luk. 24:13. gevaren waren, Of, *geroeid*. zagen zij Jezus, wandelende op *Namelijk* zijn lichaam door zijn goddelijke kracht ondersteunende. de zee, en komende bij het schip; en zij werden bevreesd.
 20. Maar Hij zeide tot hen: Ik ben het; zijt niet bevreesd.
 21. Zij hebben dan *Grieks zij wilden dan Hem in het schip nemen*, *namelijk* dat zij Hem werden kennende. Zie Matth. 14:32; Mark. 6:51. Hem gewilliglijk in het schip genomen; en terstond kwam het schip aan het land, daar zij naar toe voeren.
 22. Des anderen daags de schare, die aan de andere zijde *Dat is*, aan de andere zijde van dien schoot van het meer tussen Bethsaïda der zee stond, ziende, dat aldaar geen ander scheepje was dan dat ene, daar Zijn discipelen ingegaan waren, en dat Jezus met Zijn discipelen in dat scheepje niet was gegaan, maar *dat* Zijn discipelen alleen weggevaren waren;
 23. (Doch er kwamen andere scheepjes van Tiberias, nabij de plaats, waar zij het brood gegeten

hadden, als de Heere gedankt had.)

Dat is, gezegend had. Zie Joh. 6:11.

24. Toen dan de schare zag, dat Jezus aldaar niet was, noch Zijn discipelen, zo gingen zij ook in de schepen, en kwamen te Kapernaum, zoekende Jezus.

25. En als zij Hem gevonden hadden over de zee, Zie Joh. 6:22,59. zeiden zij tot Hem: Rabbi, wanneer zijt Gij hier gekomen?

26. Jezus antwoordde hun en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: gij zoekt Mij, niet omdat gij Dat is, niet omdat gij door de tekenen, die gij van mij gezien hebt, in mij gelooft. tekenen gezien hebt, maar omdat gij van Dat is, omdat gij hoopt dat Ik u nog meer op zulke wijze zal verzadigen. de broden gegeten hebt, en verzadigd zijt.

27. Werkt niet *om* Dat is, doet naarstigheid om te bekomen; Fil. 2:12. de spijs, die vergaat, maar *om* de spijs, die blijft Welke deze spijs is, wordt verklaard Joh. 6:51,55. tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des mensen ulieden geven zal; want Dezen heeft God de Vader Dat is, geordineerd, en op menigerlei wijze geopenbaard en bevestigd, dat Hij de ware *Messias* is, en van Hem gezonden was, gelijk de prinsen met verzegelde bewijzen bevestigen de autoriteit dergenen, die van hen gezonden worden; Ef. 4:30. verzegeld.

28. Zij zeiden dan tot Hem: Wat zullen wij doen, opdat wij de werken Gods Dat is, die God van ons eist om zalig te worden; also ook in Joh. 6:29. Zie dergelijke wijze van spreken Ps. 51:19. mogen werken?

29. Jezus antwoordde en zeide tot hen: Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem, Dien Hij gezonden heeft.

30. Zij zeiden dan tot Hem: Wat teken doet Namelijk dat wat bijzonder of groots

is, waaruit zekerlijk kunnen verstaan, dat gij de *Messias* zijt. Gij dan, opdat wij het mogen zien, en U geloven? Wat werkt Gij?

31. Onze vaders hebben het Manna gegeten Van dit manna zie Exod. 16:15,32; Num. 11:7,8. in de woestijn; gelijk geschreven is: Hij gaf hun het brood uit den hemel Dat is, dat uit de lucht nederviel. te eten.

32. Jezus dan zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Mozes heeft u niet gegeven het brood uit den hemel; maar Mijn Vader geeft u dat ware Brood uit Dat is, het rechte geestelijke en hemelse brood, waarvan het manna maar een figuur of schaduw geweest is; gelijk *waarheid* dikwijls tegen figuren gesteld wordt; Joh. 1:17; Hebr. 8:2. den hemel.

33. Want het Brood Gods Dat is, dat God den mensen geeft om eeuwiglijk te leven. is Hij, Die uit Namelijk de Zoon Gods. den hemel nederdaalt, Dat is, nedergedaald is, dat is, die van den Vader tot een Middelaar is gezonden in de wereld, en tot dien einde de menselijke natuur op de aarde heeft aangenomen, Filipp. 2:6,7; 1 Tim. 3:16. en Die der wereld het Dat is, de uitverkorenen en gelovigen door de gehele wereld, zowel heidenen als Joden; Joh. 11:52. leven geeft.

34. Zij zeiden dan tot Hem: Heere, geef ons altijd dit Brood. Dat is, alle dagen, gelijk eertijds Mozes het manna gaf. Verstaande dit van het tijdelijke brood.

35. En Jezus zeide tot hen: Ik ben het Brood des levens; Dat is, dat het geestelijk en eeuwig leven geeft. die tot Mij komt, Dat is, die in mij gelooft, gelijk *Christus* in het tweede lid van Joh. 6:35 zelf verklaart. zal geenszins Dat is, zal met alle geestelijk goed verzadigd worden; hier met vasten troost, en namaals met eeuwige vreugde. honger en die in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten.

36. Maar Ik heb u gezegd, dat gij Mij ook gezien hebt, en gij gelooft niet.
37. Al wat Mij de *Dat is, al degenen, die de Vader van eeuwigheid uitverkoren en mij als Middelaar heeft gegeven, om hen zalig te maken; Joh. 10:28, en Joh. 17:6. Vader geeft, zal tot Mij komen; en die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen. Grieks *buiten uitwerpen*; dat is, niet verstoten, maar eeuwiglijk behouden; Joh. 17:12.*
38. Want Ik ben uit den hemel *Zie hiervan de verklaring Joh. 6:33. nedergedaald, niet opdat Ik Mijn wil zou* *Dat is, hetgeen mij alleen zou behagen en niet den Vader. doen, maar den wil Desgenen, Die Mij gezonden heeft.*
39. En dit is de wil des Vaders, Die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, *Dat is, niet late verloren gaan. maar hetzelfde opwekke ten* *Namelijk tot de eeuwige zaligheid. Want de anderen zullen ook opgewekt worden, maar ter verdoemenis; Joh. 5:29; 2 Cor. 5:10. uitersten dage.*
40. En dit is de wil Desgenen, Die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk, die den Zoon aanschouwt, en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage.
41. De Joden dan murmureerden over Hem, omdat *Of, daarover.* Hij gezegd had: Ik ben het Brood, *Dat uit den hemel nedergedaald is.*
42. En zij zeiden: Is deze niet Jezus, de Zoon van Jozef, Wiens vader en moeder wij kennen? Hoe zegt Deze dan: *Dat is, hoe kan het dan waar zijn, wat deze zegt? Ik ben uit den hemel nedergedaald?*
43. Jezus antwoordde dan, en zeide tot hen: Murmureert niet onder elkander.
44. Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke; en *Dat is, tenzij dat hij dengene, die van nature onbekwaam en onwillig is, door de krachtige werking Zijns Heiligen Geestes bekwaam en willig maakt; Hand. 16:14; Fill. 2:13. Ik zal hem opwekken ten uitersten dage.*
45. Er is geschreven in de profeten: *Dat is, in dit deel der Schrift, hetwelk de boeken der profeten vervat. En zij zullen allen van God geleerd* *Grieks *geleerde van God, of Godgeleerde*; gelijk 1 Thess. 4:9; dat is, allen die tot mij komen, Joh. 6:44, of, gelijk Jesaja spreekt, Jes. 54:13, alle kinderen van het geestelijke Jeruzalem zullen geleerd worden van God, die door zijn Heiligen Geest de predikatie des goddelijken Woords in hen krachtig maakt. zijn. Een iegelijk dan, die *het van den Vader gehoord en geleerd heeft, Dat is, alzo gehoord heeft, dat Hem ook het hart van den Vader is verlicht en geopend, om het wel te verstaan en aan te nemen; Hand. 16:14. die komt tot Mij.**
46. Niet dat iemand den Vader gezien heeft, dan Die *Grieks *tenzij.* van God is; Namelijk de Vader. Deze heeft den Namelijk Zoon, die in den schoot des Vaders is; Joh. 1:18. Vader gezien.*
47. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven.
48. Ik ben het Brood des levens.
49. Uw vaders hebben het Manna gegeten in de woestijn, en zij zijn *Dat is, hoewel zij het manna gegeten hebben, zijn zij evenwel gestorven, niet alleen den tijdelijken dood, maar sommigen ook, om hun ongeloofs wil, den eeuwigen dood. Zie 1 Cor. 10:5; Hebr. 3:16,19. gestorven.*
50. Dit is het Brood, dat uit den hemel nederdaalt, opdat de mens daarvan *Grieks *iemand.* ete, en niet sterfe.*
51. Ik ben dat levende Brood, *Dat is, levendmakende. Zie Joh. 6:35. dat uit den*

- hemel nedergedaald is; zo iemand van dit Brood eet, die zal in der eeuwigheid leven. En het Brood, dat Ik geven zal, is Mijn vlees, hetwelk Dat is, mijn menselijke natuur, die Ik aan het kruis zal overgeven tot een verzoenoffer voor de zonden der uitverkorenen van de gehele wereld, opdat dezen daardoor de vergeving der zonden en het eeuwige leven verkrijgen. Ik geven zal voor het leven der wereld.
52. De Joden dan streden onder elkander, Namelijk met woorden, dat is, twistten. zeggende: Hoe kan ons deze *Zijn* vlees te eten geven?
53. Jezus dan zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: Tenzij dat gij Dat is, tenzij gij in mij gelooft, die mijn lichaam aan het kruis in den dood zal overgeven en mijn bloed storten tot vergeving der zonden. Zie Joh. 6:35. Want *Christus* spreekt hier niet van het uiterlijk eten, dat in het Avondmaal geschiedt, alzo hetzelfde toen nog niet was ingesteld, maar van het geestelijk eten, dat is, *Christus* met waar geloof aannemen, en daardoor met Hem verenigd worden, hetwelk door het uiterlijk eten in het Avondmaal betekend wordt. het vlees des Zoons des mensen eet, en Zijn bloed drinkt, zo hebt gij geen leven in uzelfen.
54. Die Mijn vlees Dat is, die in mij gelooft, gelijk boven verklaard wordt, Joh. 6:47. eet, en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige Zie Joh. 5:24. leven; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage.
55. Want Mijn vlees is waarlijk Spijs, Zie Joh. 6:32. en Mijn bloed is waarlijk Drank.
56. Die Mijn vlees eet, en Mijn bloed drinkt, die blijft in Mij, Dat is, wordt en blijft met mij geestelijk verenigd, en Ik met hem; Ef. 3:17. en Ik in hem.
57. Gelijkerwijs Mij de levende Vader gezonden heeft, en Ik leve door den Zie Joh. 5:26. Vader; *alzo* die Mij eet, dezelve Dat is, in mij gelooft, Joh. 6:35. zal leven door Mij.
58. Dit is het Brood, dat uit den hemel nedergedaald is; niet gelijk uw vaders het Manna gegeten hebben, en zijn gestorven. Zie Joh. 6:49. Die dit Brood eet, zal in der eeuwigheid leven.
59. Deze dingen zeide Hij in de synagoge, lerende te Kapernaum.
60. Velen dan van Zijn discipelen, *dit* horende, zeiden: Deze rede is hard; Dit zeggen zij omdat zij *Christus'* woorden niet geestelijk maar vleselijk verstonden. Want zo verstaan zijnde, zou het inderdaad een harde rede zijn, gelijk ook Nikodemus de woorden van *Christus* van de wedergeboorte alzo verstond; Joh. 3:4. wie kan dezelve horen?
61. Jezus nu, wetende bij Zichzelfen, Grieks *in Zichzelfen*; namelijk als een kenner der harten en gedachten. dat Zijn discipelen daarover murmureerden, zeide tot hen: Ergert ulieden dit?
62. *Wat zou het dan zijn, zo gij de Zoon des mensen zaagt opvaren, Namelijk gelijk daarna geschied is. daar Hij te Namelijk in den hemel, naar Zijn goddelijke natuur, eer Hij mens geworden is. voren was?*
63. De Geest is het, Dat is, hetgeen Ik met de voorgaande woorden wil te kennen geven, moet geestelijk verstaan worden, van een geestelijk eten, hetwelk door de kracht mijns Geestes teweeggebracht wordt, en dat brengt het leven voort. Die levend maakt; het vlees is niet Namelijk vleselijk gegeten zijnde. nut. De woorden, die Ik tot u spreek, zijn geest en zijn Dat is, moeten geestelijk verstaan worden, en zo zijn het woorden des levens. leven.
64. Maar er zijn sommigen van ulieden, die niet geloven. En daarom ergert gij u aan mijne woorden. Want Jezus wist van den beginne, Dat is, van dat Hij begonnen heeft hun te prediken. wie zij

waren, die niet geloofden, en wie hij was, die Hem verraden zou.

65. En Hij zeide: Daarom heb Ik u gezegd, dat niemand tot Mij komen kan, tenzij dat het hem gegeven zij van Mijn Vader. Grieks *uit*; dat is, door of van.

66. Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug, en wandelden niet meer met Hem.

67. Jezus dan zeide tot de twaalven: Wilt gijlieden Dit vraagt hij niet omdat Hij daarvan onwetend was, maar opdat Hij uit hen een oprechte belijdenis daarvan zou trekken. ook niet weggaan?

68. Simon Petrus dan antwoordde Hem: Heere, tot Wien zullen Namelijk anders dan tot u. wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens. Dat is, die ons aanwijzen den rechten weg ten eeuwigen leven.

69. En wij hebben geloofd en bekend, dat Gij zijt de Van deze belijdenis zie Matth. 16:16. Christus, de Zoon des levenden Gods.

70. Jezus antwoordde hun: Heb Ik niet u twaalf uitverkoren? Namelijk tot het apostelschap. En een uit u is een duivel. Dat is, een kind des duivels, hem gelijk; Joh. 8:44.

71. En Hij zeide *dit van* Judas, Simons zoon, Iskariot; want deze zou Hem verraden, zijnde een van de twaalven. Grieks *uit*.

Johannes 7

1. En na dezen wandelde Jezus Dat is, verkeerde, van de ene plaats van Galilea naar de andere reizende. Wat Hij nu aldaar gedaan heeft wordt beschreven van Matth. 15,16,17,18, en van Mark. 7,8,9. in Galilea; want Hij wilde in Judea niet wandelen, omdat de Joden Hem Namelijk te Jeruzalem, omdat Hij op den sabbat den acht en dertigjarige zieke genezen had; Joh. 5:16. zochten te doden.

2. En het feest der Joden, Dit was het derde grote jaarfeest der Joden, hetwelk zij houden moesten op den vijftienden dag der zevende maand, welke met onzen *September* ten dele overeenkomt; in hetwelk zij hutten maakten van takken van groene bomen, waarin zij zich zeven dagen onthielden, tot gedachtenis dat hunne vaders veertig jaren lang in de woestijn in hutten gewoond hadden. Zie van dit feest Lev. 23:34,40; Neh. 8:15,16. *namelijk de loof huttenzetting*, was nabij.

3. Zo zeiden dan Zijn broeders tot Hem: Dat is, bloedverwanten. Zie Matth. 13:55. Vertrek van hier, en ga heen in Judea, opdat ook Uw discipelen Namelijk die gij in Judea hebt. Uw werken mogen aanschouwen, die Gij doet.

4. Want niemand doet iets in het verborgen, Namelijk bijzonders of groots. en zoekt zelf, dat men openlijk Grieks *in vrijmoedigheid van spreken te zijn*; dat is vermaard en bekend te zijn. van hem spreke. Indien Gij deze dingen doet, zo Dat is, waarlijk doen kunt, namelijk om daarmede te betonen dat gij de *Messias* zijt. openbaar Uzelven aan de wereld. Dat is, aan die grote menigte der mensen, die uit alle delen der wereld op het grote feest samenkomen zullen.

5. Want ook Zijn broeders Namelijk sommigen derzelven; want enigen als Johannes en Jakobus en anderen, geloofden in Hem; Hand. 1:14. geloofden niet in Hem.

6. Jezus dan zeide tot hen: Mijn tijd is Dat is, mijne gelegenheid om tot het feest op te gaan. nog niet hier, maar uw tijd is altijd bereid. Namelijk overmits men u niet zoekt te doden, gelijk mij.

7. De wereld Dat is, de wereldse mensen. kan ulieden niet Namelijk omdat gij ook van de wereld zijt, en de wereld het hare liefheeft; Joh. 15:19. haten, maar Mij haat zij, omdat Ik van dezelve getuig, dat haar werken boos zijn.

8. Gaat gijlieden op tot dit feest; Ik ga nog niet op tot dit feest; want Mijn tijd is Namelijk om te gaan op het feest zonder gevaar. nog niet vervuld. Dat is gekomen.
9. En als Hij deze dingen tot hen gezegd had, bleef Hij Namelijk nog enige dagen; gelijk blijkt uit Joh. 7:10. in Galilea.
10. Maar als Zijn broeders opgegaan waren, toen ging Hij ook Zelf op tot het feest, niet openlijk, maar Namelijk gelijk Hij placht te doen, vergezelschaft met Zijne discipelen en anderen, die naar het feest optrokken. als in het verborgen. Namelijk om te vermijden de lagen van de oversten der Joden.
11. De Joden dan Namelijk die tevoren Hem op de feestdagen gehoord en Zijne wonderen gezien hadden. zochten Hem in het feest, en zeiden: Waar is Hij?
12. En er was veel gemurmels Dat is, veel gepraat en twisting. van Hem onder de scharen. Sommigen zeiden: Hij is goed; en anderen zeiden: Neen, maar Hij verleidt de schare.
13. Nochtans sprak niemand vrijmoediglijk van Namelijk tot Zijne eer en verdediging. Hem, om de vrees der Joden. Dat is, van de oversten der Joden, die besloten hadden uit de synagoge te werpen die Hem zouden belijden; Joh. 9:22.
14. Doch als het nu in het midden Namelijk omtrent den vierden dag, alzo het feest der loofhutten zeven dagen duurde, van den vijftienden der zevende maand tot den twee en twintigsten. Zie Lev. 23:34. van het feest was, zo ging Jezus op in den tempel, en leerde.
15. En de Joden verwonderden zich, zeggende: Hoe weet Deze de Schriften, Of, letteren; Mark. 6:2. daar Hij ze niet geleerd heeft? Namelijk in de scholen, gelijk Paulus wordt gezegd te Jeruzalem geleerd te hebben aan de voeten Gamaliëls; Hand. 22:3.
16. Jezus antwoordde hun, en zeide: Mijn leer is Mijne niet, maar Dat is, is

- niet ene leer, die de mijne alleen zou zijn. Desgenen, Die Mij gezonden heeft.
17. Zo iemand wil Deszelfs wil Dat is, zo iemand door Gods genade zover gebracht is, dat hij, afleggende alle vooroordeel en hardnekkigheid, de waarheid der leer onderzoekt, gelijk God bevolen heeft, en zich daarnaar wil schikken; Ps. 25:14. Daarmede geeft Hij te kennen dat zij zodanigen nog niet waren. doen, die zal van deze leer bekennen, of zij uit God is, dan of Ik van Mijzelven spreek.
18. Die van zichzelf Dat is, die ene leer voorstelt van zichzelf verdicht, en niet gegrond in Gods Woord. spreekt, zoekt zijn eigen eer; maar Die de eer zoekt Desgenen, Die Hem gezonden heeft, Die is waarachtig, en geen ongerechtigheid is Dat is, valsheid of bedrog. in Hem.
19. Heeft Mozes u niet de wet gegeven? En niemand van u doet de wet. Wat zoekt gij Namelijk alsof Ik een overtreder der wet ware, omdat Ik op den sabbat dien mens genezen heb. Mij te doden?
20. De schare antwoordde Namelijk die van buiten gekomen was, en die daarvan niet wist, en overzulks meende dat *Christus* hun dat ten onrechte aanzeide. en zeide: Gij hebt den duivel; Dat is, gij raast als een bezeten of uitzinnig mens, en gij lastert ons. wie zoekt U Namelijk van ons. te doden?
21. Jezus antwoordde en *Christus* antwoordt niet op de scheldwoorden, maar gaat voort om te bewijzen dat Hij de wet niet had overtreden door het genezen op den sabbat. zeide tot hen: Een werk heb Dat is, dit ééne werk alleen, namelijk dat Ik dien mens op den sabbat genezen heb; Joh. 5:16. Ik gedaan, en gij verwondert Namelijk met verstoring en aanstoot, Joh. 7:23. u allen.
22. Daarom heeft Mozes Het woord *daarom* voegen sommigen bij Joh. 7:21. ulieden de besnijdenis Dat is, het bevel

- om te besnijden op den achtsten dag; Lev. 12:3. gegeven (niet dat zij uit Mozes is, Dat is, dat Mozes zelf eerst ingesteld heeft. maar uit de vaderen), Dat is, maar is aan den patriarch Abraham en zijne nakomelingen, die vóór Mozes geweest zijn, uit Gods bevel bediend geweest; Gen. 17:10. en gij besnijdt een mens op den sabbat. Namelijk wanneer de achtste dag na de geboorte des kinds op den sabbat valt.
23. Indien een mens de besnijdenis ontvangt op den sabbat, opdat de wet van Mozes Namelijk van de besnijdenis ten achtsten dage; Lev. 12:3. niet gebroken worde; Grieks *ontbonden*; of losgemaakt. zijt gij toornig op Mij, dat Ik een gehelen mens gezond Dat is, die aan zijn gehele lichaam of aan al zijne leden krank was. gemaakt heb op den sabbat?
24. Oordeelt niet naar het aanzien, Dat is, als aanzieners der personen; dewijl gij in de uwen niet bestraft dat zij op den sabbat besnijden, zo behoort gij ook mij niet te bestraffen omdat Ik op de sabbat genees. maar oordeelt een rechtvaardig oordeel.
25. Sommigen dan uit die van Jeruzalem Dat is, de Joden, die te Jeruzalem woonden en van het voornemen der oversten wisten. zeiden: Is Deze niet, Dien zij zoeken te doden?
26. En ziet, Hij spreekt vrijmoediglijk, en zij zeggen Hem Dat is, zij laten Hem leren zonder verhindering. niets. Zouden nu wel de oversten waarlijk weten, dat Deze Namelijk beter onderricht zijnde dan tevoren. Of, in hun gemoed daarvan overtuigd zijn, hoewel zij het niet willen bekennen. waarlijk is de Christus?
27. Doch van Dezen weten wij, van waar Hij Namelijk van Nazareth, gelijk zij meenden. is; maar de Christus, wanneer Hij komen zal, zo zal niemand weten, Hierin dwalen zij, uit misverstand van enige plaatsen der Schrift, gelijk Jes. 53:8; Micha 5:1, en andere, die spreken van Zijn eeuwige geboorte, als Zoon Gods, welke zij op Zijn lichamelijke geboorte verkeerdelijk duiden. van waar Hij Namelijk van Nazareth, gelijk zij meenden. is.
28. Jezus dan riep in den tempel, Dat is, sprak met vrijmoedigheid en luide stem om te beter van allen gehoord te worden. lerende en zeggende: En gij kent Mij, en gij Namelijk zo gij zegt. weet, van waar Ik ben; en Ik ben van Dat is, nochtans. Mijzelfen niet gekomen, maar Hij is waarachtig, Namelijk in Zijne getuigenis van mij; Matth. 3:17. Die Mij gezonden heeft, Welken gijlieden niet kent. Namelijk gelijk het behoort.
29. Maar Ik ken Hem; want Ik ben van Hem, en Namelijk geboren van eeuwigheid; Ps. 2:7. Hij heeft Mij gezonden.
30. Zij zochten Hem dan te grijpen; maar niemand sloeg de Namelijk verhinderd zijnde door Gods voorzienigheid. hand aan Hem; want Zijn ure was Namelijk om te lijden; Joh. 8:20. nog niet gekomen.
31. En velen uit de schare geloofden in Hem, en zeiden: Wanneer de Christus zal gekomen zijn, zal Hij ook meer tekenen doen dan die, welke Deze gedaan heeft?
32. De Farizeen hoorden, dat de schare dit van Hem murmelde; en Alzo zij het openlijk niet durfden zeggen, uit vrees der Joden, Joh. 7:13. de Farizeen en de overpriesters zonden dienaren, opdat zij Hem grijpen zouden.
33. Jezus dan zeide tot hen: Nog een kleinen tijd ben Namelijk tot het navolgende pasen, hetwelk was nog omtrent zes maanden. Ik bij u, en Ik ga heen tot Dengene, Die Mij gezonden heeft.
34. Gij zult Mij zoeken, en gij Dat is, gij zult nog begeren mij tegenwoordig te hebben. Zie Joh. 8:21. zult *Mij* niet vinden; en waar Ik ben, kunt gij Dat is, alsdan zijn zal, of waar Ik heenga. niet komen.

35. De Joden dan zeiden tot elkander: Of, *bij zichzelf*. Waar zal Deze heengaan, dat wij Hem niet zullen vinden? Zal Hij tot de verstrooide Grieks *tot de verstrooiing der Grieken*; dat is, òf tot de heidenen, die tegengesteld zijnde tegen de Joden, Grieken genaamd worden, Rom. 1:16, en Rom. 2:9, òf tot de Joden en Jodengenoten, die onder de Grieken verstrooid waren; Joh. 12:20; Jak. 1:1; 1 Petr. 1:1. Grieken gaan, en de Grieken leren?

36. Wat is dit voor een rede, die Hij gezegd heeft: Gij zult Mij zoeken, en zult *Mij* niet vinden; en waar Ik ben, kunt gij niet komen?

37. En op den laatsten dag, Dat is, den achtsten dag, die zowel als de eerste moest gevierd worden met samenkomsten en offeranden. Zie Lev. 23:36. *zijnde de grote dag* van het feest, stond Jezus en riep, zeggende: Zo iemand dorst, Alzo de Joden zich voornamelijk op dit feest, al de vruchten nu ingezameld zijnde, vrolijk maakten met eten en drinken, zo schijnt dat *Christus* daaruit gelegenheid neemt, om hen van den rechten geestelijken drank te onderwijzen en daartoe te noden. **die kome tot** Dat is, uit het gevoel van zijne ellende verlangt daarvan verlost te worden. Zie Jes. 44:3, en Jes. 55:1; Joh. 4:14. **Mij en drinke.**

38. Die in Mij gelooft,elijkerwijs de Deze woorden voegen sommigen bij de naast voorgaande, in dezen zin, gelijk de Schrift zegt, dat is, gebiedt. Anderen bij de volgende, alzo dat *Christus* hier zou hebben gezien op enige plaatsen der heilige Schrift, als Jes. 44:3, en Jes. 49:10, en Jes. 58:11, of dergelijke. **Schrift zegt, stromen des Of, rivieren;** dat is in groten overvloed en volheid. Zie Jes. 44:3; Joël. 2:28, en Joël. 3:18; Joh. 4:14. **levenden waters zullen uit zijn buik vloeien.**

39. (En dit zeide Hij van den Geest, Denwelken ontvangen zouden, die in Hem geloven; want de Heilige Geest was nog niet, Namelijk gegeven of gezonden in zulken overvloed, gelijk na

Christus' opstanding en hemelvaart geschied is; Hand. 2:4,33. overmits Jezus nog niet verheerlijkt was.)

40. Velen dan uit de schare, deze rede horende, zeiden: Deze is waarlijk de Profeet. Namelijk van welke geschreven staat Deut. 18:15.

41. Anderen zeiden: Deze is de Christus. En Dat is, de *Messias*, dien zij meenden een ander te zullen zijn dan deze profeet. Zie Joh. 1:25, en Joh. 6:14. **anderen zeiden: Zal** Namelijk die meenden dat Hij te Nazareth geboren was. **dan de Christus uit Galilea komen?**

42. Zegt de Schrift niet, dat de Christus komen zal uit den zede Davids, en van het vlek Bethlehem, waar David was? Namelijk geboren en opgevoed.

43. Er werd dan tweedracht onder Grieks *Schisma*; dat is, scheuring of verdeeldheid. **de schare, om Zijntwil.**

44. En sommigen van Namelijk uitgezonden van de overpriesters. **hen wilden Hem grijpen; maar niemand sloeg** Namelijk van God verhinderd zijnde, omdat Zijne ure nog niet gekomen was. **de handen aan Hem.**

45. De dienaars dan kwamen tot de overpriesters en Farizeen; en die zeiden tot hen: Waarom hebt gij Hem niet gebracht?

46. De dienaars antwoordden: Nooit heeft een mens also gesproken, Dat is, met zulk een aanzien en aangenaamheid. Zie Matth. 7:28,29, en Luk. 4:22. **gelijk deze Mens.**

47. De Farizeen dan antwoordden hun: Zijt ook gijlieden verleid?

48. Heeft iemand uit de oversten in Namelijk die zulke treffelijke en geleerde lieden zijn. Hem geloofd, of uit de Farizeen?

49. Maar deze schare, die de wet niet weet, Dat is, die in de heilige Schrift niet is

- geoeffend. is vervloekt. Grieks *zijn vervloekt*; namelijk omdat zij Hem aanhangen.
50. Nicodemus zeide tot hen, welke des nachts Zie hiervan Joh. 3:1,2, enz. tot Hem gekomen was, zijnde Of, *kwam*. een uit hen:
51. Oordeelt ook onze Dat is, wordt ons ook in de wet toegelaten iemand te veroordelen, tenzij dat Hij eerst gehoord worde in zijne verantwoording. Dit was ook zelfs bij de heidenen ene wet der natuur. Zie Hand. 25:16. wet den mens, tenzij dat zij eerst van hem gehoord heeft, en verstaat, wat hij doet? Dat is, wat Hij gedaan of misdaan heeft.
52. Zij antwoordden en zeiden tot hem: Zijt gij ook uit Galilea? Onderzoek Namelijk òf afkomstig, òf een van Zijne discipelen, die meest Galileërs waren. en zie, dat uit Galilea geen Jesaja had nochtans geprofeteerd dat de *Messias* in Galilea zou beginnen te prediken. Zie Jes. 8:23, en Jes. 9:1, en Matth. 4:15. profeet opgestaan is.
53. En een iegelijk ging heen naar zijn huis.

Johannes 8

1. Maar Jezus ging naar den Olijfberg. Namelijk om daar te vernachten en te bidden, gelijk Hij gewoon was, Luk. 21:37, en Luk. 22:39. Van dezen berg zie Matth. 21:1.
2. En des morgens vroeg kwam Hij wederom in den tempel, en al het volk kwam tot Hem; en nedergezeten zijnde, Namelijk naar de manier, die de leraars gebruikten in de synagogen. Zie Luk. 4:20, en elders. Anders heeft Hij somtijds gestaan, als Hij iets overluid en met bijzondere beweging wilde zeggen; Joh. 7:37. leerde Hij hen.
3. En de Schriftgeleerden en de Farizeen brachten tot Hem Grieks *leidden*. een vrouw, in overspel gegrepen.
4. En haar gesteld hebbende in het midden, zeiden zij tot Hem: Meester, deze vrouw is op de daad zelve gegrepen, overspel begaande.
5. En Mozes heeft ons in de wet geboden, dat dezulken gestenigd zullen De wet van Mozes gebiedt dat zulken met den dood zullen gestraft worden, Lev. 20:10, maar dat zij gestenigd moesten worden, schijnen zij besloten te hebben uit Deut. 22:23,24. worden; Gij dan, wat zegt Gij?
6. En dit zeiden zij, Hem verzoekende, opdat Namelijk met zulke mening, indien Hij haar vrijsprak, dat zij Hem als een verbreder der wet zouden kunnen beschuldigen; en indien Hij haar veroordeelde, dat zij Hem als onbarmhartig bij het volk in haat zouden brengen. zij *iets* hadden, om Hem te beschuldigen. Maar Jezus, nederbukkende, schreef met den vinger in de aarde. Dat is, in het stof van den vloer des tempels. Wat Hij nu geschreven heeft, wordt niet uitgedrukt. Sommigen menen dat Hij geschreven heeft hetzelfde, dat Hij hun daarna aanzeide.
7. En als zij Hem bleven vragen, richtte Hij Zich op, en zeide tot hen: Die van ulieden zonder zonde is, Grieks *onzondig*; dat is in dergelijke of andere zonden niet gevallen is, of meent dat hij niet zou kunnen vallen. werpe eerst den *Christus* schijnt hier te zien op de wet Deut. 17:7. steen op haar.
8. En wederom nederbukkende, schreef Hij in de aarde.
9. Maar zij, *dit* Namelijk de beschuldigers. horende, en van *hun* geweten overtuigd zijnde, gingen uit, de een na den andere, beginnende van de oudsten tot de laatsten; en Jezus werd alleen gelaten; Niet ten aanzien der schare, die *Christus* terstond aanspreekt, Joh. 8:12, maar ten aanzien der Farizeën, die de vrouw beschuldigden. en de vrouw in het midden staande.
10. En Jezus, Zich oprichtende, en niemand ziende dan de vrouw, zeide tot haar: Vrouw, waar zijn deze uw

beschuldigers? Heeft u niemand veroordeeld?

11. En zij zeide: Niemand, Heere! En Jezus zeide tot haar: Zo veroordeel Ik *Christus* veroordeelt haar niet, en spreekt haar ook niet vrij, overmits Zijn ambt niet was een rechterlijk vonnis over misdadigers uit te spreken, maar als een leraar de zondaren tot bekering te brengen. Zie dergelijke Luk. 12:14. u ook niet; ga heen, en zondig niet meer.

12. Jezus dan sprak wederom tot Namelijk nadat zijne predikatie, door de voorgaande beschuldiging der overpriesters, opgehouden of verhinderd was geweest. **henlieden, zeggende:** Namelijk de Joden in den tempel vergaderd. **Ik ben het licht** Het schijnt dat *Christus* des morgens zeer vroeg in den tempel gekomen zijnde, Joh. 8:2, alzo de zon opging, daaruit aanleiding genomen heeft van het ware geestelijke licht te spreken; gelijk Hij ook dikwijls elders bij andere gelegenheden gedaan heeft; Joh. 4:10, en Joh. 6:35. **der wereld;** Dat is, die het ware licht der zaligmakende kennis geeft, niet alleen den Joden, maar ook den heidenen. Zie Jes. 49:6. **die Mij volgt, zal in de** Dat is, die mijne leer met een waar geloof aanneemt en gehoorzaamt. **duisternis niet** Namelijk der dwalingen en zonden. **wandelen, maar zal het licht** Het schijnt dat *Christus* des morgens zeer vroeg in den tempel gekomen zijnde, Joh. 8:2, alzo de zon opging, daaruit aanleiding genomen heeft van het ware geestelijke licht te spreken; gelijk Hij ook dikwijls elders bij andere gelegenheden gedaan heeft; Joh. 4:10, en Joh. 6:35. **des levens hebben.** Dat is, dat de mensen brengt tot het eeuwige leven. Zie Joh. 6:68.

13. De Farizeen dan zeiden tot Hem: Gij getuigt van Uzelven; Uw getuigenis is niet waarachtig. Dat is, vast en genoegzaam, om ons te doen geloven.

14. Jezus antwoordde, en zeide tot hen: Hoewel Ik van Mijzelfen getuig, zo is *nochtans* Mijn getuigenis waarachtig; want Ik weet, van waar

Ik Dat is, want Ik ben niet alleen een mens, maar ook de ware Zoon Gods, die van den hemel als een gezant des Vaders, Joh. 8:16, ben afgekomen, en naar mijn menselijke natuur daar weder zal opvaren. **gekomen ben, en waar Ik heenga; maar gijlieden weet niet, van waar Ik** Dat is, want Ik ben niet alleen een mens, maar ook de ware Zoon Gods, die van den hemel als een gezant des Vaders, Joh. 8:16, ben afgekomen, en naar mijn menselijke natuur daar weder zal opvaren. **kom, en waar Ik heenga.**

15. Gij oordeelt naar het vlees; Dat is, naar den uiterlijken schijn, in welken gij mij als een mens alleen aanziet. **Ik oordeel niemand.** Namelijk gelijk gij; of, in dezen tegenwoordigen tijd. Want anderszins heeft de Vader den Zoon alle oordeel gegeven; Joh. 5:22.

16. En indien Ik ook oordeel, Mijn oordeel is waarachtig; want Ik ben niet alleen, maar Ik en de Vader, Namelijk Ik, voorzoveel Ik de Zoon Gods ben, en de Vader, wij zijn twee getuigen. En derhalve is mijne getuigenis waarachtig, gelijk *Christus* besluit Joh. 8:17,18. **Die Mij gezonden heeft.**

17. En er is ook in uw wet geschreven, Namelijk Deut. 17:6, en Deut. 19:15. dat de getuigenis van twee mensen waarachtig is. Dat is, genoegzaam en aangenomen te worden in het gericht.

18. Ik ben het, Die van Mijzelfen getuig, en de Vader, Die Mij gezonden heeft, getuigt van Mij.

19. Zij dan zeiden tot Hem: Waar is Uw Vader? Jezus antwoordde: Gij kent noch Mij, noch Mijn Vader; indien gij Mij kendet, zo zoudt Namelijk naar mijn goddelijke natuur, naar welke Ik het uitgedrukte beeld des Vaders ben; Joh. 14:9; Hebr. 1:3. **gij ook Mijn Vader kennen.**

20. Deze woorden sprak Jezus bij de schatkist, Grieks *in de schatkist*; dat is in de

plaats des tempels, waar de schatkist stond. Zie 2 Kon. 12:9; Mark. 12:41; Luk. 21:1. lerende in den tempel; en niemand greep Namelijk hoewel Hij zo vrijmoedig sprak. Hem; want Zijn ure was nog niet Namelijk tot lijden en sterven van God verordineerd. gekomen.

21. Jezus dan zeide wederom tot hen: Ik ga heen, en Namelijk naar den hemel. gij zult Mij zoeken, en Dat is, als het verderf over u komen zal, zult gij tevergeefs tot God en vervolgens tot Mij roepen. Zie Spreuk. 1:24, enz. in uw zonden Dat is, om uw moedwillig ongeloof zult gij tijdelijk en eeuwig vergaan; Mark. 16:16; Joh. 3:18. zult gij sterven; waar Ik heenga, kunt gijlieden niet Namelijk omdat gij niet kunt ten hemel varen, gelijk Ik, gestorven zijnde, doen zal na mijne verrijzenis. Zie Joh. 13:33,36. komen.
22. De Joden dan zeiden: Zal Hij ook Zichzelven doden, Namelijk om te ontgaan dat Hij van de oversten der Joden niet worde gevangen en omgebracht. omdat Hij zegt: Waar Ik heenga, kunt gijlieden niet komen?
23. En Hij zeide tot hen: Gijlieden zijt van beneden, Grieks *uit die plaatsen van beneden*. Ik ben van boven; Grieks *uit die plaatsen van boven*. gij zijt uit Dat is, gij verstaat in een aardsen en werlidsen zin hetgeen Ik in een geestelijken en hemelsen zin spreek, omdat gij aardse mensen zijt. deze wereld, Ik ben niet uit deze wereld.
24. Ik heb u dan gezegd, dat gij in uw zonden zult sterven; want indien gij niet gelooft, dat Ik *Die* Dat is, dat Ik de ware *Messias* ben, voor wien Ik mij uitgeef. Alzo ook hierna Joh. 8:28. ben, gij zult in uw zonden sterven.
25. Zij zeiden dan tot Hem: Wie zijt Gij? En Jezus zeide tot hen: Wat Ik van den Grieks *in het begin, dat Ik tot ulieden ook spreek*; dat is, dat Ik van den beginne mijner predikatie gezegd of

gesproken heb. beginne ulieden ook zegge.

26. Ik heb vele dingen van u te zeggen en te oordelen; maar Namelijk doch overmits gij het niet geloven zoudt, zo zeg Ik dit alleen, dat die mij, enz. Die Mij gezonden Namelijk de Vader. heeft, is waarachtig; en de dingen, die Ik van Hem gehoord heb, dezelve spreek Ik tot de wereld. Of, *in de wereld*.
27. Zij verstonden niet, dat Hij hun van den Vader sprak.
28. Jezus dan zeide tot hen: Wanneer gij den Zoon des mensen zult verhoogd hebben, Namelijk aan het kruis; Joh. 3:14, en Joh. 12:32. dan zult gij Dat is, velen onder u zullen het bekennen uit de tekenen, die alsdan geschieden zullen, en uit mijne opstanding daarna; Luk. 23:48; Hand. 2:41. verstaan, dat Ik *Die* ben, en *dat* Ik van Dat is, dat Ik gene leer voorstel, die Ik zelf verlicht heb. Mijzelven niets doe; maar deze dingen spreek Ik, gelijk Mijn Vader Mij geleerd heeft.
29. En Die Mij gezonden heeft, is met Mij. De Vader heeft Mij niet alleen gelaten, Namelijk overmits Ik en de Vader één zijn, en Hij met vele getuigenissen en tekenen mijne zending heeft bevestigd; Hand. 2:22. want Ik doe altijd, wat Hem behagelijk is.
30. Als Hij deze dingen sprak, geloofden velen in Hem.
31. Jezus dan zeide tot de Joden, die *in* Hem geloofden: Indien gijlieden in Mijn woord Dat is, in mijne leer volhardt. blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen;
32. En zult de waarheid Namelijk van mijne leer, bij u aangenomen en geloofd, Joh. 1:12. verstaan, en de waarheid Namelijk van mijne leer, bij u aangenomen en geloofd, Joh. 1:12. zal u vrijmaken. Namelijk van den dood en de dienstbaarheid der zonde.

33. Zij antwoordden Hem: Wij zijn Abrahams zaad, en hebben nooit iemand gediend; Hetgeen *Christus* gesproken had van geestelijke vrijheid en dienstbaarheid verstaan zij van uiterlijke of lichamelijke; van welke zij nochtans niet veel konden roemen, alzo hunne voorouders in Egypte gediend hadden, Gen. 15:13, en Exod. 20:2; en zij zelf alsnog den Romeinen onderworpen waren. hoe zegt Gij *dan*: Gij zult vrij worden?

34. Jezus antwoordde hun: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Een iegelijk, die de zonde doet, is een Dat is, die de zonde over zich laat heersen, en gelijk als zijn werk maakt van zondigen; Rom. 6:17; 1 Joh. 3:8; 2 Petr. 2:19. dienstknecht der zonde.

35. En de dienstknecht blijft niet eeuwiglijk in het Dat is, gelijk een slaaf geen recht heeft om in zijns heren huis altijd te blijven of zijn erfgenaam te zijn, overmits hem de heer mag uitstoten of aan anderen verkopen; alzo zullen ook in het huis Gods niet blijven degenen, die slaven der zonde zijn, maar alleen de ware kinderen Gods. huis, de zoon blijft er eeuwiglijk.

36. Indien dan de Zoon u zal vrijgemaakt hebben, zo zult gij waarlijk vrij zijn. Of, *inderdaad*.

37. Ik weet, dat gij Abrahams zaad zijt; maar Namelijk naar het vlees. gij zoekt Mij te doden; want En daarmee betoont gij dat gij geen rechte kinderen Abrahams zijt. Zie Joh. 8:39. Mijn woord heeft in u geen Of, *gaat niet door in u*; dat is, in uw hart. plaats.

38. Ik spreek wat Ik bij Mijn Zie Joh. 5:19,20. Vader gezien heb; gij doet dan ook, wat gij bij uw vader gezien Dat is, dat gij door ingeven des duivels geleerd hebt. Zie Joh. 8:44. hebt.

39. Zij antwoordden en zeiden tot Hem: Abraham is onze vader. Jezus zeide tot hen: Indien gij Abrahams kinderen Dat is, rechte en ware kinderen

Abrahams. waart, zo zoudt gij de werken van Abraham doen.

40. Maar nu zoekt gij Mij te doden, een Mens, Die u de waarheid gesproken Dat is, de ware leer der zaligheid. heb, welke Ik van God gehoord heb. Dat deed Abraham niet.

41. Gij doet de werken uws vaders. Zij zeiden dan tot Hem: Wij zijn niet geboren uit hoererij; Namelijk als bastaarden of als afgodendienaars, hoedanigen de Samaritanen waren. wij hebben een Vader, *namelijk* God.

42. Jezus dan zeide tot hen: Indien God uw Vader ware, zo zoudt gij Mij liefhebben; want Ik ben van God Grieks *uit God*. Door de eeuwige geboorte van den Vader; Ps. 2:7; Micha 5:1; Joh. 5:26. uitgegaan; en kom Namelijk niet alleen gezonden als Middelaar, gelijk uit het volgende blijkt; maar ook van Hem geboren. Zie Joh. 10:30; Hebr. 5:5. *van Hem*. Want Ik ben ook van Mijzelf niet gekomen, maar Hij heeft Mij gezonden.

43. Waarom kent gij Mijn spraak niet? *Het is*, omdat gij Mijn woord niet Dat is, mijne leer en wijze van spreken, met welke Ik dezelve u voorstel, verdragen, als strijdende tegen uw kwade vooroordelen en genegenheden; Joh. 6:60. kunt horen.

44. Gij zijt uit den vader Dat is, gij aardt naar den duivel. den duivel, en wilt de begeerten uws Welke voornamelijk zijn lasteren en mensenmoorden. vaders doen; die was een mensenmoorder Omdat hij den mens tot de zonde, en daardoor tot den tijdelijken en eeuwigen dood gebracht heeft. van den beginne, Namelijk van de schepping des mensen. en is in de waarheid Dat is, in de oprechtheid, in welke hij geschapen was; 2 Petr. 2:4; Jud.:6. niet staande gebleven; want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zo spreekt hij uit zijn

- eigen; Grieks *uit zijn eigen*; namelijk ingevingen en bewegingen. want hij is een leugenaar, en de vader derzelve Dat is, vinder en stichter derzelve leugenen. *leugen*.
45. Maar Mij, omdat Ik *u* de waarheid zeg, gelooft gij niet.
46. Wie van u overtuigt Mij van zonde? Dat is, van enige feil in mijn leer of leven. En indien Ik de waarheid zeg, waarom gelooft gij Mij niet?
47. Die uit God is, Dat is, die God tot een vader heeft, gelijk de Joden roemden, Joh. 8:41. hoort de woorden Gods; Dat is, hoort en gehoorzaamt gaarne. daarom hoort gij lieden niet, omdat gij uit God niet zijt.
48. De Joden dan antwoordden en zeiden tot Hem: Zeggen wij niet wel, dat Gij een Samaritaan Dat is, een die vreemd is van den waren godsdienst, en daarom vijand van de Joden, gelijk de Samaritanen waren; Luk. 9:53. zijt, en den duivel hebt? Zie Joh. 7:20.
49. Jezus antwoordde: Ik heb den duivel niet; maar Ik eer Mijn Vader, Namelijk met mijne leer en werken. en gij onteert Mij. Namelijk met uw lasteringen.
50. Doch Ik zoek Mijn eer niet; er is Een, Die ze zoekt en oordeelt. Die tussen u en mij richten zal en zulke lasteringen wreken.
51. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Zo iemand Mijn woord zal bewaard hebben, die zal den dood Dat is, den eeuwigen dood. niet zien in der Dat is, niet smaken, gelijk in Joh. 8:52 gezegd wordt, dat is, niet onderworpen zijn. eeuwigheid.
52. De Joden dan zeiden tot Hem: Nu bekennen wij, dat Gij den duivel hebt. Abraham is gestorven, en de profeten; en zegt Gij: Zo Of, *Gij zegt*. iemand Mijn woord bewaard zal hebben, die zal den dood niet smaken in der eeuwigheid?
53. Zijt Gij meerder, dan onze vader Abraham, welke gestorven is, en de profeten Namelijk die nochtans het Woord Gods bewaard hebben. zijn gestorven; wien maakt Gij Uzelven?
54. Jezus antwoordde: Indien Ik Mijzelven eer, zo is Mijn eer niets; Mijn Vader is het, Die Mij eert, Welken gij zegt, dat uw God is.
55. En gij kent Hem niet, Namelijk ten rechte en zoals het behoort, gelijk Joh. 8:19. maar Ik ken Hem; en indien Ik zeg, dat Ik Hem niet ken, zo zal Ik ulieden gelijk zijn, *dat is* een leugenaar; maar Ik ken Hem, en bewaar Zijn woord.
56. Abraham, uw vader, heeft met verheuging Grieks *van vreugde opgesprongen*. verlangd, opdat hij Mijn dag zien zou; Namelijk mijner komst in het vlees; Luk. 10:24; Hebr. 11:13. en hij heeft *hem* gezien, en is Namelijk door het geloof, ziende op de belofte Gods van deze komst. verblijd Zie Gen. 17:17. geweest. Of, *werd verblijd*.
57. De Joden dan zeiden tot Hem: Gij hebt nog geen vijftig jaren, Namelijk ten hoogste genomen, naar het uitwijzen van uw wezen. Want *Christus* was maar omtrent vier en dertig jaren oud, toen Hij leed. en hebt Gij Abraham gezien?
58. Jezus zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Eer Abraham was, Namelijk geboren. Of, *werd*; namelijk geboren. ben Ik. Namelijk geweest, naar mijn goddelijke natuur, die van eeuwigheid is; Micha 5:1.
59. Zij namen dan stenen op, dat zij ze op Hem wierpen. Namelijk als op een, dien zij hielden een godslasteraar te zijn, overmits Hij zich Gode gelijk maakte. Zie Lev. 24:16, en Joh. 10:33. Maar Jezus verborg Zich, en ging uit den tempel, gaande door het Namelijk of hunne ogen houdende, of zich verstekende onder de schare; Luk. 4:30, en Luk. 24:16. midden van hen; en ging alzo voorbij.

1. En voorbijgaande, zag Hij een mens, blind van de Namelijk die zat en bedelde, Joh. 9:8. geboorte af.
2. En Zijn discipelen vraagden Hem, zeggende: Rabbi, wie heeft er gezondigd, Dat is, enige bijzondere grote zonde gedaan. deze, of zijn Het schijnt dat de discipelen in deze dwaling waren, welke toen bij sommige Joden was, dat als de mens sterft, zijne ziel dan weder zou gaan in een ander lichaam, en dat derhalve de ziel des blindgeborenen in een ander lichaam zou gezondigd hebben. ouders, dat hij blind zou geboren worden?
3. Jezus antwoordde: Noch deze heeft Namelijk dat hij blindgeboren zou worden. gezondigd, noch zijn ouders, maar *dit is geschied*, opdat de werken Gods in hem Dat is der goddelijke barmhartigheid en kracht, gelijk Christus die aan hem betonen zou, om daarmede te bevestigen dat Hij de ware Messias is, volgens de voorzegging; Jes. 35:5. zouden geopenbaard worden.
4. Ik moet werken de werken Desgenen, Welke zijn, het Evangelie prediken, en hetzelfde met wonderwerken bevestigen. Die Mij gezonden heeft, zolang het dag is; Dat is, zolang dit mijn leven en de tijd van mijn dienst, van God gesteld, duren zal. de nacht komt, Dat is, de dood na welken gelijk niemand kan doen hetgeen zijn beroep in dit leven aangaat, also zal ik na mijn dood dusdanige werken zelf op de aarde niet meer doen. wanneer niemand werken kan.
5. Zolang Ik in Grieks wanneer. de wereld ben, zo ben Ik het Licht der wereld. Dat is, moet Ik de wereld verlichten met mijne leer en wonderwerken, hoewel Ik daarover gelasterd en vervolgd word.
6. Dit gezegd hebbende, spoog Hij op de aarde, en maakte slijk uit dat speeksel, en streek dat slijk Dit teken gebruikt Christus, niet dat daarin enige kracht was, also hetzelfde meer dient om te
- verblinden; maar om te tonen dat de kracht om het gezicht te geven van Hem alleen kwam, gelijk Hij den gehelen mens ook uit slijk der aarde geschapen heeft; Gen. 2:7. op de ogen des blinden;
7. En zeide tot hem: Ga heen, was u in het badwater Siloam Van dit badwater zie Jes. 8:6, en Luk. 13:4. Sommigen menen dat het was hetzelfde water, waarvan gesproken wordt Joh. 5:2. (hetwelk overgezet wordt: uitgezonden). Hij dan ging heen en wies zich, en kwam ziende.
8. De geburen dan, en die hem te voren gezien hadden, dat Grieks zagen. hij blind was, zeiden: Is deze niet, die zat en bedelde? Namelijk omtrent den tempel, gelijk schijnt uit Joh. 8:59, vergeleken met Joh. 9:1. Zie dergelijke Hand. 3:2.
9. Anderen zeiden: Hij is het; en anderen: Hij is hem gelijk. Hij zeide: Ik ben het.
10. Zij dan zeiden tot hem: Hoe zijn u de Dat is, hoe zijt gij ziende geworden? ogen geopend?
11. Hij antwoordde en zeide: De Mens, genaamd Jezus, maakte slijk, en bestreek mijn ogen, Grieks bezalfde. en zeide tot mij: Ga heen naar het badwater Siloam, en was u. En ik ging heen, en wies mij, en ik werd ziende. *Of, ik heb gezien.*
12. Zij dan zeiden tot hem: Waar is Die? Hij zeide: Ik weet het niet.
13. Zij brachten hem Namelijk de geburen of bekenden. tot de Farizeen, hem *namelijk*, die te voren blind *geweest was.*
14. En het was sabbat, als Jezus het slijk maakte, en zijn ogen opende.
15. De Farizeen dan vraagden hem ook wederom, hoe hij ziende geworden was. En hij zeide tot hen: Hij legde slijk op mijn ogen, en ik wies mij, en ik zie.

16. Sommigen dan uit de Farizeen zeiden: Deze Mens is van Namelijk die op den sabbat uwe ogen met slijk bestreken en geopend heeft. God niet, want Hij houdt den sabbat niet. Grieks *bewaart*. Anderen zeiden: Namelijk uit hunne vergadering gelijk Nikodemus, of iemand dergelijks; Joh. 7:50. Hoe kan een mens, *die* een zondaar is, Dat is, goddeloos, of een openbaar verachter van Gods wet, gelijk zij Hem hier beschuldigen. zulke tekenen doen? En er was tweedracht onder hen.
17. Zij zeiden wederom tot den blinde: Gij, wat zegt gij van Hem; dewijl Hij uw Of, *dat*. ogen geopend heeft? En hij zeide: Hij is een Profeet.
18. De Joden dan Dat is, de oversten der Joden, gelijk blijkt uit Joh. 9:22. geloofden van hem niet, dat hij blind geweest was, en ziende was geworden, Grieks *en zag; of ziende was*. totdat zij geroepen hadden de ouders desgenen, die ziende geworden was.
19. En zij vraagden hun, zeggende: Is deze uw zoon, welken gij zegt, dat blind geboren is? Hoe ziet hij dan nu?
20. Zijn ouders antwoordden hun en zeiden: Wij weten, dat deze onze zoon is, en dat hij blind geboren is;
21. Maar hoe hij nu ziet, weten wij niet; of wie zijn ogen geopend heeft, weten wij niet; hij heeft *zijn* ouderdom, vraagt hemzelve; hij zal van zichzelf spreken.
22. Dit zeiden zijn ouders, omdat zij de Joden vreesden; want de Joden hadden Dat is, de oversten de Joden waren het samen eens geworden. alrede te zamen een besluit gemaakt, zo iemand Hem beleed Christus te zijn, dat die uit de synagoge Dat is, uitgesloten uit de gemeenschap van den godsdienst, gelijk men nu houdt degenen, die uit de gemeente gebannen worden. zou geworpen worden.
23. Daarom zeiden zijn ouders: Hij heeft *zijn* ouderdom, vraagt hemzelve.
24. Zij dan riepen voor de tweede maal den mens, die blind geweest was, en zeiden tot hem: Geef God de eer; Dat is, belijd oprecht de waarheid voor God, waarmede Hem, als een kenner der harten, Zijne eer wordt gegeven. Zie Joz. 7:19; 1 Sam. 6:5. wij weten, dat deze Mens een zondaar is. Dat is, een openbaar overtreder van Gods wet.
25. Hij dan antwoordde en zeide: Of Hij een zondaar is, weet ik niet; een ding weet ik, dat ik blind was, en nu zie.
26. En zij zeiden wederom tot hem: Namelijk voor de derde maal, om te zien of zij hem ergens in zonden kunnen achterhalen. Wat heeft Hij u gedaan? Hoe heeft Hij uw ogen geopend?
27. Hij antwoordde hun: Ik heb het u alrede gezegd, en gij hebt het niet gehoord; Dat is, niet willen verstaan of aannemen. wat wilt gij het wederom horen? Wilt gijlieden ook Zijn discipelen worden?
28. Zij gaven hem dan scheldwoorden, en zeiden: Gij zijt Zijn discipel; maar wij zijn discipelen van Mozes.
29. Wij weten, dat God tot Mozes gesproken heeft; maar Dezen weten wij niet, van waar Hij is. Dat is, van wien Hij is gezonden en macht heeft ontvangen om te leren. Waartegen niet strijdt hetgeen zij tevoren zeiden, Joh. 7:27, want daar spreken zij van Zijn vaderland.
30. De mens antwoordde, en zeide tot hen: Hierin is immers *wat* wonders, dat gij niet weet, van waar Hij is, en *nochtans* heeft Hij mijn ogen geopend. Dat is, heeft met zulk een treffelijk wonderteken getoond dat Hij van

God gezonden is; gelijk hij besluit, Joh. 9:33.
Zie ook Joh. 3:2.

31. En wij weten, dat God de zondaars niet hoort; maar zo iemand godvruchtig is, en Zijn wil doet, dien hoort Hij.
32. Van *alle* Dat is, zolang de wereld gestaan heeft. eeuw is het niet gehoord, dat iemand eens blindgeborenen ogen geopend heeft. Dat is, het gezicht gegeven heeft. Zie Joh. 9:10.
33. Indien Deze van God niet ware, Hij zou Namelijk gekomen of gezonden. niets kunnen doen. Grieks *niet iets*; namelijk dergelijks.
34. Zij antwoordden, en zeiden tot hem: Gij zijt geheel in zonden Zie hier voren Joh. 9:1,2. geboren, en leert gij ons? En zij wierpen hem uit. Grieks *buiten*; dat is, uit hunne vergadering of synagoge, gelijk Joh. 9:22.
35. Jezus hoorde, dat zij hem uitgeworpen hadden, en hem vindende, zeide Hij tot hem: Geloof gij in den Zoon van God?
36. Hij antwoordde en zeide: Wie is Hij, Heere, opdat ik in Hem moge geloven?
37. En Jezus zeide tot Hem: En gij hebt Hem gezien, en Die met u spreekt, Dezelve is het.
38. En hij zeide: Ik geloof, Heere! En hij aanbad Hem. Namelijk als Hem nu voor den Zoon God erkennende.
39. En Jezus zeide: Ik ben tot een oordeel in deze Dat is, met macht om de oordelen Gods uit te voeren, zo in het straffen van de verachters Zijns Woords, dien het een reuk des doods is, als in het aannemen van de boetvaardige zondaren, dien het is een reuk des levens; 2 Cor. 2:16. **wereld gekomen, opdat degenen, die niet zien, Dat is, die hun geestelijke blindheid kennen en begeren daarvan verlost te worden. zien mogen, en** Dat is, tot de rechte en

zaligmakende kennis Gods mogen gebracht worden. **die zien,** Dat is, die zich laten voorstaan dat zij deze kennis hebben, dat zij nochtans niet recht hebben; Rom. 1:22, en Rom. 2:18. **blind worden.** Dat is, dat zij het licht des Evangelies verachtende, door Gods rechtvaardig oordeel in hunne blindheid gelaten en meer en meer verhard worden. Zie Ps. 69:24; Jes. 6:9; Matth. 13:14.

40. En dit hoorden *enigen* uit de Farizeen, die bij Hem waren, en zeiden tot Hem: Zijn wij dan ook blind?
41. Jezus zeide tot hen: Indien gij blind Dat is, indien gij uit enkel onwetendheid mijne leer niet aannaamt; of indien gij uwe onwetendheid en blindheid kendet. **waart, zo zoudt gij geen zonde hebben;** Dat is, geen zo grote en ongeneeslijke zonde; Joh. 15:22. **maar nu zegt gij: Wij zien; zo blijft dan uw zonde.** Namelijk op u liggende als een ongeneeslijke ziekte.

Johannes 10

1. Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: Die niet ingaat door de deur in den Dat is, door een wettige en goddelijke beroeping, vergezelschap met de leer der waarheid; Hebr. 5:4; Gal. 1:8,9. **stal der schapen, maar van elders inklimt,** Dat is, door onbehoorlijke middelen zich in de gemeente Gods indringt, of valse leer invoert; Jer. 23:21; 2 Joh.:10. **die is een dief** Dat is, die doet gelijk de dieven en moordenaars, die niet komen om de schapen te bewaren, maar om dezelve òf met listigheid, òf met geweld te roven. **en moordenaar.** Grieks *rover*, of *straatschender*.
2. Maar die door de deur ingaat, is een herder der schapen. Dat is, een recht of deugdelijk herder.
3. Dezen doet de Dat is, dezen stelt God de Heere door Zijnen Geest tot een herder Zijner schapen, verzekert Hem daarvan, en zegent Zijn dienst; Jes. 61:1; Hand. 13:2, en Hand. 20:28. **deurwachter open, en de**

- schapen horen zijn stem; Dat is, gehoorzamen en Zijne leer volgen. en hij roept zijn schapen bij name, en Dat is, elk in het bijzonder; 2 Tim. 2:19. leidt ze uit. Namelijk op een goede weide; Ps. 23:1,2.
4. En wanneer hij zijn schapen uitgedreven heeft, zo gaat hij voor hen heen; Namelijk om met een goeden voorgang in leer en leven den rechten weg aan te wijzen en de gevaren van hen af te keren; Hebr. 12:2. en de schapen volgen hem, overmits zij zijn stem kennen. Dat is, onderkennen, namelijk door den geest der onderscheiding; 1 Cor. 2:15.
5. Maar een vreemde zullen zij geenszins volgen, maar zullen van hem vlieden; overmits zij de stem des vreemden niet kennen.
6. Deze gelijkenis zeide Grieks *Paroemia*; dat is, parabel, waarvan zie Matth. 13:3. Jezus tot hen; maar zij verstonden niet, wat het was, Dat is, wat *Christus* met deze gelijkenis wilde zeggen. Daarom verklaart Hij hun dezelve nader in het volgende. dat Hij tot hen sprak.
7. Jezus dan zeide wederom tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Ik ben de Deur der schapen. Namelijk door welke zowel de herders als de schapen in de gemeente en tot het leven moeten ingaan; Joh. 14:6.
8. Allen, zovelen als er voor Mij zijn Namelijk òf zich uitgevende voor deze deur, òf een anderen ingang tot de zaligheid aanwijzende; Hand. 4:12. gekomen, zijn dieven en moordenaars; maar de schapen hebben Dat is, de uitverkorenen en ware kinderen Gods. hen niet gehoord.
9. Ik ben de Deur; indien iemand door Mij ingaat, die zal behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan, en weide vinden. Dat is, geestelijk voedsel der ziel; Ezech. 34:14.
10. De dief komt niet, Namelijk tot de schaapskooi. dan opdat hij stele, en slachte, en verderve; Ik ben gekomen, opdat zij het leven hebben, en overvloed hebben. Namelijk van genade en van heerlijkheid, hiernamaals; Joh. 1:16; 2 Petr. 1:3,4.
11. Ik ben de goede Herder; de goede Namelijk van God tevoren beloofd, Ezech. 34:23; Zach. 13:7, en elders. Tevoren heeft Hij zichzelf de deur genoemd, hier noemt Hij zich den herder; beide past zeer wel op Hem ten verscheiden aanzien. herder stelt zijn leven voor de schapen. Grieks *ziel*.
12. Maar de huurling, en Dat is, die de schapen hoedt, alleen of voornamelijk ziende op het tijdelijke loon, en niet op de behoudenis en het welvaren der schapen; Ezech. 34:2,3,8. die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn, ziet den wolf komen, en verlaat de schapen, en vliedt; en de wolf grijpt ze, en verstroot de schapen.
13. En de huurling vliedt, overmits hij een huurling is, en heeft geen zorg Dat is, zorgt meer voor zichzelf dan voor de schapen. voor de schapen.
14. Ik ben de goede Herder; en Ik ken de Mijnen, en Namelijk schapen, dat is, mijn uitverkoren gelovigen. worde van de Mijnen gekend.
15. Gelijkerwijs de Vader Mij kent, *alzo* ken Ik Of, *en Ik den Vader ken*. ook den Vader; en Ik stel Mijn leven Grieks *mijn ziel*; dat is, zal haast mijn leven voor hen in den dood overgeven, Matth. 20:28. voor de schapen.
16. Ik heb nog andere schapen, die Namelijk de uitverkorenen uit de heidenen. van dezen stal niet zijn; Namelijk der Joodse gemeente; Joh. 11:51,52. deze moet Ik ook toebrengen; en zij zullen Mijn stem horen; en Dat is, leer, van de apostelen en andere getrouwe dienaars des Woords hun voorgedragen. het zal worden een kudde, *en* een Herder. Dat is, ene gemeente, bestaande beiden uit Joden en heidenen; Ef. 2:13,14.

17. Daarom heeft mij de Vader lief, overmits Ik Mijn leven afleg, opdat Ik hetzelfde wederom neme.
18. Niemand neemt hetzelfde Namelijk tegen mijn dank. van Mij, maar Ik leg het van Mijzelfen af; Dat is, gewilliglijk; Ps. 40:9; Hebr. 10:10. Ik heb macht hetzelfde af te leggen, en heb macht hetzelfde wederom te nemen. Dat is, mijzelfen wederom uit de doden op te wekken door mijn goddelijke kracht; Joh. 2:19. Dit gebod heb Ik van Mijn Vader ontvangen.
19. Er werd dan wederom tweedracht onder de Joden, om dezer woorden wil.
20. En velen van hen zeiden: hij heeft den duivel, en *Of, een onreinen geest.* is uitzinnig; wat hoort gij Hem?
21. Anderen zeiden: Dit zijn geen woorden eens bezetenen; kan ook de duivel der blinden ogen openen?
22. En het was het feest der vernieuwing Grieks *Egkainia*; hetwelk een feest was van Judas Macchabeër en de Joden, ter gedachtenis van de vernieuwing des altaars en de reiniging des tempels ingesteld, ten tijde van den koning Antiochus, die tempel en Godsdienst had ontreinigd, om acht dagen lang jaarlijks gehouden te worden. Zie hiervan *1Mach. 4:49.* des tempels te Jeruzalem; en het was winter. Want dit feest begon van den vijf en twintigsten dag der maand *Chisleu*, welke merendeels met onzen *December* overeenkomt.
23. En Jezus wandelde in den tempel, in het voorhof van Grieks *galerij*, of *pand*. Salomo. Dat is, die om dezen tweeden tempel gebouwd was, op dezelfde wijze en plaats als en waar Salomo ene galerij om den eersten tempel gebouwd had, waar het volk placht in te wandelen. Zie 1 Kon. 6:3; Hand. 3:11, en *Josef. Antiq. lib. 8, cap. 2.*
24. De Joden dan omringden Hem, en zeiden tot Hem: Hoe lang houdt Gij onze Grieks *neemt ze weg*; dat is, houdt ze in twijfel wie gij zijt? ziel op? Indien Gij de Christus zijt, zeg het ons vrijuit.
25. Jezus antwoordde hun: Ik heb het u gezegd, Namelijk wie Ik ben. en gij gelooft het niet. De werken, die Ik doe in den Naam Mijns Vaders, die getuigen van Mij.
26. Maar gijlieden gelooft niet; want gij zijt niet van Mijn Grieks *uit*. schapen, gelijk Dat is, van de uitverkorenen, die mij de Vader gegeven heeft. Ik u gezegd heb.
27. Mijn schapen horen Mijn stem, en Ik ken dezelve, en zij volgen Mij.
28. En Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Mijn hand rukken. Dat is, macht en bewaring; Ps. 31:6.
29. Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen; Dat is, machtiger. en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders.
30. Ik en de Vader zijn een. Namelijk in wezen en macht; gelijk de rede van *Christus* klaarlijk medebrengt, en de Joden het ook alzo verstonden, Joh. 10. 33, en *Christus* zelf nader verklaart, Joh. 10:36.
31. De Joden dan namen Grieks *droegen*. wederom stenen op, Namelijk voor de tweede maal; gelijk tevoren, Joh. 8:59. om Hem te stenigen.
32. Jezus antwoordde hun: Ik heb u vele Dat is, voor uwe ogen en tot uw best. treffelijke werken Grieks *schone, goede, heerlijke*. getoond van Mijn Vader; om welk werk van die stenigt gij Mij?
33. De Joden antwoordden Hem, zeggende: Wij stenigen U niet over *enig* goed werk, maar over *gods* lastering, en omdat Gij, een Mens zijnde, Uzelven God maakt. Namelijk omdat gij zegt dat gij één met den Vader zijt.
34. Jezus antwoordde hun: Is er niet geschreven in uw wet: Dat is, in de Heilige Schrift des Ouden Testaments, die gij

voor Gods Woord houdt. Ik heb gezegd, gij zijt goden?

35. Indien *de wet* die goden genaamd heeft, tot welke het woord *Of, tegen dewelke*. Zie Ps. 82:6. Gods geschied is, en de Schrift niet kan gebroken worden; Grieks *ontbonden, of losgemaakt worden*; dat is, hare kracht en waarheid verliezen.
36. Zegt gijlieden *tot Mij*, Dien de Vader geheiligd en in Dat is, dien de Vader tot een Middelaar en Koning der gemeente afgezonderd en verordineerd heeft, welk ambt van geen bloot creatuur kan aangenomen noch uitgevoerd worden, maar alleen van den eeuwigen Zoon Gods; Jes. 9:5,6; Jer. 23:5,6. de wereld gezonden Namelijk om de menselijke natuur tot dat einde aan te nemen; Filipp. 2:6,7. heeft: Gij lastert *God*; omdat Ik gezegd heb: Ik ben Gods Zoon?
37. Indien Ik niet doe de werken Mijns Dat is dezelfde wonderbaarlijke werken, die God mijn Vader doet. Vaders, zo gelooft Mij niet;
38. Maar indien Ik ze doe, en zo gij Mij niet gelooft, zo gelooft de werken; opdat gij moogt bekennen en geloven, dat de Vader in Mij is, Dat is, dat Ik en de Vader één zijn, gelijk Joh. 10:30. en Ik in Hem.
39. Zij zochten dan wederom Hem te grijpen, en Hij ontging uit Namelijk gelijk Hij tevoren meermalen gedaan had, omdat zijne ure nog niet gekomen was. Zie Joh. 7:30, en Joh. 8:59. hun hand.
40. En Hij ging wederom over de Jordaan, tot de plaats, waar Johannes eerst Dat is, in Bethabara, waar *Christus* ook van Hem gedoopt was. Zie Joh. 1:28. doopte; en Hij bleef aldaar.
41. En velen kwamen tot Hem, en zeiden: Johannes Namelijk tegen elkander. deed wel geen teken; maar alles, wat Johannes van Dezen zeide, was waar.
42. En velen geloofden aldaar in Hem.

Johannes 11

1. En er was een zeker *man* krank, genaamd Lazarus, van Bethanie, uit het vlek van Maria en haar Dat is, waar Maria en Martha woonden, Luk. 10:38; Joh. 12:1. Van de ligging van dit vlek zie Joh. 11:18. zuster Martha.
2. (Maria nu was degene, die den Heere gezalfd heeft Zie hiervan in Joh. 12:3. met zalf, en Zijn voeten afgedroogd heeft met haar haren; welker broeder Lazarus krank was.)
3. Zijn zusters dan zonden tot Hem, Namelijk naar Bethabara over de Jordaan, waar Hij toen was. Zie Joh. 10:40. zeggende: Heere, zie, dien Gij liefhebt, is krank.
4. En Jezus, *dat* horende, zeide: Deze krankheid is niet tot den dood, Namelijk om daarin te blijven; namelijk tot den tijd der algemene opstanding. maar ter heerlijkheid Grieks *voor de eer Gods*. Gods; opdat de Zone Gods door dezelve Namelijk krankheid, gelijk het Griekse woord klaarlijk uitwijst. verheerlijkt worde. Namelijk als Hij hem wederom van de doden zal opwekken.
5. Jezus nu had Martha, en haar zuster, en Lazarus lief.
6. Als Hij dan gehoord had, dat hij krank was, toen bleef Hij *nog* twee dagen in de plaats, waar Hij was.
7. Daarna zeide Hij verder tot de discipelen: Laat ons wederom naar Judea gaan. Namelijk waar Hij uitgeweken was, omdat de Joden Hem wilden stenigen; Joh. 10:40.
8. De discipelen zeiden tot Hem: Rabbi! de Joden hebben U nu *onlangs* Want het was omtrent twee maanden geleden. gezocht te stenigen, en gaat Gij wederom derwaarts? Namelijk om u daar in gevaar te begeven.
9. Jezus antwoordde: Zijn er niet twaalf uren Dit moet verstaan worden naar de rekening der Joden, die de uren telden van

- den opgang der zon tot den ondergang, en deelden den dag altijd af in twaalf uren. Zie ook Matth. 20:3. **in den dag?** Grieks *des daags*. Indien iemand in den dag wandelt, *Christus'* vergelijkt hier Zijn leven bij den dag en Zijn sterven bij den nacht, gelijk ook Joh. 9:4, en wil daarmede zeggen dat gelijk de dag zekere uren heeft, namelijk zolang het licht der wereld, dat is de zon, schijnt, dat ook alzo Zijn leven op aarde een zeker perk of tijd heeft van zijnen Vader gesteld, vóór welken de mensen Hem het leven niet zullen kunnen benemen, of verhinderen de werken Zijns beroeps uit te voeren. Maar als die tijd zal verstreken zijn, dat zij alsdan macht zullen krijgen om Hem te doden. **zo stoot hij zich niet, overmits hij het licht dezer wereld ziet;**
10. Maar indien iemand in den nacht wandelt, zo stoot hij zich, overmits het licht in hem niet is. Dat is, in zijne ogen niet schijnt.
11. Dit sprak Hij; en daarna zeide Hij tot hen: Lazarus, onze vriend, slaapt; maar Ik ga heen, om hem uit den slaap op te wekken.
12. Zijn discipelen dan zeiden: Heere, indien hij slaapt, zo zal hij gezond worden. Grieks *behouden worden*; dat is, dat is een goed teken dat hij van de ziekte zal genezen.
13. Doch Jezus had gesproken van zijn dood; maar zij meenden, dat Hij sprak van de rust des Dat is, van den natuurlijken en eigenlijk genaamden slaap. slaaps.
14. Toen zeide dan Jezus tot hen vrijuit: Lazarus is gestorven.
15. En Ik ben blijde om uwentwil, dat Ik daar niet geweest ben, opdat gij geloven moogt; Dat is, in uw geloof door zijne opwekking gesterkt worden. **doch laat ons tot hem gaan.**
16. Thomas dan, genaamd Didymus, Dat is, tweeling, met welk Grieks woord het Hebreeuwse woord *Thomas* uitgelegd wordt, gelijk *Cefas* door het woord *Petrus*; Joh. 1:43.
- zeide tot *zijn* medediscipelen: Laat ons ook gaan, opdat wij met Hem sterven. Namelijk *Christus* onzen Meester, dewijl Hij immers zich in gevaar wil begeven. Zie Joh. 11:8.
17. Jezus dan, gekomen zijnde, vond, dat hij nu vier dagen in het graf Grieks *in het graf had*; dat is gelegen had. **geweest was.**
18. (Bethanie nu was nabij Jeruzalem, omtrent vijftien stadien van Een *stadie* houdt honderd vijf en twintig schreden; en vijftien stadiën maken wat meer dan een half uur gaans. Zie Luk. 24:13. *daar*.)
19. En velen uit de Joden waren Namelijk die te Jeruzalem en daaromtrent, gelijk Joh. 11:18 uitwijst, woonden. gekomen tot Martha Grieks *tot de vrouwen omtrent Martha en Maria zijnde*. en Maria, opdat zij haar vertroosten Namelijk de Joden. zouden over haar broeder.
20. Martha dan, als zij hoorde, dat Jezus kwam, ging Hem tegemoet; doch Maria bleef in huis zitten. Grieks *zat in het huis*.
21. Zo zeide Martha dan tot Jezus: Heere, waart Gij hier geweest, zo ware mijn Dat is, ik vertrouw dat gij hem van zijne krankheid zoudt genezen hebben. broeder niet gestorven;
22. Maar ook nu weet ik, dat alles, wat Gij Namelijk zelfs ook dat mijn broeder weder levend worde. van God begeren zult, God U het geven zal.
23. Jezus zeide tot haar: Uw broeder zal wederopstaan.
24. Martha zeide tot Hem: Ik weet, dat hij opstaan zal in de opstanding Dat is, in de algemene opstanding aller mensen. ten laatsten dage. Namelijk dezer wereld.
25. Jezus zeide tot haar: Ik ben de Opstanding Dat is, ik ben de bewerker en oorzaak der opstanding en des levens. en het Leven; die in Mij gelooft zal

- leven, al ware Dat is, zal tot het eeuwige leven weder opgewekt worden. hij ook gestorven; Namelijk naar het lichaam.
26. En een iegelijk, die leeft, en in Mij gelooft, zal niet sterven in Namelijk den eeuwigen en tweeden dood; Openb. 20:6. der eeuwigheid. Gelooft gij dat?
27. Zij zeide tot Hem: Ja, Heere; ik heb geloofd, dat Gij zijt de Christus, de Zone Gods, Die in de wereld komen zou.
28. En dit gezegd hebbende, ging zij heen, en riep Maria, haar zuster, heimelijk, zeggende: De Meester is daar, en Hij roept u.
29. Deze, als zij *dat* hoorde, stond haastelijk op, en ging tot Hem.
30. (Jezus nu was nog in het vlek niet Namelijk van Bethanië. gekomen, maar was in de plaats, waar Hem Martha tegemoet gekomen was.)
31. De Joden dan, die met haar in het huis waren, en haar vertroostten, ziende Maria, dat zij haastelijk opstond en uitging, volgden haar, zeggende: Zij gaat naar het graf, opdat Namelijk dat buiten het vlek was, naar de gewoonte der Joden. zij aldaar wene.
32. Maria dan, als zij kwam, waar Jezus was, en Hem zag, viel aan Zijn voeten, zeggende tot Hem: Heere, indien Gij hier geweest waart, zo ware mijn broeder niet gestorven.
33. Jezus dan, als Hij haar zag wenen, en de Joden, die met haar kwamen, ook wenen, werd zeer bewogen Of, zeer *gestoord*, in zijn gemoed. Zie ook Joh. 11:38. in den geest, en ontroerde Zichzelven; Namelijk door medelijden en droefheid; Hebr. 4:15.
34. En zeide: Waar hebt gij hem gelegd? Zij zeiden tot Hem: Heere, kom en zie het.
35. Jezus weende. Of, *liet tranen*.
36. De Joden dan zeiden: Ziet, hoe lief Hij hem had!
37. En sommigen uit hen zeiden: Kon Hij, Die de ogen des blinden geopend heeft, niet maken, dat ook deze niet gestorven ware?
38. Jezus dan wederom in Zichzelven zeer bewogen zijnde, kwam tot het graf; en het was een spelonk, en een steen was daarop gelegd. Of *daartegen*.
39. Jezus zeide: Neemt den steen weg. Martha, de zuster des gestorvenen, zeide tot Hem: Heere, hij riekt nu al, want hij heeft vier dagen *aldaar gelegen*.
40. Jezus zeide tot haar: Heb Ik u niet gezegd, dat, zo gij gelooft, gij de heerlijkheid Dat is, de wonderbaarlijke opwekking uws broeders, waardoor de kracht Gods gezien en Zijne eer verbreid wordt. Gods zien zult?
41. Zij namen dan den steen weg, waar de gestorvene lag. En Grieks *was liggende*. Jezus hief de ogen opwaarts, en zeide: Vader, *Christus* bidt Zijnen Vader, niet omdat Hij als Zoon Gods de macht niet zou hebben om doden te verwekken, Joh. 5:21; maar omdat Hij als Middelaar Zich in het gebruik dezer macht den wil des Vaders had onderworpen; Filipp. 2:7,8; Hebr. 10:7. Ik dank U, dat Gij Mij gehoord hebt.
42. Doch Ik wist, dat Gij Mij altijd hoort; maar om der schare wil, die rondom staat, heb Ik *dit* gezegd, opdat zij zouden geloven, dat Gij Mij gezonden hebt.
43. En als Hij dit gezegd had, riep Hij met grote stemme: Lazarus, kom uit!
44. En de gestorvene kwam uit, gebonden aan handen en voeten met grafdoeken, en Of, *windselbanden*, waar Hij mede begraven was, naar de gewoonte der Joden; Joh. 20:6,7. zijn aangezicht was omwonden met een zweetdoek. Jezus zeide tot hen:

- Ontbindt hem, en laat hem heengaan.
45. Velen dan uit de Joden, die tot Maria gekomen waren, en aanschouwd hadden, hetgeen Jezus gedaan had, geloofden in Hem.
46. Maar sommigen van hen gingen tot de Farizeen, en zeiden tot hen, hetgeen Jezus gedaan had.
47. De overpriesters dan en de Farizeen vergaderden den raad, Grieks *Synedrion*; van welken zie Matth. 5:22. en zeiden: Wat zullen wij doen? want deze Mens doet vele tekenen.
48. Indien wij Hem alzo laten *geworden*, Grieks *aflaten*. zij zullen allen in Hem geloven, en de Romeinen zullen komen, en wegnemen Namelijk tegen ons als tegen rebellen. beide onze plaats en volk. De stad en tempel van Jeruzalem uitroeien.
49. En een uit hen, *namelijk* Kajafas, die deszelven jaars Het hogepriesterambt werd toen door de Romeinen vergeven voor zekeren tijd, somwijlen ook van jaar tot jaar, Luk. 3:2; Hand. 4:6, tegen de ordinantie Gods. Zie Num. 35:28; Joz. 20:6; Hebr. 7:23. hogepriester was, zeide tot hen: Gij verstaat niets;
50. En gij overlegt niet, dat het ons nut is, dat een mens Hij verstond dit wel van den wereldlijken stand des Joodsen volks, maar God heeft zijne tong alzo bestuurd, dat hij onwetend geprofeteerd heeft van de vrucht des doods van *Christus*, tot verzoening en behoudenis der uitverkoren kinderen Gods. sterve voor het volk, en het gehele volk niet verloren ga.
51. En dit zeide hij niet uit zichzelf; maar, zijnde hogepriester deszelven jaars, profeteerde hij, dat Jezus sterven zou voor het volk; Namelijk der Joden.
52. En niet alleen voor dat volk, maar opdat Hij ook de kinderen Gods, Dat is, de uitverkorenen uit alle volken door de

ganse wereld; Openb. 5:9. die verstrooid waren, tot een zou vergaderen. Namelijk lichaam, kudde of gemeente; gelijk Joh. 10:16; Ef. 2:14.

53. Van dien dag dan af beraadslaagden Dat is, besloten in hun Raad. zij te zamen, dat zij Hem doden zouden.
54. Jezus dan wandelde niet meer vrijelijk onder de Joden; maar ging van daar naar Namelijk van Jeruzalem en daaromtrent. het land bij de woestijn, naar de stad, genaamd Efraim, en Anders, *Efrem*; welke sommigen menen te wezen de stad Efraïm of Efron, waarvan men leest 2 Kron. 13:19. verkeerde aldaar met Zijn discipelen.
55. En het pascha der Joden Dit was het laatste pascha, dat *Christus* gehouden heeft, in hetwelk Hij gekruisigd is. was nabij, en velen uit dat land gingen op naar Jeruzalem, voor het pascha, opdat zij zichzelf reinigden. Namelijk volgens het bevel Gods; Num. 9:6, en 2 Kron. 30:15.
56. Zij zochten dan Jezus, en zeiden onder elkander, staande in den tempel: Wat dunkt u? *Dunkt u*, dat Hij niet komen Namelijk *Jezus*. zal tot het feest?
57. De overpriesters nu en de Farizeen hadden een gebod gegeven, Dat is, laten afkondigen. dat, zo iemand wist, waar Hij was, hij het zou te kennen geven, opdat zij Hem mochten vangen. Grieks *grijpen*.

Johannes 12

1. Jezus dan kwam zes dagen voor Deze zes dagen moeten verstaan worden van den tijd wanneer *Christus* eerst te Bethanië is gekomen, Matth. 26:2, en Mark. 14:1, spreken maar van twee dagen; dan die zien op den tijd wanneer de overpriesters raad hebben genomen om Hem te vangen en te doden, gelijk ook afgenomen kan worden uit Joh. 12:19. het pascha te Bethanie, daar Lazarus was, die gestorven was

- geweest, welken Hij opgewekt had uit de doden.
2. Zij bereidden Hem dan aldaar een avondmaal, Namelijk in het huis van Simon den melaatse. Zie Matth. 26:6. en Martha diende; en Lazarus was een van degenen, die met Hem aanzaten.
 3. Maria dan, genomen hebbende een pond zalf van onvervalsten, zeer Grieks *Pistikes*. Van dit woord, zie Mark. 14:3. kostelijken nardus, heeft de voeten van Jezus gezalfd, en met haar haren Zijn voeten afgedroogd; en het huis werd vervuld van den reuk der zalf.
 4. Zo zeide dan een van Zijn discipelen, *namelijk* Judas, Simons zoon, Iskariot, die Hem verraden zou:
 5. Waarom is deze zalf niet verkocht voor driehonderd penningen, en Grieks *denariën*; van welke waarde, zie Matth. 18:28, en Mark. 14:5. den armen gegeven?
 6. En dit zeide hij, niet omdat hij bezorgd was voor de armen, maar omdat hij een dief was, en de beurs had, en droeg hetgeen gegeven werd. Grieks *geworpen werd*; dat is, ingeworpen, namelijk van enige godzalige vrouwen en anderen, tot onderhouding van *Christus* en Zijne discipelen. Zie Luk. 8:3.
 7. Jezus dan zeide: Laat af van haar; Of, *laat haar geworden*. zij heeft dit bewaard tegen den dag Dat is, tot ene voorbereiding mijner begrafenis. Zie hiervan de aantekeningen op Matth. 26:12. Mijner begrafenis.
 8. Want de armen hebt gijlieden altijd met u, Namelijk om aan hen weldadigheid te betonen; Deut. 15:11. maar Mij hebt gij niet altijd. Namelijk lichamenlijk tegenwoordig.
 9. Een grote schare dan der Joden verstond, dat Hij aldaar was; en zij kwamen, niet alleen om Jezus' wil, maar opdat zij ook Lazarus zouden zien, dien Hij uit de doden opgewekt had.
 10. En de overpriesters beraadslaagden, Dat is, besloten in hun raad. dat zij ook Lazarus doden zouden.
 11. Want velen van de Joden gingen heen om zijnentwil, Namelijk naar Bethanië, om hem aldaar te zien. en geloofden in Jezus.
 12. Des anderen daags, een grote schare, die tot het feest gekomen was, horende, dat Jezus naar Jeruzalem kwam,
 13. Namen de takken Van deze gehele geschiedenis zie breder Matth. 21:8, enz. van palmbomen, en gingen uit Hem tegemoet, en riepen: Hosanna! Zie ook van dit woord Matth. 21:9. Gezegend is Hij, Die Of, *zij hij*. komt in den Naam des Heeren, *Hij, Die is* de Koning Israels!
 14. En Jezus vond een jongen Namelijk door den dienst Zijner discipelen, die Hij daartoe uitgezonden had, gelijk de andere evangelisten breder verhalen. ezel, en zat daarop, gelijk geschreven is:
 15. Vrees niet, Zie hiervan Matth. 21:5. gij dochter Sions, zie, uw Koning komt, zittende op het veulen ener ezelin.
 16. Doch dit verstonden Namelijk dat dit de vervulling was van die profetie. Zijn discipelen in het eerst niet; maar als Jezus Dat is, als Hij na Zijne opstanding en hemelvaart den Heiligen Geest ontvangen had. verheerlijkt was, toen werden zij indachtig, dat dit van Hem geschreven was, en *dat* zij Hem dit gedaan hadden.
 17. De schare dan, Of, *de schare dan, die bij Hem was, toen Hij Lazarus uit het graf riep, en hem uit de doden opwekte, gaf Hem getuigenis*. die met Hem was, getuigde dat Hij Lazarus uit het graf geroepen, en hem uit de doden opgewekt had.

18. Daarom ging ook de schare Hem tegemoet, overmits zij gehoord had, dat Hij dat teken gedaan had.
19. De Farizeen dan zeiden onder elkander: Ziet gij *wel*, dat gij gans niet Namelijk met al uw voorgaanden wederstand tegen Hem; en dat gij daarom een anderen raad moet nemen om Hem tegen te staan. *vordert? Ziet, de gehele* Dat is, de meeste menigte des volks hangt Hem aan, en volgt Hem als hun leraar. *wereld gaat Hem na.*
20. En er waren sommige Grieken uit Welke geweest zijn, òf onbesneden heidenen, die ook mochten komen in het voorste deel des tempels, om te bidden, 1 Kon. 8:41,42, òf Joden onder de Grieken wonende, òf Jodengenoten uit de heidenen bekeerd, gelijk de Moorman was, Hand. 8:27,28. *degenen*, die opgekomen waren, opdat zij op het feest zouden aanbidden;
21. Dezen dan gingen tot Filippus, die van Bethsaida in Galilea was, en baden hem, zeggende: Heer, wij wilden Jezus *wel* Grieks *willen*. zien. Dat is, begroeten en aanspreken.
22. Filippus kwam en zeide het Andreas; en Andreas en Filippus wederom zeiden het Jezus.
23. Maar Jezus antwoordde hun, zeggende: De ure is gekomen, dat de Zoon des mensen zal verheerlijkt worden. Namelijk door Zijn dood en opstanding, na welke Hij ook onder de heidenen door de predikatie des Evangelies verheerlijkt is geworden.
24. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Indien het tarwegraan Met deze gelijkenis wil *Christus* zeggen dat Hij eerst moet sterven en daarna wederopstaan, om de mensen, zo Joden als Grieken, ter zaligheid te brengen. Zie Jes. 53:10,11. *in de aarde niet valt, en sterft, zo blijft hetzelfde alleen; maar indien het sterft, zo brengt het veel vrucht voort.*
25. Die zijn leven Grieks *ziel*. liefheeft, zal hetzelfde verliezen; en die zijn leven Grieks *ziel*. haat in deze Dat is, bereid is voor mij te laten. Zie Luk. 14:26. *wereld, zal hetzelfde bewaren tot het eeuwige leven Grieks ziel..*
26. Zo iemand Mij dient, die volge Mij; en waar Ik ben, aldaar zal ook Mijn dienaar zijn. En zo iemand Mij dient, de Vader zal hem eren.
27. Nu is Mijn ziel ontroerd; en Namelijk door de overdenking van mijn zwaar aanstaande lijden. *wat zal Ik zeggen? Vader, verlos Mij uit deze ure! Maar Namelijk van mijn zwaar lijden. Zie Matth. 26:39. hierom ben Ik in deze ure gekomen.*
28. Vader, verheerlijk Uw Naam. Namelijk door mijnen dood. Er kwam dan een stem uit den hemel, *zeggende: En Ik heb Hem verheerlijkt, en Ik Namelijk door vele wonderen en getuigenissen. zal Hem wederom Namelijk door de opstanding uit de doden, en hetgeen daarop volgen zal. verheerlijken.*
29. De schare dan, die daar stond, en *dit* hoorde, zeide, dat er een donderslag Namelijk alzo deze stem meerder was dan een menselijke stem. geschied was. Anderen zeiden: Een engel heeft tot Hem gesproken.
30. Jezus antwoordde en zeide: Niet om Mijnentwil is deze stem geschied, maar om uwentwil. Namelijk opdat gij moogt geloven dat mij de Vader gezonden heeft.
31. Nu is het oordeel dezer Dit woord *oordeel* wordt in de Heilige Schrift genomen somtijds in het goede voor verlossing en wederoprichting, Ps. 138:18, en Ps. 140:13, somtijds in het kwade voor veroordeling of verdoemenis, Joh. 3:17, en Joh. 5:24. Doch het kan hier in beide betekenissen wel genomen worden, namelijk dat nu de uitverkorenen in de ganse wereld van de macht des duivels zullen verlost en weder opgericht worden, en dat nu de bozen en ongelovigen in de wereld zullen veroordeeld en verdoemd worden. *wereld; nu zal de*

- overste dezer Dat is, de duivel zal nu zijne macht en heerschappij, die hij door de zonde over de mensen heeft gekregen, in degenen, die het Evangelie zullen geloven, verliezen; Col. 2:15; Hebr. 2:14. wereld buiten geworpen worden.
32. En Ik, zo wanneer Ik Of, *indien*. van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot Mij Dat is, niet alleen de Joden, maar ook de heidenen, die in mij zullen geloven; Joh. 2:14,15. Zie ook aldaar de verklaring. trekken. Dat is, niettegenstaande den wederstand des duivels en des vleses, tot mijne gehoorzaamheid en vervolgens tot de eeuwige heerlijkheid met mij brengen.
33. (En dit zeide Hij, betekende, hoedanigen dood Hij sterven zou.)
34. De schare antwoordde Hem: Wij hebben uit de wet gehoord, Dat is, de Schrift, die dit wel zegt, Ps. 102:27,28, en Ps. 110:4, doch zegt daar ook bij, dat Hij eerst moest sterven, Jes. 53:8,12; Dan. 9:26, en alzo in Zijne heerlijkheid ingaan, Luk. 24:26. dat de Christus blijft in der eeuwigheid; en hoe zegt Gij, dat de Zoon des mensen moet verhoogd worden? Wie is deze Zoon des mensen?
35. Jezus dan zeide tot hen: Nog een kleinen tijd is het Licht bij ulieden; Dat is, Ik, die het licht ben; Joh. 8:12. wandelt, terwijl gij het Licht hebt, opdat de duisternis u Namelijk van onwetendheid en verstoktheid. niet bevange. En die in de duisternis wandelt, weet niet, waar hij heengaat.
36. Terwijl gij het Licht hebt, gelooft in het Licht, opdat gij kinderen des Lichts moogt zijn. Deze dingen sprak Jezus; en weggaande verborg Namelijk naar Bethanië; Matth. 21:17; Mark. 11:11; Luk. 21:37. Hij Zich van hen.
37. En hoewel Hij zovele tekenen voor hen gedaan had, *nochtans* geloofden zij in Hem niet;
38. Opdat het woord van Jesaja, den profeet, vervuld werd, dat hij gesproken heeft: Heere, wie heeft onze Namelijk van dit volk; dat is, zeer weinige. prediking geloofd, Grieks *gehoor*; dat is, hetgeen van ons gepredikt en van het volk gehoord is. en wien is de arm des Heeren Dat is, het Evangelie, hetwelk ene kracht Gods is ter zaligheid; Rom. 1:16. geopenbaard? Namelijk alzo, dat hij het verstaan en aangenomen heeft; Matth. 16:17.
39. Daarom konden zij niet Namelijk overmits tevoren gezegd was, dat God hen door een rechtvaardig oordeel, om hunne wederspanningheid, in hunne blindheid zou laten, en daarin overgeven; 2 Thess. 2:11. geloven, dewijl Jesaja wederom gezegd heeft:
40. Hij heeft hun Zie van deze plaats Matth. 13:14,15. ogen verblind, en hun hart verhard; opdat zij met de ogen niet zien, en met het hart *niet* verstaan, en zij bekeerd worden, en Ik hen geneze.
41. Dit zeide Jesaja, toen hij Zijn heerlijkheid Namelijk *Christus*, als zijnde de enige God met den Vader en den Heiligen Geest. zag, en van Hem Namelijk in het gezicht der goddelijke heerlijkheid, dat verhaald staat Jes. 6:1, enz. sprak.
42. Nochtans geloofden ook zelfs velen uit de oversten in Hem; maar Namelijk dat Hij de *Messias* was, gelijk Nikodemus bekent, dat er vele zulken onder hen waren; Joh. 8:2. om der Farizeen wil beleden zij het niet; opdat zij uit de synagoge Namelijk volgens het besluit der oversten van de Joden; Joh. 9:22. niet zouden geworpen worden.
43. Want zij hadden de eer der mensen lief, meer dan de eer van God.
44. En Jezus riep, en zeide: Die in Mij gelooft, gelooft in Mij niet, Dat is, gelooft niet alleen in mij, gelijk Mark. 9:37;

Joh. 7:16. maar in Dengene, Die Mij gezonden heeft.

45. En die Mij ziet, die ziet Dat is, kent en in Mij gelooft. Dengene, Die Mij gezonden heeft.

46. Ik ben een Licht, in de Zie Joh. 9:5, en tevoren Joh. 12:35. wereld gekomen, opdat een iegelijk, die in Mij gelooft, in de duisternis niet blijve.

47. En indien iemand Mijn woorden gehoord, en niet geloofd zal hebben, Ik oordeel hem niet; Dat is, veroordele. want Ik ben niet gekomen, Namelijk in dezen mijn nederen staat. opdat Ik de wereld oordele, maar Dat is, veroordele, of verdoeme. opdat Ik de wereld zalig make.

48. Die Mij verwerpt, en Mijn woorden niet ontvangt, heeft, die hem oordeelt; het woord, dat Ik gesproken heb, dat zal hem Dat is, dat zal de regel zijn, naar welken hij zal geoordeeld worden; of dat zal ene overwinning tegen hem wezen, dat hij rechtvaardig veroordeeld wordt. oordelen ten laatsten dage.

49. Want Ik heb uit Mijzelven niet Zie Joh. 7:16. gesproken; maar de Vader, Die Mij gezonden heeft, Die heeft Mij een gebod gegeven, Dat is, ene leer, die Hij mij bevolen heeft te prediken. wat Ik zeggen zal, en wat Ik spreken zal.

50. En Ik weet, dat Zijn gebod het eeuwige leven Dat is, de mensen tot het eeuwige leven brengt. is. Hetgeen Ik dan spreek, dat spreek Ik also, gelijk Mij de Vader gezegd heeft.

Johannes 13

1. En voor het feest Namelijk des avonds vóór Zijn lijden en sterven. Want *Christus* heeft het pascha gehouden op den rechten tijd; naar de instelling Gods; maar de Joden stelden het toendertijd uit, op den volgenden dag. De reden hiervan zie in de aantekeningen Matth. 26:20. van het pascha, Jezus

wetende, dat Zijn ure gekomen was, dat Hij uit deze wereld zou overgaan tot den Namelijk door Zijn dood, opstanding en hemelvaart. Vader, alzo Hij de Zijnen, die in de wereld waren, liefgehad had, zo heeft Hij hen liefgehad tot het einde. Namelijk van Zijn leven; of zonder ophouden; Joh. 17:12.

2. En als het avondmaal gedaan Dat is, de maaltijd in welken het paaslam van hen gegeten was, alzo dat zij nog aten aan de tafel, die nog niet afgenomen was, Joh. 13:12, na welken *Christus* daarna Zijn Avondmaal heeft ingesteld en gehouden. Zie Luk. 22:15, enz. Anderen zetten het over: *Als het Avondmaal gehouden werd. was,,* toen nu de duivel in het hart van Judas, Simons zoon, Iskariot, gegeven had, dat *Grieks Geworpen.* hij Hem verraden zou),

3. Jezus, wetende, dat de Vader Hem alle dingen in de handen gegeven Dat is, in Zijne macht gesteld; Matth. 28:18. had, en dat Hij van God uitgegaan was, en tot God heenging,

4. Stond op van het avondmaal, en legde *Zijn* klederen af, Namelijk opperklederen, gelijk dit woord dikwijls genomen wordt. Zie Matth. 5:40, en Luk. 6:29. Aldus plachten de dienstknechten hunne heren te dienen. Zie Luk. 17:8. en nemende een linnen doek, omgordde Zichzelven. Namelijk om te vaardiger te zijn tot dezen dienst, en met dezen handdoek de voeten te drogen.

5. Daarna goot Hij water *Grieks wierp.* in het bekken, en begon *Of, wasvat.* de voeten der discipelen te wassen, en af te drogen met den linnen doek, waarmede Hij omgord was.

6. Hij dan kwam tot Simon Petrus; en die zeide tot Hem: Heere, zult Gij mij de Namelijk die mijn Heere en Meester zijt. Hoewel hij dit zegt uit eerbied, zo is daar nochtans onverstand mede gemengd, alzo *Christus* wil dat wij Hem gehoorzamen, ook

- als het ons dunkt dat Hij wat vreemds gebiedt. voeten wassen?
7. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Wat Ik doe, Dat is, waarom Ik zulks doe. weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan. Namelijk als Ik het u zal verklaard hebben, gelijk Hij doet Joh. 13:13,14.
 8. Petrus zeide tot Hem: Gij zult mijn voeten niet wassen in der eeuwigheid! Dat is, nimmermeer zal ik dat toelaten. Jezus antwoordde hem: Indien Ik u *Christus* neemt gelegenheid van het uiterlijk wassen om te spreken van het geestelijk wassen, of reinigen der zonden, door Zijn bloed en Geest, 1 Cor. 6:11; Tit. 3:5; 1 Joh. 1:7,8, gelijk Hij dergelijke gelegenheden meermalen waarneemt. niet wasse, gij hebt geen deel met Mij.
 9. Simon Petrus zeide tot Hem: Heere, niet alleen mijn voeten, maar ook de handen en het hoofd.
 10. Jezus zeide tot hem: Die gewassen is, *Christus* leert hier, gelijk degenen, die in de badstoven hun gehele lichaam gewassen hebben, de voeten ook daarna moeten wassen, dat alzo ook Zijne discipelen, inwendig door Zijn bloed en Geest gewassen zijnde, uiterlijk ook hunne gangen en hun doen moeten reinigen. heeft niet van node, dan de voeten te wassen, maar is geheel rein. En gijlieden zijt rein, doch niet Dat is, gereinigd door mij van de zonde en de heerschappij derzelve; Rom. 6:11,12. allen.
 11. Want Hij wist, wie Hem verraden zou; daarom zeide Hij: Gij zijt niet allen rein.
 12. Als Hij dan hun voeten gewassen, en Zijn klederen genomen had, zat Hij wederom aan, en zeide tot hen: Verstaat gij, wat Ik ulieden Dat is, waartoe Ik dit gedaan heb? gedaan heb?
 13. Gij heet Mij Meester en Heere; en gij zegt wel, want Ik ben het. Namelijk in der waarheid.
 14. Indien dan Ik, de Heere en de Meester, uw voeten gewassen heb, zo zijt gij ook schuldig, elkanders voeten te wassen. Dat is, veel meer allerlei diensten der liefde, in nood zijnde, elkander te betonen, ook die van de geringsten anders plegen gedaan te worden, maar niet om zulks als een sacrament te gebruiken; alzo *Christus'* oogmerk hier niet is.
 15. Want Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat, gelijkerwijs Ik u gedaan heb, gijlieden ook doet.
 16. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Een dienstknecht is niet meerder dan zijn heer, noch een gezant meerder, Of, *gezondene*. Grieks *Apostolos*. dan die hem gezonden heeft.
 17. Indien gij deze dingen Namelijk die Ik u met mijn voorbeeld geleerd heb, als liefde, nederigheid en onderlinge gedienschtigheid. weet, zalig zijt gij, zo gij dezelve doet.
 18. Ik zeg niet van u allen: Namelijk dat gij allen dat zult nakomen. Want Judas zou het niet doen, gelijk volgt. Ik weet, welke Ik uitverkoren Namelijk tot de eeuwige zaligheid; Ef. 1:4. heb; maar *dit geschiedt*, opdat de Schrift vervuld worde: Die met Mij het brood eet, heeft tegen Mij zijn verzenen opgeheven. Dat is, heeft zich vijandelijk tegen mij gesteld. Zie de aantekeningen Ps. 41:10.
 19. Van nu zeg Ik het ulieden, eer het geschied is, opdat, wanneer het geschied zal zijn, gij geloven moogt, dat Ik het ben. Namelijk de ware *Messias* en Zoon Gods, die alles tevoren weet.
 20. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Zo Ik iemand zende, wie *dien* ontvangt, die ontvangt Mij, en wie Mij ontvangt, die ontvangt Hem, Die Mij gezonden heeft.
 21. Jezus, deze dingen gezegd hebbende, werd ontroerd in den geest, Dat is, in zijn gemoed, door overdenking zo van de verraderij van Judas als

- van de straf, die hem daarom zou overkomen. en betuigde, en zeide: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, dat een van ulieden Mij zal verraden.
22. De discipelen dan zagen op elkander, twijfelende, van wien Hij *dat* zeide.
23. En een van Zijn discipelen was aanzittende Grieks *was gelegen*; namelijk naar de wijze der ouden, die aan de tafel niet zaten als wij, maar lagen op beddekens, op den elleboog, zodat Johannes liggende naast *Christus*, bekwamelijk zijn hoofd kon neigen naar de borst van *Christus*. in den schoot van Jezus, welken Jezus liefhad. Dat is, Johannes, dien de Heere *Christus* bijzonderlijk liefhad; also beschrijft hij ook zichzelf Joh. 21:20,24.
24. Simon Petrus dan wenkte dezen, dat hij vragen zou, wie hij toch ware, van welken Hij *dit* zeide.
25. En deze, vallende op Dat is, neigende zijn hoofd naar de borst van *Christus*, om het in stilte en in het geheim te verstaan wie de verrader zou zijn. de borst van Jezus, zeide tot Hem: Heere, wie is het?
26. Jezus antwoordde: Namelijk stillekens aan Johannes alleen, gelijk blijkt Joh. 13:28. Deze is het, dien Ik de bete, als Ik ze ingedoopt heb, geven zal. En als Hij de bete ingedoopt had, gaf Hij ze Judas, Simons *zoon*, Iskariot.
27. En na de bete, Namelijk van Judas ontvangen. toen voer de Dat is, nam hem voorts geheel in om zijn verraderij uit te voeren, die hij tevoren door des duivels ingeving beloofd had aan de overpriesters. Zie Luk. 22:3, en Joh. 13:2. satan in hem. Jezus dan zeide tot hem: Wat gij doet, doe het Dat is, voorhebt te doen. Met deze woorden wil *Christus* niet gebieden dat Judas in zijne verraderij zou voortgaan, maar geeft daarmede te kennen dat zijne verraderij Hem bekend was, en dat Hij gewillig was zulks te lijden. Zie dergelijke wijze van spreken Openb. 22:11. haastelijk.
28. En dit verstond niemand dergenen, die aanzaten, waartoe Hij hem *dat* zeide.
29. Want sommigen meenden, dewijl Judas Dat is, het geld ontving, bewaarde en uitgaf, dat *Christus*, tot Zijn en Zijner discipelen onderhoud, van godzalige vrouwen en anderen gegeven werd; Luk. 8:3. de beurs had, dat hem Jezus zeide: Koop, hetgeen wij van node hebben tot het feest, Dat is, tot de kosten om het feest voorts uit te houden. of, dat hij den armen wat geven zou.
30. Hij dan, de bete genomen hebbende, ging terstond uit. Namelijk naar de overpriesters en hoofdmannen, om de verraderij in het werk te stellen. En het was nacht.
31. Als hij dan uitgegaan was, zeide Jezus: Nu is de Zoon Dat is, nu is de tijd nabij, dat Ik door mijn lijden en sterven den duivel en den dood zal tenietdoen, en daarna in mijne heerlijkheid ingaan. des mensen verheerlijkt, en God is in Hem verheerlijkt.
32. Indien God Of, *overmits*. in Hem verheerlijkt Dat is, door Hem. Zie hiervan de aantekeningen Joh. 17:1. is, zo zal ook God Hem verheerlijken in Zichzelf, en Hij zal Hem terstond verheerlijken.
33. Kinderkens, nog een kleinen *tijd* ben Ik bij u. Gij zult Mij zoeken, en Dat is, naar mijne tegenwoordigheid verlangen. gelijk Ik den Joden gezegd heb: Waar Ik heenga, Namelijk in den hemel, waar Ik binnen korten tijd zal opvaren, na mijn dood en opstanding. kunt gij niet komen; *alzo* zeg Ik ulieden Namelijk dat gij voor dezen tijd met mij niet kunt daar gaan. Zie Joh. 8:21, en Joh. 13:36. nu ook.
34. Een nieuw gebod geef Dat is, nieuwelijks van mij, door mijn leer en voorbeeld mijner bijzondere liefde, verklaard en versterkt, Joh. 15:13, want hetzelfde gebod is ook in het Oude Testament geweest. Zie 1 Joh. 2:7,8, en 2 Joh. 5. Ik u, dat gij

elkander liefhebt; gelijk Ik u liefgehad heb, dat ook gij elkander liefhebt.

35. Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij Mijn discipelen Dat is, mijn rechte en ware discipelen, die Ik daarvoor erken. zijt, zo gij liefde hebt onder elkander.

36. Simon Petrus zeide tot Hem: Heere, waar gaat Gij heen? Jezus antwoordde hem: Waar Ik heenga, kunt gij Mij nu niet volgen; maar gij zult Mij namaals Namelijk als gij uw loop en dienst zult volbracht hebben en in het geloof sterker zult zijn. volgen. Namelijk door een gelijken dood in mijne heerlijkheid; Joh. 21:19.

37. Petrus zeide tot Hem: Heere, waarom kan ik U nu niet volgen? Ik zal mijn leven voor U zetten.

38. Jezus antwoordde hem: Zult gij uw leven voor Mij zetten? Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: De haan zal niet kraaien, totdat Dat is, zijn kraaien dezen nacht niet voleindigd hebben. Zie Matth. 26:34, en Mark. 14:30. gij Mij driemaal verloochend zult hebben.

Johannes 14

1. Uw hart worde niet ontroerd; Namelijk met te grote droefheid of vrees, over mijn weggaan tot den Vader. gijlieden gelooft Of, *gelooft gij in God? gelooft ook in mij. Of, gelooft in God, en gelooft in mij. Of, gij gelooft in God, en gij gelooft in mij. in God, gelooft ook in Mij.*

2. In het huis Mijns Dat is, in den hemel. Vaders zijn vele woningen; Of, *blijvingen, of verblijfplaatsen;* dat is, daar is ruimte genoeg niet alleen voor mij, maar ook voor ulieden en voor alle gelovigen. anderszins zo Grieks en indien niet; namelijk het zo ware. zou Ik het u gezegd hebben; Dat is, Ik zou u met geen ijdele hoop opgehouden hebben. Ik ga heen om u plaats te bereiden.

3. En zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zo kome Ik weder Dat is, zal komen, namelijk ten laatsten dage; Hebr. 9:28. en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, Namelijk niet alleen naar de ziel, terstond na den dood, maar ook naar lichaam en ziel na het uiterste oordeel; Luk. 23:43; 2 Cor. 5:1,8; Filipp. 1:23; 1 Thess. 4:17. waar Ik ben. Dat is, waar Ik zijn zal.

4. En waar Ik heenga, weet gij, en Dat is, kunt gij uit mijne woorden genoeg weten. den weg weet Namelijk waardoor Ik moet heengaan, en waardoor gij mij moet volgen. gij.

5. Thomas zeide tot Hem: Heere, wij weten niet, waar Gij heengaat; en hoe kunnen wij den weg weten?

6. Jezus zeide tot hem: Ik ben de *Christus* noemt zichzelf *den weg*, omdat niemand ten hemel kan komen, dan door Zijne verdiensten en kracht; Hand. 4:21; *de waarheid*, omdat al de beloften Gods en de schaduwen des Ouden Testaments, die den weg tot de zaligheid afbeelden, in Hem vervuld zijn, 2 Cor. 1:20; Joh. 1:17; en *het leven*, omdat Hij de oorsprong en gever des eeuwigen levens is; Joh. 11:25; Hebr. 5:9. Weg, en de Waarheid, en het Leven. Niemand komt tot den Vader, dan door Mij.

7. Indien gijlieden Mij gekend hadt, Namelijk recht gelijk het behoort. zo zoudt gij ook Mijn Vader gekend Namelijk also Ik eenswezens met den Vader ben en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid; Col. 1:15; Hebr. 1:3. hebben; en van nu Of, *nu alrede.* kent gij Hem, Namelijk voor zoveel als gij mij kent, Joh. 14:9. en hebt Hem gezien.

8. Filippus zeide tot Hem: Heere, toon ons den Vader, en het is ons genoeg.

9. Jezus zeide tot hem: Ben Ik zo Namelijk met mijne leer en werken zo dikwijls getoond hebbende wie Ik ben. langen tijd met ulieden, en hebt gij Mij niet gekend, Filippus? Die Mij gezien

- heeft, Dat is, recht gekend heeft. **die heeft den Vader gezien;** Namelijk in mijn persoon, dewijl de Vader en Ik van één wezen en macht zijn; Joh. 10:30. **en hoe zegt gij: Toon ons den Vader?**
10. **Geloofst gij niet, dat Ik in den Vader *ben*, en de Vader in Mij is? De woorden, Dat is, mijne leer. Zie Joh. 7:16. die Ik tot ulieden spreek, spreek Ik van Mijzelven niet, maar de Vader, Die in Mij blijft, Of, *woont*;** namelijk als zijnde eenswezens met mij. **Dezelve doet de werken.** Namelijk in mij en door mij.
11. **Geloofst Mij, dat Ik in den Vader *ben* en de Vader in Mij is; en indien niet, zo** Dat is, indien gij mijne woorden niet zoudt geloven. **geloofst Mij om de werken** Namelijk overmits dezelve niet dan door een goddelijke kracht kunnen gedaan worden. **zelve.**
12. **Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: Die in Mij geloofst, de werken, die Ik doe, zal hij ook doen,** Namelijk door mijne kracht; Mark. 16:20; Hand. 3:12. De waarheid van deze voorzegging blijkt Hand. 3:7, en Hand. 5:15, en Hand. 19:12, en doorgaans in de Handelingen der Apostelen. **en zal meerder doen, dan deze; want Ik ga heen tot Mijn Vader.** Namelijk om vandaar den Heiligen Geest en deze kracht u te zenden; Hand. 2:33.
13. **En zo wat** Namelijk nodig tot uitvoering van uwe ambt en tot uwe zaligheid. **gij begeren zult in Mijn Naam,** Dat is, steunende op mijne beloften en verdiensten. **dat zal Ik doen; opdat de Vader in den Zoon** Dat is, door den Zoon. **verheerlijkt worde.**
14. **Zo gij iets begeren zult in Mijn Naam, Ik zal het doen.**
15. **Indien gij Mij liefhebt, zo bewaart Mijn geboden.**
16. **En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een anderen Trooster geven,** OF, *Advokaat* en *Voorspraak*; namelijk den

- Heiligen Geest, die u niet alleen zal troosten en sterken, maar ook ingeven hoe gij u verantwoordt zult in tijd van benauwdheid en vervoling, Luk. 12:11,12, en hoe gij den Vader zult aanroepen in uwen nood, Rom. 8:15,26; die hier *een ander* genaamd wordt, niet omdat Hij een ander wezen heeft dan de Vader en de Zoon, maar omdat Hij een ander persoon is, 1 Joh. 5:7. **opdat Hij bij u blijve in** Namelijk zonder immermeer van u te scheiden, gelijk Ik met mijn lichamelijke tegenwoordigheid voor een tijd zal doen. **der eeuwigheid;**
17. **Namelijk den Geest der waarheid,** Zo wordt de Heilige Geest genaamd, omdat Hij de waarheid der zaligmakende leer openbaart, leert en in de harten der uitverkorenen verzegelt. **Welken de wereld niet** Dat is, de wereldse mensen, die nog natuurlijk en onwedergeboren zijn; 1 Cor. 2:14. **kan ontvangen; want zij ziet Hem niet,** Dat is, verstaat en gevoelt Zijne werking niet. **en kent Hem niet; maar gij kent Hem; want Hij blijft Of, *woont*. bij ulieden,** Dat is, in uwe harten. **en zal in u zijn.** Namelijk om u te onderwijzen, vertroosten, versterken en verzekeren van uwe zaligheid; Rom. 8:15,16,26; 1 Cor. 2:12.
18. **Ik zal u geen wezen** Dat is, niet hulpeloos noch troosteloos. **laten; Ik kom weder tot u.**
19. **Nog een kleinen *tijd*, en de wereld zal Mij niet** Grieks *ziet mij niet meer*. **meer zien; maar gij zult Mij** Grieks *gij ziet mij*. **zien; want Ik leef, en gij** Dat is, zal haast weder levend worden. **zult leven.** Dat is, Ik zal u nog levend vinden. Anderen zetten het over: *omdat Ik leef, zo zult gij ook leven;* namelijk een geestelijk en eeuwig leven.
20. **In dien dag zult gij** Namelijk na mijne opstanding en hemelvaart. **bekennen,** Namelijk door den Heiligen Geest klaarder onderwezen zijnde. **dat Ik in** Dat is, dan zult gij mijne enigheid met den Vader in wezen, en mijne geestelijke vereniging met u, nader

verstaan. Zie ook Joh. 14:10,11. Mijn Vader *ben*, en gij in Mij, en Ik in u.

21. Die Mij geboden heeft, en dezelve bewaart, die is het, die Mij liefheeft; en die Mij liefheeft, zal van Mijn Vader geliefd worden; en Ik zal hem liefhebben, en Ik zal Mijzelven aan hem openbaren. Dat is, meer en meer door mijne kennis verlichten, en mijn zaligmakende werkingen en genade laten gevoelen, gelijk Joh. 14:23 uitwijst. Zie ook 2 Cor. 3:18.
22. Judas, niet Namelijk de broeder van Jakobus, toegenaamd Lebbeus; Matth. 10:3. de Iskariot, zeide tot Hem: Heere, wat is het, Grieks *wat is er geschied*; dat is, wat is de oorzaak? of, *wat beduidt het?* dat Gij Uzelven aan ons zult openbaren, en niet aan de wereld?
23. Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij Grieks *blijving*; gelijk ook van den Heiligen Geest gezegd wordt, Joh. 14:17. hem maken.
24. Die Mij niet liefheeft, die bewaart Mijn woorden niet; en het woord dat gijlieden hoort, is het Mijne Dat is, in mijne alleen niet; gelijk Joh. 6:38, en Joh. 7:16. niet, maar des Vaders, Die Mij gezonden heeft.
25. Deze dingen heb Ik tot u gesproken, bij u blijvende. Dat is, met u verkerende.
26. Maar de Trooster, de Heilige Geest, Welken de Vader zenden zal in Mijn Naam, Die zal u alles leren, en zal u indachtig maken Dat is, zal u niets nieuws leren, maar hetzelfde wat Ik u geleerd heb en gij niet wel onthouden hebt, wederom in gedachtenis brengen; Matth. 28:19,20; Joh. 15:15. alles, wat Ik u gezegd heb.
27. Vrede laat Ik Dat is, een ware en vaste gerustheid des gemoeds in God, ontstaande

uit ene verzekerdheid van de vergeving uwer zonden. u, **Mijn vrede geef** Dat is, die Ik door mijn dood en opstanding u zal verwerven en toebrengen; Rom. 5:1. Ik u; niet gelijkerwijs de wereld *hem* geeft, geef Ik *hem* u. Uw hart worde niet ontroerd en zij Namelijk over mijn weggaan. niet versaagd.

28. Gij hebt gehoord, dat Ik tot u gezegd heb: Ik ga heen, en kom *weder* Namelijk na mijne verrijzenis. tot u. Indien gij Namelijk met rechte wetenschap en verstand, waarom Ik van u gaan zal. Mij liefhadt, zo zoudt gij u verblijden, omdat Ik gezegd heb: Ik ga heen tot den Vader; want Mijn Vader is meerder dan Ik. Namelijk in majesteit of heerlijkheid, gelijk Ik ben in dezen staat mijner vernedering. En daarom behoort gij u te verblijden, dat Ik heenga om het gebruik derzelfde heerlijkheid weder aan te nemen, die Ik bij Hem gehad heb eer de wereld was, dewijl dat ook tot uwe zaligheid zal strekken; Joh. 17:5,24.
29. En nu heb Ik het u gezegd, eer het geschied is; opdat, wanneer het geschied zal zijn, gij geloven moogt. Dat is, in uw geloof moogt versterkt worden.
30. Ik zal niet meer veel Namelijk vóór mijnen dood. met u spreken; want de overste dezer Dat is, de duivel; Joh. 12:31. wereld komt, en heeft Namelijk om door zijne werktuigen mij te vangen en te doden. aan Mij niets. Grieks *in mij*; dat is, zal door mijn dood tot zijn voornemen niet komen, maar daarentegen al zijn macht verliezen; Hebr. 2:14.
31. Maar opdat de wereld wete, dat Ik den Vader liefheb, en alzo doe, Dat is, dat Ik mij gewillig in den dood overgeef om den Vader te gehoorzamen, die mij bevolen heeft op zulk ene wijze de mensen te verlossen; Filipp. 2:8. gelijkerwijs Mij de Vader geboden heeft. Staat op, laat ons van hier gaan.

1. Ik ben de ware Wijnstok, en Mijn Vader is de Landman. Dat is, ik mag met waarheid bij een wijnstok vergeleken worden, mijn Vader bij een wijngaardenier, en gij mijne discipelen bij wijnranken, Joh. 15:5. Het schijnt dat Christus in het uitgaan, enige wijngaarden voorbij of doorgaande, oorzaak daaruit genomen heeft deze gelijkenis voor te stellen; gelijk Hij meermalen gedaan heeft, bij dergelijke gelegenheden. Zie Joh. 4:10,32,35.
2. Alle rank, Grieks *alle rank in mij geen vrucht dragende*; dat is, een iegelijk die mij uiterlijk alleen belijdt, en evenwel van harte niet gelooft. die in Mij geen vrucht draagt, Namelijk des geloofs in zijn leven niet voortbrengt. die neemt Hij weg; Dat is, Hij snijdt ze af, en werpt ze uit Zijne gemeenschap. en al wie vrucht draagt, Namelijk des geloofs in zijn leven niet voortbrengt. die reinigt Hij, Dat is, Hij zuivert ze, namelijk door Zijn Woord en Geest, en ook door kruis en lijden. opdat zij meer vrucht drage.
3. Gijlieden zijt nu rein om het Of, *rein door het woord*; dat is gereinigd. woord, dat Ik tot u gesproken heb. Namelijk en gij met waar geloof hebt aangenomen.
4. Blijft in Mij, Namelijk met waar geloof mij standvastig aanhangende. en Ik in u. Dat is, Ik zal in u blijven; en dienvolgens u meer en meer mededelen het sap des geestelijken levens om vruchten te kunnen voortbrengen. Gelijkerwijs de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, Dat is, uit haar eigen kracht of natuur. zo zij niet in den wijnstok blijft; alsoo ook gij niet, zo gij in Mij niet blijft.
5. Ik ben de Wijnstok, en gij de ranken; die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij Dat is, van mij afgezonderd zijnde, of zonder mijne kracht. kunt gij niets doen. Grieks

niet iets; dat is, ganselijk niet, namelijk dat ter zaligheid vereist wordt.

6. Zo iemand in Mij niet blijft, die is buiten geworpen, Namelijk buiten den wijngaard, dat is buiten de gemeenschap der ware gelovigen. gelijkerwijs de rank, en Dat is de onvruchtbare rank. is verdord; en Dat is, van de geestelijke gaven meer en meer ontbloot; 2 Petr. 2:20. men vergadert dezelve, Deze vergadering zal geschieden door de engelen, Matth. 13:41, uit alle hoeken der wereld. en men werpt ze in het vuur, en Daardoor wordt afgebeeld het helse vuur. zij worden verbrand.
7. Indien gij in Mij blijft, en Mijn woorden in u blijven, Dat is, indien gij mijne geboden niet alleen gedachtig zijt, maar die ook geduriglijk onderhoudt; 1 Joh. 3:21,22. zo wat gij wilt, Namelijk tot uw troost of zaligheid nodig. zult gij begeren, en Of, *bidden*; namelijk naar Gods wil; 1 Joh. 5:14. het zal u geschieden.
8. Hierin is Mijn Vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt; Namelijk des geloofs, welke zijn de goede werken, waardoor God vereerd wordt; Matth. 5:16; Rom. 6:4. en gij zult Mijn discipelen zijn. Dat is, metterdaad betonen dat gij het zijt; Joh. 13:35.
9. Gelijkerwijs de Vader Mij liefgehad heeft, heb Ik ook u liefgehad; blijft in deze Mijn liefde. Namelijk, die Ik u toedraag.
10. Indien gij Mijn geboden bewaart, zo Dat is, onderhoudt. zult gij in Mijn liefde blijven; gelijkerwijs Ik de geboden Mijns Vaders bewaard heb, en blijf in Zijn liefde.
11. Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat Mijn blijdschap Dat is, waarmede Ik over u verblijd ben. in u blijve, en Dat is, niet verminderd of veranderd wordt, maar dat Ik mij over u altijd mag verblijden. uw blijdschap Dat is, waarmede gij u in mij verheugt, als in uwen Zaligmaker; Joh. 17:13; 1 Petr. 1:8,9.

- vervuld worde. Dat is, meer en meer toeneem, en hiervan volkomen worde.
12. Dit is Mijn gebod, dat Namelijk hetwelk Ik u voornamelijk wil bevelen of ingeprint hebben. gij elkander liefhebt, gelijkerwijs Ik u liefgehad heb.
13. Niemand heeft meerder liefde dan deze, dat iemand zijn leven Grieks *zijne ziel*. zette voor Dat is, vrijwillig overgeve. zijn vrienden.
14. Gij zijt Mijn Dat is, gij zult in mijne vriendschap blijven. vrienden, zo gij doet wat Ik u gebiede.
15. Ik heet u niet Grieks *zeg*; dat is, Ik houd u voortaan niet als dienstknechten alleen, maar ook als vrienden. meer dienstknechten; want de dienstknecht weet niet, wat Dat is, pleegt niet te weten. zijn heer doet; maar Ik Dat is, voorheeft te doen; also de heren hunne geheimen niet plegen aan hunne dienstknechten te openbaren. heb u vrienden genoemd; want al wat Ik van Mijn Vader gehoord heb, Dat is, al wat mij van den Vader bevelen is de mensen tot hunne zaligheid te leren en te openbaren. *dat* heb Ik u bekend gemaakt.
16. Gij hebt Mij niet uitverkoren, maar Namelijk eerst om uw Heere en Zaligmaker te zijn. Ik heb u uitverkoren, en Namelijk uit de wereld om mijne vrienden te zijn en u zalig te maken, Joh. 15:19. Ik heb u gesteld, dat Dat is, daartoe geroepen. gij zoudt heengaan en Namelijk door de ganse wereld, om met leren en goede voorbeelden de mensen te bekeren. vrucht dragen, en *dat* uw vrucht blijve; opdat, zo wat gij van Namelijk nodig en dienstig tot voortbrenging dezer vruchten. den Vader begeren zult in Mijn Naam, Hij u *dat* geve.
17. Dit gebied Ik u, opdat gij Of, *dat* gij. elkander liefhebt.
18. Indien u de wereld haat, Dat is, de wereldse mensen. zo weet, dat zij Of, *gij* weet. Mij eer dan u Of, *den eerste*; dat is, den overste van ulieden. **gehaat heeft.**
19. Indien gij van de wereld Grieks *uit*. Grieks *uit*. waart, zo zou de wereld het hare Grieks *het eigene*; dat is, wat haar eigen is, of gelijk is. liefhebben; doch omdat gij van de wereld Grieks *uit*. Grieks *uit*. niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, Dat is, afgezonderd om mij gelijk te zijn en mij te volgen; Rom. 8:29. daarom haat u de wereld.
20. Gedenk des woords, dat Ik u gezegd heb: Namelijk tevoren; Joh. 13:16. Een dienstknecht is niet meerder dan zijn heer. Indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen; indien zij Mijn woord bewaard hebben, zij zullen ook het uwe bewaren.
21. Maar al deze dingen Namelijk haten, vervolgen, het woord verachten. zullen zij doen om Mijns Naams Dat is, uit haat van mij en mijne leer. wil, omdat zij Hem niet kennen, Die Mij gezonden Dat is, de Vader. heeft.
22. Indien Ik niet gekomen ware, en tot hen gesproken had, zij hadden geen zonde; Dat is, zo zware zonde niet als zij nu hebben, maar zouden zich enigszins op hunne onwetendheid kunnen ontschuldigen; Joh. 9:41. maar nu hebben zij geen voorwendsel Of, *geen dekmantel*. voor hun zonde.
23. Die Mij haat, die haat ook Mijn Vader.
24. Indien Ik de werken onder Dat is, de wonderwerken of mirakelen. hen niet had gedaan, die niemand anders Namelijk dergenen, die zich uitgegeven hebben voor den *Messias*; of ook zelfs niet der vorige profeten. gedaan heeft, zij hadden geen zonde; Gelijk tevoren Joh. 15:22. maar nu hebben zij ze gezien, en beiden Mij en Mijn Vader gehaat.
25. Maar *dit geschiedt*, opdat het woord vervuld worde, dat in hun

wet geschreven Dat is, in de schriften des Ouden Testaments; gelijk Joh. 10:34, want dit staat geschreven in Ps. 35:19, en Ps. 69:5, hetwelk, van David als een voorbeeld van *Christus* gezegd zijnde, in *Christus* vervuld wordt. is: Zij hebben mij zonder oorzaak Grieks *omniet*. gehaat.

26. Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, Dien Ik u zenden zal van den Vader, Namelijk als de eniggeboren Zoon Gods, wiens Geest Hij ook is en genaamd wordt; Rom. 8:9; Gal. 4:6. **namelijk de Geest der waarheid, Die van den Vader uitgaat, Die** Namelijk zo ten aanzien zijns persoons, wiens eigenschap is van den Vader en van den Zoon van eeuwigheid uit te gaan, als ten aanzien van zijne kracht en werking. **zal van Mij getuigen.** Namelijk door zijn wonderbaarlijke gaven en inwendige overtuiging, dat Ik de ware Zaligmaker ben.

27. En gij zult ook getuigen, want Namelijk met uwe leer en wonderwerken, die gij in mijnen naam doen zult. **gij zijt van den beginne met** Namelijk van mijn predikambt; Matth. 4:17,18, hebt gij mijne leer gehoord, en mijne wonderwerken gezien. **Mij geweest.**

Johannes 16

1. Deze dingen heb Ik Namelijk van den haat en de vervolging der wereld tegen u. **tot u gesproken, opdat gij niet geërgerd wordt.** Dat is, daardoor als door een onverwachte zaak in uw geloof niet zoude verzwakt, of wankelmoedig gemaakt worden.
2. Zij zullen u uit de synagogen Zie hiervan Joh. 9:22. werpen; ja, de ure komt, dat een iegelijk, die u zal doden, zal menen Gode een dienst *Of, ene offerande toe te brengen, te offeren.* te doen.
3. En deze dingen zullen zij u doen, omdat zij den Vader niet gekend hebben, noch Mij.
4. Maar deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat, wanneer de ure

zal gekomen zijn, gij dezelve moogt gedenken, dat Ik ze u gezegd heb; doch deze dingen heb Ik u van het begin niet gezegd, Namelijk zo bescheidenlijk en openlijk. omdat Ik bij ulieden was. Namelijk en niet zo haast van u zou scheiden, als Ik nu zal doen.

5. En nu ga Ik Dat is, nu genaakt de tijd, dat Ik de wereld verlaten zal. **heen tot Dengene, die Mij gezonden heeft, en niemand van u vraagt Mij:** Namelijk nu, gelijk gij vóór dezen wel gedaan hebt; Joh. 13:36, en Joh. 14:5. **Waar gaat Gij henen?**
6. Maar omdat Ik deze dingen tot u gesproken heb, zo heeft de droefheid Namelijk die u belet mij te vragen waarheen, waarom en tot wat einde Ik van u ga. **uw hart vervuld.**
7. Doch Ik zeg u de waarheid: Het is u nut, dat Ik wegga; want indien Ik niet wegga, zo zal de Trooster *Of, de voorspraak;* dat is, de Heilige Geest. Zie Joh. 14:16. **tot u niet komen;** Namelijk met Zijn overvloedige en wonderbaarlijke gaven en werkingen. **maar indien Ik heenga, zo zal Ik Hem tot u zenden.**
8. En Die gekomen zijnde, zal de wereld overtuigen van Namelijk zo door de predikatie der apostelen, als door zijn inwendige werking. **zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel:**
9. Van zonde, Dat is, dat zij zwaarlijk gezondigd hebben. **omdat zij in Mij niet** Namelijk als in den waren *Messias*, maar mij als een goddeloze gedood hebben. **gelooven;**
10. En van gerechtigheid, Dat is, dat Ik onschuldig gedood ben, en rechtvaardig zijnde voor de onrechtvaardigen geleden heb. **omdat Ik tot** Dat is, waarvan mijne hemelvaart een zekere getuigenis is. **Mijn Vader heenga, en gij zult Mij niet meer zien;** Namelijk na mijne hemelvaart; Hand. 3:21.
11. En van oordeel Dat is, dat Ik macht heb om alles te regeren en te richten, ook om de ongelovigen tot den eeuwigen dood te

veroordelen; Matth. 28:18; Hand. 2:36., omdat de overste Dat is, de duivel. Zie Joh. 12:31; Ef. 2:2. **dezer wereld geoordeeld is.** Dat is, veroordeeld. Overmits hem door mijn dood zijne macht en heerschappij benomen zal worden; Hebr. 2:14; Col. 2:15.

12. **Nog vele dingen** Namelijk dienende tot versterking en nadere verklaring van hetgeen Ik u tevoren gezegd heb; Joh. 15:15. heb Ik u te zeggen, doch gij kunt die nu niet dragen. Namelijk overmits uw tegenwoordige zwakheid en bedroefdheid.

13. **Maar wanneer Die zal gekomen zijn,** Dat is, na mijne hemelvaart over u zal uitgestort zijn. *namelijk* de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid Namelijk die u nodig zal zijn te weten tot uitvoering van uw ambt, also dat gij dezelve niet alleen zult weten, maar ook in het leren derzelve niet zult kunnen dwalen; Matth. 28:19. **leiden; want Hij zal van Zichzelven** Dat is, alleen, zonder den Vader en mij. Zie Joh. 5:30. **niet spreken, maar zo wat Hij zal gehoord hebben,** Namelijk van den Vader en van mij. Zie Joh. 3:32, en Joh. 15:15. **zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen.**

14. **Die zal Mij verheerlijken;** Namelijk door Zijne getuigenis, gaven en wonderwerken. **want Hij zal het uit het Mijne** Dit is, dezelfde leer der zaligheid, die Ik u geleerd heb, zal Hij u mede openbaren, also Hij dezelve van mij zal ontvangen. **nemen, en zal het u verkondigen.**

15. **Al wat de** Dat is, al de goddelijke eigenschappen, die de Vader heeft, heb Ik mede, als zijnde Zijn eniggeboren zoon, eenswezens met Hem. **Vader heeft, is Mij;** daarom heb Ik gezegd, dat Hij het uit het Mijne zal nemen, en u verkondigen.

16. **Een kleinen *tijd*, en gij zult Mij niet zien; en wederom een kleinen *tijd*, en gij zult Mij zien,** Namelijk van veertig dagen, nadat Ik wederom zal

opgestaan zijn, eer Ik ten hemel zal opvaren. **want Ik ga heen tot den Vader.**

17. *Sommigen* dan uit Zijn discipelen zeiden tot elkander: **Wat is dit, Dat is, wat verstaat Hij daarmee? dat Hij tot ons zegt: Een kleinen *tijd*, en gij zult Mij niet zien; en wederom een kleinen *tijd*, en gij zult Mij zien; en: Want Ik ga heen tot den Vader?**

18. Zij zeiden dan: **Wat is dit, dat Hij zegt: Een kleinen *tijd*? Wij weten niet, wat Hij zegt.**

19. Jezus dan bekende, dat Namelijk door Zijne alwetendheid, die zij zelf bekennen, Joh. 16:30. zij Hem wilden vragen, en zeide tot hen: **Vraagt gij daarvan onder elkander, dat Ik gezegd heb: Een kleinen *tijd*, en gij zult Mij niet zien, en wederom een kleinen *tijd*, en gij zult Mij zien?**

20. **Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, dat gij zult schreien, en Namelijk gedurende den tijd mijns lijdens en afwezens van u. klagelijk wenen, maar de wereld zal zich verblijden; en gij zult bedroefd zijn, maar uw droefheid zal tot blijdschap** Namelijk als gij mij wederom levend zult zien. **worden.**

21. **Een vrouw, wanneer Grieks *de vrouw*. zij baart, heeft droefheid,** Namelijk vanwege den smart en den weedom; Gen. 3:16. **dewijl haar ure gekomen is; maar wanneer zij het kindeken gebaard heeft, zo gedenkt zij** Dat is, zo acht zij niet meer. **de benauwdheid niet meer, om de blijdschap, dat een mens ter wereld geboren is.**

22. **En gij dan hebt nu wel droefheid; maar Ik zal u wederom zien, Namelijk na mijne opstanding. en uw hart zal zich verblijden, en Namelijk mij wederom levend bij u ziende; Luk. 24:41. niemand zal uw blijdschap van u wegnemen. Namelijk overmits de oorzaak daarvan altijd zal duren, also Ik dan niet meer sterven zal,**

maar in de eeuwige heerlijkheid altijd zal zijn, en u ook aldaar ene plaats bereiden; Joh. 14:2.

23. En in dien dag zult gij Mij niets vragen. Dat is, geen ding behoeven te vragen, alzo de Heilige Geest u in alles zal onderwijzen. Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: Al wat gij den Vader zult Of, *van den Vader zult begeren*. bidden in Mijn Naam, *dat* zal Hij u geven.

24. Tot nog toe Dat is, gij hebt wel totnogtoe, gelijk ook de andere gelovigen in het Oude Testament, in uwe gebeden gezien op den *Messias*, die nog komen zou, Dan. 9:17; maar voortaan als Ik nu het werk der verlossing zal hebben volbracht, zult gij met meerdere kennis en vertrouwen uwe gebeden doen, ziende op mij als den beloofden *Messias* zelf, en mijne verdiensten en voorbidding. hebt gij niet gebeden Of, *geen ding*; namelijk omdat Ik zelf bij u was, en u alles leerde en van alles verzorgde. in Mijn Naam; bidt, en gij Of, *begeert*. zult ontvangen, opdat uw blijdschap vervuld zij. Dat is, meer en meer toeneme door het verkrijgen van geestelijke gaven.

25. Deze dingen heb Ik door gelijkenissen Grieks *in gelijkenissen*; dat is, door bedekte manieren van spreken, gelijk van ene vrouw, die in barensnood is, Joh. 16:21, en anderszins. tot u gesproken; maar de ure komt, dat Ik niet meer door gelijkenissen Grieks *in gelijkenissen*; dat is, door bedekte manieren van spreken, gelijk van ene vrouw, die in barensnood is, Joh. 16:21, en anderszins. tot u spreken zal, maar u vrijuit Dat is, ronduit, met klare woorden. van den Vader Dat is, van hetgeen het koninkrijk Gods aangaat en van de grote daden Gods, gelijk Hij na Zijne verrijzenis zelf en na Zijne hemelvaart door Zijn Heiligen Geest gedaan heeft; Hand. 1:3, en Hand. 2:11. zal verkondigen.

26. In dien dag Namelijk na het ontvangen des Heiligen Geestes. zult gij in Mijn Naam bidden; en Ik zeg u niet, Dat is, Ik wil u daarmede niet alleen troosten, dat Ik den Vader voor u bidden zal; hetwelk Ik

nochtans ook doen zal; Rom. 8:34; 1 Joh. 2:1. dat Ik den Vader voor u bidden zal;

27. Want de Vader Zelf heeft u lief, dewijl gij Mij Dit moet alzo niet verstaan worden, dat de liefde der apostelen tot *Christus* ene oorzaak zou zijn, die de liefde des Vaders tot hen zou verdienen, alzo de liefde Gods ene oorzaak is waarom wij God en *Christus* liefhebben, 1 Joh. 4:19; maar dat deze hunne liefde tot *Christus* een vrucht en kenteken is van de liefde, die de Vader hun toedraagt. Zie Luk. 7:47. liefgehad hebt, en hebt geloofd, dat Ik van God ben uitgegaan. Dat is, niet alleen geboren van den Vader, maar ook van Hem gezonden in de wereld, om het werk der zaligmaking uit te richten.

28. Ik ben van den Vader uitgegaan, en ben in de wereld gekomen; wederom verlaat Ik de Dat is, zal haar haast verlaten, namelijk naar mijn lichamelijke tegenwoordigheid. Want naar Zijne Godheid blijft Hij altijd bij ons; Matth. 28:20. wereld, en ga heen tot den Vader.

29. Zijn discipelen zeiden tot Hem: Zie, nu spreekt Gij vrijuit, en zegt geen gelijkenis.

30. Nu weten wij, dat Gij alle dingen weet, Namelijk alzo gij door uwe alwetendheid onze gedachten, als wij u willen vragen, met uwe antwoorden voorkomt, Joh. 16:19. en Gij hebt niet van node, dat U iemand vrage. Hierom geloven Grieks *hierin*; dat is, hierdoor. wij, dat Gij van God uitgegaan zijt.

31. Jezus antwoordde hun: Geloofst gij nu? Dat is, zegt gij dat gij zo vast gelooft?

32. Ziet, de ure komt, en is nu gekomen, dat gij zult verstrooid worden, Namelijk herwaarts en derwaarts van mij vluchtende. een iegelijk naar het zijne, Grieks *in zijn eigen*; namelijk plaats, of huis. en gij Mij alleen zult laten; en *nochtans* ben Ik niet alleen; want de Vader is met Mij.

33. Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat gij in Mij Dat is, op mij vertrouwende, of door mij. **vrede hebt.** Dat is, gerustheid uws gemoeds, niettegenstaande al de zwarigheden, die u zullen overkomen. **In de wereld** Dat is, al wat in de wereld uwe zaligheid zou mogen tegen zijn. **zult gij verdrukking hebben, maar hebt goeden moed, Ik heb de wereld** Dat is, al wat in de wereld uwe zaligheid zou mogen tegen zijn. **overwonnen.** Namelijk niet alleen voor mij, Joh. 14:30, maar ook voor u, dewijl gij door het geloof met mij verenigd zijt.

Johannes 17

1. Dit heeft Jezus gesproken, en Hij hief Zijn ogen op naar den hemel, en zeide: Vader, de ure is gekomen, Namelijk die Gij tot mijn lijden bestemd hebt. **verheerlijk Uw Zoon,** Dat is, toon in Zijn diepste vernedering dat Hij uw Zoon is, hetwelk ook door vele wondertekenen in Zijn lijden gesteld is, Matth. 27:46,51,52,53, en inzonderheid door Zijn opstanding, hemelvaart en zitten ter rechterhand Zijns Vaders. Zie de aantekeningen Joh. 17:5. **opdat ook Uw Zoon U verheerlijke.** Dat is, de eer van uw gerechtigheid en barmhartigheid en andere eigenschappen door het lijden en sterven voor de zondige mensen verklare; Rom. 3:25,26, en Rom. 5:8.
2. Gelijkerwijs Gij Hem macht gegeven hebt over alle vlees, Grieks *alles vleses*; dat is over alle mensen. **opdat al wat Gij Hem gegeven hebt,** Namelijk om met u te verzoenen en zalig te maken; Ef. 5:25. Hij hun het eeuwige leven geve.
3. En dit is het eeuwige leven, Dat is, de weg en het middel om tot het eeuwige leven te komen is de rechte kennis Gods en des Middelaars *Jezus Christus*, namelijk vergezeld met een vast vertrouwen; gelijk dit woord ook genomen wordt Jes. 53:11. **dat zij U kennen, den enigen** Of, *den allenen*; in den grondtekst staat niet, dat de Vader alleen de waarachtige God is, maar dat de Vader *de alleen, of de enige ware God is.* Want de ware

God is maar een enig goddelijk wezen in drie personen bestaande. En daarmee worden uitgesloten alle andere valse goden, die de heidenen dienden; Jer. 10:11; 1 Cor. 8:6; Gal. 4:8,9, maar niet de Zoon noch de Heilige Geest, die ook deze enige ware God zijn en genaamd worden; Joh. 1:1; Hand. 5:4; Rom. 9:5; 1 Cor. 3:16,17; 1 Joh. 5:7,20, en elders. # 1Jo 5.7,20 **waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt.** Namelijk als den enigen Middelaar en Zaligmaker, zonder welken niemand met God kan verzoend of verenigd worden; Hand. 4:12; 1 Tim. 2:5.

4. **Ik heb U verheerlijkt op** Namelijk door mijne leer, leven en wonderwerken. **de aarde; Ik heb voleindigd** Dit zegt Hij, omdat een groot deel van dat werk nu al volbracht was, en het overige terstond daarna voorts zou volbracht worden. **het werk, dat** Namelijk van de verzoening en verlossing der mensen. **Gij Mij gegeven hebt** Dat is verordineerd en bevolen hebt. **om te doen;**
5. **En nu verheerlijk Mij,** Dat is, stel mij tot uwe rechterhand in het volle gebruik mijner heerlijkheid, welke Ik van eeuwigheid wel bij u gehad heb, maar die in den tijd mijner vernedering in mijn menselijke natuur tot zaligheid der mensen, gelijk als verborgen is geweest. Zie Filipp. 2:6,7,8,9. **Gij Vader, bij Uzelven, met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld** Dat is, van eeuwigheid; als de Heere der heerlijkheid; Joh. 12:41; 1 Cor. 2:8; Ef. 1:4. **was.**
6. **Ik heb Uw Naam geopenbaard den mensen, die Gij Mij uit de wereld** Dat is, uit de gemenen hoop der mensen. **gegeven hebt.** Namelijk niet alleen tot trouwe apostelen en getuigen, maar ook om hen zalig te maken, Joh. 17:2. **Zij waren Uw, en Gij** Namelijk door uw eeuwige verkiezing; 2 Tim. 2:19. **hebt Mij dezelve gegeven; en zij hebben Uw woord bewaard.**
7. **Nu hebben zij bekend, dat alles, wat Gij Mij gegeven hebt, van U is.** Dat is,

door uw ingeven, bevel en kracht van mij geleerd en gedaan is.

8. **Want de woorden, die** Dat is, de leer. **Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven, en zij hebben ze ontvangen, en** Dat is, aangenomen en geloofd. **zij hebben waarlijk bekend, dat Ik van U uitgegaan** Dat is, dat Ik uw Zoon ben van eeuwigheid van u geboren; Ps. 2:7; Micha 5:1. **ben, en hebben geloofd, dat Gij Mij gezonden hebt.** Namelijk in de wereld, om te zijn de Middelaar en Zaligmaker; Hebr. 5:5.
9. **Ik bid voor hen; Ik bid niet voor de wereld, maar** Dat is, niet voor alle mensen der wereld zonder onderscheid, maar voor de uitverkorenen en gelovigen; Rom. 8:33,34. **voor degenen, die Gij Mij gegeven hebt, want zij zijn Uw.** Zie Joh. 17:6.
10. **En al het Mijne is Uw, en het Uwe is Mij; en Ik ben in hen** *Of, door hen.* **verheerlijkt.** Namelijk door hun geloof, leer en werken.
11. **En Ik ben niet meer** Dat is, Ik zal haast uit de wereld scheiden met mijn lichamelijke tegenwoordigheid. **in de wereld, maar deze zijn in de wereld,** Dat is, blijven nog een tijd op de aarde, en zullen daarin nog aan vele zwakheden en verzoeken onderworpen zijn. **en Ik kome tot U, Heilige Vader, bewaar ze** Namelijk in alle zwaarigheden en bezoeken. **in Uw Naam,** Dat is, door uwe kracht en om uwentwil, also zij die zwaarigheden zullen moeten uitstaan om uwentwil. **die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij een zijn,** Namelijk in geest, wil en liefde jegens elkander, gelijk wij een zijn in wezen en wil. **gelijk als Wij.**
12. **Toen Ik met hen in de wereld was, bewaarde Ik ze** Namelijk niet alleen van uiterlijke zwaarigheden, maar ook van afval en verleiding. **in Uw Naam. Die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik bewaard, en niemand uit hen is verloren gegaan, dan de zoon** *Of, maar de zoon des verderfs;* **namelijk is verloren gegaan; also**

wordt Judas genaamd, gelijk ook de Antichrist, 2 Thess. 2:3, omdat hij door Gods rechtvaardig oordeel ten verderve bereid was; Rom. 9:22. **der verderfenis, opdat de Schrift** Dat is, en also is de Schrift vervuld geworden. Zie Ps. 69:26, en Ps. 109:8. **vervuld worde.**

13. **Maar nu kom Ik tot U, en spreek dit in de wereld,** Dat is, zolang ik nog bij hen in de wereld ben. **opdat zij Mijn blijdschap** Dat is, waarmede Ik mij verblijd over hen, en waarmede zij zich verblijden in mij. **vervuld mogen hebben in zichzelf.** Dat is, in hun ziel en gemoed.
14. **Ik heb hun Uw woord gegeven;** Dat is, uwe leer geleerd en geopenbaard. **en de wereld heeft ze gehaat, omdat** Namelijk om uws woords wil. **zij van de wereld niet** *Grieks uit de wereld;* **dat is niet wereldsgezind zijn. zijn, gelijk als Ik van de wereld niet** *Grieks uit de wereld;* **dat is niet wereldsgezind zijn. ben.**
15. **Ik bid niet, dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar** Namelijk voor dezen tijd, also Ik hun dienst na dezen nog moet gebruiken. **dat Gij hen bewaart van den boze.** Dat is, van de verleiding des Satans, der zonde en der wereld.
16. **Zij zijn niet van de wereld, Grieks uit.** **gelijkerwijs Ik van de wereld niet ben.** *Grieks uit.*
17. **Heilig ze in** Dat is, vernieuw hen meer en meer door uwe waarheid en maak hen meer en meer bekwaam om dienaars te zijn des Nieuwen Testaments; 2 Cor. 3:6. **Uw waarheid; Uw woord is de waarheid.** Dat is, deze waarheid, waardoor de mensen geheiligd worden, namelijk de leer des Evangelies; Jak. 1:18.
18. **Gelijkerwijs Gij Mij gezonden hebt in de wereld, also heb Ik hen ook in de wereld gezonden.** Namelijk om uw woord en waarheid door de gehele wereld te prediken.
19. **En Ik heilige Mijzelf** Dat is, Ik geef mijzelf over tot een heilige offerande. **voor hen, opdat ook zij geheiligd**

- mogen** Dat is, door de kracht en verdiensten van deze mijne offerande de vergeving hunner zonden en de heiligmaking des Geestes mogen verkrijgen; Hebr. 10:10,14.
- zijn in waarheid.** Dat is, waarlijk; of, door de waarheid niet gelijk vóór dezen door de uitwendige ceremoniën der wet geschiedde, maar inderdaad volbrengende hetgeen door die ceremoniën afgebeeld is.
20. En Ik bid niet alleen voor dezen, maar ook voor degenen, die door hun woord in Dat is, mijn woord door hen gepredikt. Mij geloven zullen.
21. Opdat zij allen een zijn, gelijkerwijs Gij, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons een zijn; Of, met ons; dat is, opdat zij door het ware geloof met ons verenigd zijnde, Ef. 3:17, ook daarenboven met ware liefde onder elkander verenigd mogen zijn. **opdat de wereld gelove, dat** Dat is, dat de mensen, die nog niet geloven, daardoor mogen aangelokt worden om mij voor den waren *Messias*, en mijne leer voor een goddelijke leer te erkennen en aan te nemen; 1 Petr. 3:1,2. **Gij Mij gezonden hebt.**
22. En Ik heb hun de heerlijkheid Namelijk om Gods kinderen te zijn en mijne medeërfgenen; Rom. 8:17. **gegeven, die Gij Mij gegeven hebt; opdat zij een zijn,** Namelijk niet alleen de apostelen, maar ook al degenen, die door het woord in *Christus* zullen geloven, Joh. 17:20. **gelijk als Wij Een zijn;**
23. Ik in hen, en Gij in Mij; opdat zij volmaakt zijn in een, en opdat OF, tot een, dat is, opdat zij met mij verenigd zijnde door het geloof, ook daardoor met u verenigd worden, Joh. 14:23; 1 Joh. 1:3, en opdat alzo hunne vereniging met ons door het geloof, en met elkander door de liefde, hun volkomen leden hebbe. **de wereld bekenne, dat Gij Mij gezonden hebt, en hen liefgehad** Dat is; als uwe kinderen; 1 Joh. 3:1. **hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt.**

24. **Vader, Ik wil, dat** Dat is, Ik begeer of verzoek. Zie Mark. 10:35. **waar Ik ben,** Dat is, waar Ik binnenkort zal zijn, in mijne heerlijkheid in den hemel; 1 Thess. 4:17; Openb. 3:21. **ook die bij Mij** Namelijk de apostelen en alle andere gelovigen. **zijn, die Gij Mij** Namelijk tot zijner tijd; met de ziel, terstond na den dood, 2 Cor. 5:8; Filipp. 1:23, en ook met het lichaam, na de algemene opstanding, Filipp. 3:21. **gegeven hebt; opdat zij Mijn heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt; want** Namelijk door de eeuwige geboorte, als uw eniggeboren Zoon, Joh. 5:26, en die Gij mij ook naar mijn menselijke natuur zult geven, als Ik tot uwe rechterhand verheerlijkt zal worden; Ef. 1:20,21; Filipp. 2:9. **Gij hebt Mij liefgehad, voor de grondlegging** Deze volgende woorden kunnen gevoegd worden, òf tot het woord *gegeven*, òf tot het woord *liefgehad*. Zie dergelijke Openb. 13:8. **der wereld.**
25. **Rechtvaardige Vader, de wereld heeft** Grieks *en de wereld*; dat is, de meeste menigte der wereld. **U niet gekend; Namelijk zo het behoort.** Want ook zelfs de heidenen hebben enige kennis van God gehad; Rom. 1:19,21. **maar Ik heb U gekend, en dezen hebben bekend, dat Gij Mij gezonden hebt.**
26. En Ik heb hun Uw Naam bekend gemaakt, en zal *Hem* bekend maken; Namelijk nog meer en meer, wanneer Ik over hen den Heiligen Geest zal zenden. **opdat de liefde, waarmede Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij,** Dat is, ook tot hen zich uitstrekke, en de kracht en het gevoel daarvan in hunne harten uitgestort worde; Rom. 5:5. **en Ik in hen.** Namelijk door mijn Geest en genade.

Johannes 18

1. Jezus, dit gezegd hebbende, ging uit met Dat is, ging voort heen. Want dat Hij uit het huis en de stad al gegaan was, schijnt te blijken uit Joh. 14:31. Zie Joh. 18:4. **Zijn discipelen over de beek Kedron,**

- waar Dit was ene beek, vlietende door een donkere vallei tussen de stad Jeruzalem en den Olijfberg. Waarvan ook vermeld wordt 2 Sam. 15:23; 2 Kon. 23:6,12; Jer. 31:40, en elders. een hof was, in welken Hij ging, en Zijn discipelen.
2. En Judas, die Hem verried, wist ook die plaats, dewijl Jezus aldaar dikwijls vergaderd was Namelijk derwaarts tegen den nacht met Zijne discipelen uit de stad Jeruzalem vertrekkende; Luk. 21:37, waar Hij ook somwijlen Zijne discipelen in het bijzonder onderwees; Matth. 24:3. geweest met Zijn discipelen.
 3. Judas dan, genomen hebbende de bende Namelijk die van des keizers wege voor den tempel plachten de wacht te houden, en ten dienste van de overpriesters Grieks *uit.* dikwijls gebruikt te worden. Zie Matth. 27:65. *krijgsknechten en enige dienaars van de overpriesters Grieks uit.* en Farizeen, kwam aldaar met lantaarnen, en fakkelen, en Grieks *Lampades;* hetwelk ook lampen, die met olie plegen voorzien te worden, betekent; Matth. 25:1, enz. wapenen.
 4. Jezus dan, wetende alles, wat over Hem komen zou, ging uit, en Namelijk van de plaats des hofs, waar Hij was, hun tegemoet, om te tonen dat Hij zich gewilliglijk overgaf in den dood. zeide tot hen: Wien zoekt gij?
 5. Zij antwoordden Hem: Jezus den Nazarener. Jezus zeide tot hen: Ik ben het. En Judas, die Hem verried, stond ook bij hen.
 6. Als Hij dan tot hen zeide: Ik ben het; gingen zij achterwaarts, en vielen ter aarde. Namelijk door Zijn goddelijke kracht nedergeslagen zijnde, om te tonen dat Hij aan hunne handen lichtelijk had kunnen ontkomen, indien Hij gewild had.
 7. Hij vraagde hun dan wederom: Namelijk nadat zij weder opgestaan waren. Wien zoekt gij? En zij zeiden: Jezus den Nazarener.
 8. Jezus antwoordde: Ik heb u gezegd, dat Ik het ben. Indien gij dan Mij zoekt, zo laat dezen Namelijk mijne discipelen. heengaan. Namelijk zonder hun leed te doen; gelijk zij allen Hem verlaten hebben en gevlucht zijn; Matth. 26:56.
 9. Opdat het woord Namelijk heeft Hij dit gezegd, of is dit geschied. vervuld zou worden, dat Hij gezegd had: Namelijk *Christus,* Joh. 17:12, alwaar Hij spreekt van hunne bewaring ter zaligheid. Doch Johannes spreekt hier van hunne bewaring in dit leven, alzo hetzelfde voor dien tijd ook tot hunne zaligheid bevorderlijk, en enigszins nodig was om de zwakheid van hun geloof. Zie dergelijke toepassing Matth. 8:17. Uit degenen, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik niemand verloren.
 10. Simon Petrus dan, hebbende een zwaard, Namelijk gelijk de reizende lieden somwijlen zwaarden plachten mede te dragen tegen de straatschenders en andere gewone geweldigers; hetwelk in zichzelf niet ongeoorloofd is, als men blijft binnen de palen van nodige bescherming. Doch Petrus heeft hier zijn zwaard misbruikt tegen degenen, die van de overheid gezonden waren; waarom hij ook daarover van *Christus* bestraft wordt. Zie hiervan ook Luk. 22:38. trok hetzelfde *uit,* en sloeg des hogepriesters dienstknecht, en hieuw zijn rechteroor af. En de Doch *Christus* heelde het wederom; Luk. 22:51. naam van den dienstknecht was Malchus.
 11. Jezus dan zeide tot Petrus: Steek uw zwaard Grieks *werp;* dat is, steek haastelijk. Zie hiervan de reden Matth. 26:52. in de schede. Den drinkbeker, Dat is, dat bitter lijden, hetwelk mij de Vader opgelegd heeft, zal Ik dat niet lijden? Zie Matth. 20:22. dien Mij de Vader gegeven heeft, zal Ik dien niet drinken?
 12. De bende dan, en de overste over duizend, en de dienaars der Joden namen Dat is, de overste der Joden. Zie Joh.

- 18:3. Jezus gezamenlijk, en bonden Hem;
13. En leidden Hem henen, eerst tot Annas; En daarna tot Kajafas, gelijk blijkt Joh. 18:24. Zodat hetgeen hierna in den tekst volgt, niet in het huis van Annas, maar van Kajafas geschied is. want hij was de vrouws vader van Kajafas, welke deszelven jaars hogepriester was.
14. Kajafas nu was degene, die den Joden geraden had, dat het nut was, dat een Mens voor het volk stierve.
15. En Simon Petrus volgde Jezus, Namelijk van verre, naar het huis van Kajafas; Matth. 26:58. en een ander discipel. Sommigen menen dat deze discipel Johannes zelf geweest is. Doch dit is niet zeker. Deze discipel nu was den hogepriester bekend, en ging met Jezus in des hogepriesters zaal. *Of, paleis.*
16. En Petrus stond buiten aan de deur. De andere discipel dan, die den hogepriester bekend was, ging uit, en sprak met de *Of, zeide tot de deurwaarster;* namelijk dat zij hem zou willen inlaten. deurwaarster, en bracht Petrus in.
17. De dienstmaagd dan, die de deurwaarster was, zeide tot Petrus: Namelijk als zij Hem daarna bij het vuur zag staan; Luk. 22:56. Zijt ook gij niet uit de discipelen van dezen Mens? Hij zeide: Ik ben niet.
18. En de dienstknechten en de dienaars stonden, Dezen schijnen geweest te zijn de dienaars van het gericht of van den Raad der Joden. hebbende een kolenvuur gemaakt, omdat het koud was, en Grieks *koude.* warmden zich. Petrus stond bij hen, en warmde zich.
19. De hogepriester dan vraagde Jezus van Zijn discipelen, *Dat is, wie zij waren, hoeveel, en waartoe Hij discipelen vergaderde; of het niet was om oproer en aanhang te maken. en van Zijn leer.*
- Namelijk of die niet verschilde van de leer van Mozes, of der Farizeën.
20. Jezus antwoordde hem: Ik heb vrijuit gesproken tot de wereld; *Dat is, tot de menigte van al het volk. Ik heb allen tijd geleerd in de synagoge en in den tempel, waar de Joden van alle plaatsen Anderen lezen allen tijd, en somwijlen alle. samenkomen; en in het verborgen Namelijk gelijk plachten te doen die oproer willen maken, of het volk met valse leer verleiden. heb Ik niets gesproken.*
21. Wat ondervraagt gij Mij? Ondervraag degenen, die het gehoord hebben, wat Ik tot hen gesproken heb; zie, dezen weten, wat Ik gezegd heb.
22. En als Hij dit zeide, gaf een van de dienaren, die daarbij stond, Jezus een kinnebakslag, *Of, enen slag met een stok, of roede.* zeggende: Antwoordt Gij alzo den hogepriester?
23. Jezus antwoordde hem: Indien Ik kwalijk gesproken heb, betuig van *Dat is, bewijs waarin Ik kwalijk gesproken heb. het kwade; en indien wel, waarom slaat gij Mij?*
24. (Annas dan had Hem gebonden gezonden tot *Zie hiervoren Joh. 18:13. Kajafas, den hogepriester.*)
25. En Simon Petrus stond en warmde zich. Zij zeiden dan *Namelijk die daar tegenwoordig waren; hetwelk van ene dienstmaagd eerst is begonnen, Joh. 18:17, en daarna van enige anderen mede geschied is. Zie Mark. 14:69. tot hem: Zijt gij ook niet uit Zijn discipelen? Hij loochende het, en zeide: Ik ben niet.*
26. Een van de dienstknechten des hogepriesters, die maagschap was van dengene, dien Petrus het oor afgehouden had, zeide: Heb ik u niet gezien in den hof met Hem?
27. Petrus dan loochende het wederom. En terstond kraaide de

haan. Namelijk voor de tweede maal, tegen het aankomen des dageraads; Mark. 14:72.

28. Zij dan leidden Jezus van Kajafas in Dat is, van het huis van Kajafas. het rechthuis. Grieks *Praitorion*; hetwelk was de woonplaats van den stadhouder Pilatus, waar hij ook het gericht hield. En het was 's morgens vroeg; Of, *morgenstond*. en zij gingen niet in het rechthuis, opdat zij niet verontreinigd Namelijk naar hun algemeen gevoelen, Hand. 10:28, en Hand. 11:3; want anderszins leest men niet, dat het in de wet verboden is in eens heidens huis te gaan. zouden worden, maar opdat zij het pascha eten mochten. Dat is, het paaslam, hetwelk zij dien aanstaanden avond eerst zouden slachten en eten, en dat van de onreinen niet mocht gegeten worden; Num. 9:10. De reden hiervan zie de aantekeningen Matth. 26:20.
29. Pilatus dan ging tot hen uit, en zeide: Namelijk buiten het rechthuis, om hun te gelieven. Wat beschuldiging brengt gij tegen dezen Mens?
30. Zij antwoordden en zeiden tot hem: Indien Deze geen kwaaddoener ware, zo zouden wij Hem u niet overgeleverd hebben.
31. Pilatus dan zeide tot hen: Neemt gij Hem, en oordeelt Hem naar uw wet. De Joden dan zeiden tot hem: Het is ons niet geoorloofd Namelijk òf om niet onrein en alzo onbekwaam te worden om het pascha te eten; òf veel meer omdat hun de macht was ontnomen van de Romeinen, om iemand met den dood te straffen, zonder toestemming van den Romeinschen stadhouder. iemand te doden.
32. Opdat het woord van Jezus vervuld wierd, dat Hij gezegd had, Namelijk Matth. 20:19, en elders; te weten dat Hij den heidenen zou overgeleverd worden en van hen gezeseld en gekruisigd worden; met welke soort van dood de Romeinen plachten te straffen degenen, die zodanige misdaden begaan hadden, waar

Christus mede beschuldigd werd, namelijk van zich tot koning op te werpen en oproer te maken. betekende, hoedanigen dood Hij sterven zoude.

33. Pilatus dan ging wederom in het rechthuis, en riep Jezus, en zeide tot Hem: Zijt Gij de Koning der Joden?
34. Jezus antwoordde hem: Zegt gij dit van uzelfen, Namelijk om van mij nader onderricht te worden. of hebben het u anderen van Namelijk om mij daarmede bij u te beschuldigen. Mij gezegd?
35. Pilatus antwoordde: Ben ik een Jood? Namelijk dat ik, gelijk de Joden, begerig zou zijn om te weten wat van den Koning of *Messias* is, dien de Joden verwachten. Uw volk en de overpriesters hebben U aan mij overgeleverd; wat hebt Gij gedaan?
36. Jezus antwoordde: Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld. Grieks *uit*; dat is, Ik ben wel de beloofde Koning der Joden, maar dat strekt niet tot nadeel van de heerschappij des Romeinschen keizers, alzo mijn koninkrijk niet bestaat in een wereldse, maar in een geestelijke macht en regering. Indien Mijn Koninkrijk van deze wereld ware, zo zouden Mijn dienaren gestreden hebben, opdat Ik den Joden niet ware overgeleverd; maar nu is Mijn Koninkrijk niet van hier. Dat is, gelijk der wereldse koningen heerschappij hier op aarde is.
37. Pilatus dan zeide tot Hem: Zijt Gij dan Of, *zijt gij dan niet een koning?* of, *zo zijt gij dan een koning?* een Koning? Jezus antwoordde: Gij zegt, dat Van deze manier van spreken zie de aantekeningen Matth. 26:25. Ik een Koning ben. Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik der waarheid getuigenis Dat is, vrijmoedig belijd en leer. geven zou. Een iegelijk, die uit de waarheid Dat is, die door het woord der waarheid wedergeboren is, en dienvolgens de zaligmakende waarheid

liefheeft. is, hoort Mijn stem. Namelijk gaarne, en alzo dat hij die aanneemt en gelooft.

38. Pilatus zeide tot Hem: Wat is waarheid? Aldus spreekt hij, niet om van *Christus* onderwezen te zijn, maar als *Christus'* woorden met verachting verwerpende. En als hij dat gezegd had, ging hij wederom uit tot de Joden, Namelijk uit het rechthuis, waar hij wederom ingegaan was, om *Christus* te ondervragen. en zeide tot hen: Ik vind geen schuld in Hem. Grieks *zaak*, of *oorzaak*; die Hem des doods zou schuldig maken.
39. Doch gij hebt een gewoonte, dat ik u op het pascha een loslate. Wilt gij dan, dat ik u den Koning der Joden loslate?
40. Zij dan riepen allen wederom, zeggende: Niet Dezen, maar Barabbas! En Barabbas was een moordenaar. Of, *straatschender* en *oproermaker*; Luk. 23:25.

Johannes 19

1. Toen nam Pilatus Namelijk als hij zag dat hij, door de voorgaande middelen door hem gebruikt, *Jezus* niet in het leven kon behouden. dan *Jezus*, en geselde *Hem*. Dat is, deed Hem geselen. Zie de aantekeningen Matth. 27:26.
2. En de krijgsknechten, een kroon van doornen gevlochten hebbende, zetten *die* op Zijn hoofd, en wierpen Hem een purperen kleed om; Of, *mantel*, om met Zijn koninklijk ambt te spotten. Zie Matth. 27:28.
3. En zeiden: Wees gegroet, Gij Koning der Joden! En zij gaven Hem kinnebakslagen. Of, *slagen met stokken*, of *roeden*, gelijk Mattheüs uitdrukt, dat ook geschied is; Matth. 27:30.
4. Pilatus dan kwam wederom uit, en zeide Grieks *uit buiten*; gelijk ook in het vervolg. tot hen: Ziet, ik breng Hem tot ulieden uit, opdat gij Namelijk het rechthuis. wetet, dat ik in Hem geen schuld vinde. Of, *oorzaak*; namelijk des doods.
5. Jezus dan kwam uit, dragende de doornenkroon, en het purperen kleed. Zie hiervan de aantekeningen Matth. 27:28. En *Pilatus* zeide tot hen: Ziet, de Mens! Namelijk hoe jammerlijk Hij mishandeld is; en laat u daarmede genoegen, zonder verder straf over Hem te begeren.
6. Als Hem dan de overpriesters en de dienaars zagen, riepen zij, zeggende: Kruis *Hem*, kruis *Hem*! Pilatus zeide tot hen: Neemt gijlieden Hem en kruist *Hem*; want ik vind in Hem geen schuld.
7. De Joden antwoordden hem: Wij hebben een wet, en Zij zien op de wet, Lev. 24:16, die zij kwalijk op *Christus* passen. naar onze wet moet Hij sterven, want Hij heeft Zichzelven Dat is, Hij heeft gezegd dat Hij de *Messias* en de eigen Zoon van God is, Matth. 26:63,64; Mark. 14:61,62; Joh. 5:18. Gods Zoon gemaakt.
8. Toen Pilatus dan dit woord hoorde, werd hij meer Namelijk omdat hij te doen had niet alleen met een onschuldig mens, maar ook met een, die hij hoorde dat van goddelijke afkomst was. bevreesd;
9. En ging wederom in het rechthuis, en zeide tot Jezus: Van waar zijt Gij? Namelijk afkomstig, omdat gij u Gods Zoon maakt. Maar Jezus gaf hem geen antwoord. Van dit en dergelijk stilzwijgen geeft *Christus* reden; Luk. 22:67,68.
10. Pilatus dan zeide tot Hem: Spreekt Gij tot mij niet? Weet Gij niet, dat ik macht heb U te kruisigen, en macht heb U los te laten?
11. Jezus antwoordde: Gij zoudt geen macht hebben tegen Mij, indien Namelijk om mij, die de Zoon Gods ben, te kruisigen. het u niet van boven gegeven Dat is, van God geordineerd en toegelaten ware; Hand. 2:23, en Hand. 4:27,28. ware; daarom die Mij aan u Namelijk het Joods volk, of de overheid der Joden. heeft overgeleverd, heeft

groter zonde. Overmits zij, meerder kennis hebbende van Gods Woord en van mijne wonderwerken, uit een vijandelijken haat u persen, tegen uw ambt en gemoed, om in mijn dood te bewilligen.

12. Van toen af zocht Pilatus Namelijk meer en meer. **Hem los te laten; maar de Joden riepen, zeggende: Indien gij Dezen loslaat, zo zijt gij des** Dat is, gij zult daarmede tonen dat gij des keizers vriend niet zijt; of gij zult des keizers vriend niet blijven, wiens stadhouder gij nochtans zijt. **keizers vriend niet; een iegelijk, die zichzelf koning maakt, wederspreekt** Dat is, werpt zich op tegen de hoogheid en majesteit des keizers. **den keizer.**

13. Als Pilatus dan dit woord hoorde, bracht hij Jezus uit, en zat neder Grieks *buiten*. op den rechterstoel, in de plaats, genaamd Lithostrotos, Dat is, ene plaats met stenen geplaveid. **en in het Hebreuws** Dat is, Syrisch, welke taal de Hebreëen toentertijd meest gebruikten. **Gabbatha.** Dat is, een hoge en verheven plaats, in welke de Romeinse stadhouders recht deden, en vanwaar zij het volk aanspraken.

14. En het was de voorbereiding van Namelijk volgens der Joden gebruik; want anders was het, naar de instelling Gods, dezelfde dag, op welken het paaslam geslacht en gegeten moest worden, gelijk ook *Christus* en Zijne apostelen gedaan hebben. Zie de aantekeningen Matth. 26:20. **het pascha, en omtrent de zesde ure;** Markus zegt, Mark. 15:25, dat het de derde ure was, als *Christus* gekruisigd werd, en Johannes zegt hier dat het omtrent de zesde ure was, als Hij voor de Joden voortgebracht werd, eer Hij nog van Pilatus ter dood veroordeeld was. Om welk schijnbaar verschil te verenigen, gevoelen sommigen dat de Joden den dag niet alleen afdeelden in twaalf uren, van den opgang der zon tot den ondergang, Joh. 11:9; maar ook, gelijk zij den nacht in vier waken afdeelden, zij alsoo ook in den dag vier delen stelden; Matth. 20:1,3,5; Mark. 15:1,25,34;

noemende elk deel van het uur, waar het van begon, het eerste deel de eerste ure, het tweede deel de derde ure, het derde de zesde ure, en het vierde deel de negende ure; en dat volgens dien Johannes niet tegenspreekt hetgeen Markus zegt, dat *Christus* in het tweede deel van den dag, hetwelk de derde ure genaamd wordt, gekruisigd is, maar dat hij het nader verklaart, namelijk dat het ging naar het derde deel des daags, genaamd de zesde ure, en dat hij daarom het woord *omtrent* daarbij voegt. Anderen menen dat Markus de uren rekent naar de wijze der Joden, maar dat Johannes die rekent naar de wijze der Romeinen, gelijk wij ook doen, beginnende van den middernacht. Alzo dat hetgeen Johannes hier verhaalt, zou geschied zijn tussen zes en zeven uren des morgens, niet zeer lang na den opgang der zon. Want *Christus* was des morgens heel vroeg tot Pilatus gebracht, Matth. 27:1,2; Mark. 15:1; Joh. 18:28; daarna heeft hij Hem nog gezocht te verlossen, wederom in het rechthuis gebracht; aldaar is Hij wederom van de krijgsknechten smadelijk mishandeld; Matth. 27:27; Mark. 15:16, en daarna uit de stad geleid en naar het gericht gebracht. Zodat hiermede lichtelijk nog twee uren zijn verstreken. Want hoewel Johannes, gelijk hij de woorden van *Christus* of van andere Joden verhaalt, der Joden rekening in de uren volgt, nochtans gelijk hij zelf spreekt, zo schijnt hij ook elders de rekening der Romeinen te volgen, gelijk te zien is Joh. 20:19, overmits toen hij zijn Evangelie schreef, de stad Jeruzalem verwoest was en de Joden geen volk meer waren. # Joh 18.28 Mt 27.27 Mr 15.16 Joh 20.19 en hij zeide tot de Joden: Ziet, uw Koning!

15. Maar zij riepen: Neem weg, neem weg, kruis Hem! Pilatus zeide tot hen: Zal ik uw Koning kruisigen? De overpriesters antwoordden: Wij hebben geen koning, dan den keizer.

16. Toen gaf hij Hem dan hun over, opdat Hij gekruist zou worden. En zij namen Jezus, Namelijk de Joden door de Romeinse soldaten, nadat zij Hem ten

- anderen maal bespot hadden. en leidden *Hem* weg.
17. En Hij, dragende Zijn De reden hiervan zie de aantekeningen Matth. 27:32. kruis, ging uit naar de Namelijk buiten de stad. *plaats*, genaamd Hoofdschedelplaats, welke in het Hebreeuws genaamd Dat is in het Syrisch, welke taal de Joden toen gebruikten, zijnde wel wat veranderd van de Hebreeuwse taal, maar evenwel voor ééne taal met dezelve in den grond gehouden. wordt Golgotha;
18. Alwaar zij Hem kruisten, en met Hem twee anderen, Namelijk moordenaars en kwaaddoeners; Matth. 27:38; Mark. 15:27; Luk. 23:33. aan elke zijde Grieks *van hier en van daar*; dat is, van de ene en de andere zijde. een, en Jezus in het midden. Grieks *de middelste*; namelijk alsof Hij de grootste kwaaddoener ware geweest.
19. En Pilatus schreef ook een opschrift, en Het Griekse woord *titlos* betekent ook een tafeltje of bordje, waar men op schrijft, maar hier wordt het genomen voor hetgeen waarop geschreven was, gelijk het woord *schrijven* medebrengt, en uit de andere Evangelisten blijkt; Matth. 27:37; Mark. 15:26; Luk. 23:38. zette *dat* op het kruis; en er was geschreven: JEZUS De NAZARENER De KONING DER JODEN.
20. Dit opschrift dan lazen velen van de Joden; want de plaats, waar Jezus gekruist werd, was nabij de stad; en het was geschreven in het Hebreeuws, in het Grieks, en in het Latijn. Grieks *In Romeins*. In deze drie talen is het opschrift gesteld, omdat dezelve de bekendste en algemeenste waren in het Romeinse rijk, zodat toen niemand te Jeruzalem was of hij verstond een van dezelve.
21. De overpriesters dan der Joden zeiden tot Pilatus: Schrijf niet: De Koning der Joden; maar, dat Hij gezegd heeft: Ik ben de Koning der Joden.
22. Pilatus antwoordde: Wat ik geschreven heb, *dat* heb ik Dat is, blijft geschreven; ik wil het niet veranderen. geschreven.
23. De krijgsknechten dan, als zij Jezus gekruist hadden, namen Zijn klederen, (en maakten vier delen, voor elken krijgsknecht een deel) en den rok. De rok nu was zonder naad, Namelijk geweven of gebreid. van boven af geheel geweven. Grieks *door het geheel*; dat is, geheel door.
24. Zij dan zeiden tot elkander: Laat ons dien niet scheuren, maar laat ons daarover loten, wiens *die* zijn zal; opdat de Schrift Dat is, zodra daarmede de Schrift vervuld is. vervuld worde, die zegt: Zij hebben Mijn klederen onder zich verdeeld, en over Mijn kleding hebben zij het lot geworpen. Dit hebben dan de krijgsknechten gedaan.
25. En bij het kruis van Jezus stonden Zijn moeder en Zijner moeders zuster, Maria, *de vrouw* van Klopas, en Die anders ook Kleopas genaamd wordt; Luk. 24:18. Maria Magdalena.
26. Jezus nu, ziende *Zijn* moeder, en den discipel, dien Hij liefhad, Dat is, Johannes, die zichzelf alzo placht te beschrijven, gelijk blijkt Joh. 13:23, vergelijk met Joh. 21:20,24. daarbij staande, zeide tot Zijn moeder: Vrouw, zie, uw zoon. Dat is, deze zal u zijn als een zoon, om voor u zorg te dragen en u bij te staan.
27. Daarna zeide Hij tot den discipel: Zie, uw moeder. En van Dat is, draag gij voor haar zorg als voor uwe moeder. die ure aan nam haar de discipel in zijn *huis*. Grieks *in zijn eigen*, of, *tot zijnent*.
28. Hierna Jezus, wetende, dat nu alles volbracht was, Namelijk zover en tot hiertoe, wat van mij voorzegd is. opdat

- de Schrift zou vervuld worden, zeide: Mij dorst.
29. Daar stond dan een Grieks *lag*. vat vol ediks, en zij vulden een spons met edik, en omlegden ze Of, *legden ze*, namelijk de spons, *om een hysopssteel*, welke sommigen menen dat een rozemarijnstok geweest is, en ook in het Hebreeuws *Ezob* genaamd, 1 Kon. 4:33, en in die landen hoog opwier; zodat deze stok hetzelfde zou zijn hetgeen Mattheüs noemt een rietstok, Matth. 27:48. Anderen nemen het voor rechte hysop, die daar in het wild groeide, met welke takken zij de spons aan den stok bonden. met hysop, en brachten ze aan Zijn mond.
30. Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide Hij: Het is volbracht! Namelijk alles wat Ik om de mensen met God te verzoenen lijden moest, en wat door de profeten daarvan tevoren gezegd is geweest. En het hoofd buigende, gaf den geest. Grieks *gaf den geest over*; namelijk in handen van Zijn Vader; Luk. 23:46; Joh. 10:18.
31. De Joden dan, opdat de lichamen niet aan het kruis zouden blijven op den sabbat, dewijl het de voorbereiding was (want die dag Anders, *want de dag van dien sabbat was een grote dag*; namelijk overmits het tezamen sabbat en de eerste paasdag was, naar de gewoonte der Joden, waarvan zie de reden in de aantekeningen Matth. 26:20. des sabbats was groot), baden Pilatus, dat hun benen zouden Namelijk der drie gekruisigden; hetwelk schijnt dat een gebruik is geweest om den dood van de misdadigers te verhaasten. gebroken, en zij weggenomen worden. Namelijk vóór den avond, naar de wet; Deut. 21:22.
32. De krijgsknechten dan kwamen, en braken wel de benen des eersten, en des anderen, die met Hem gekruist was;
33. Maar komende tot Jezus, als zij zagen, dat Hij nu gestorven was, zo braken zij Zijn benen niet.
34. Maar een der krijgsknechten doorstak Zijn Namelijk of uit moedwil, of om te zien of Hij waarlijk dood was. zijde met een speer, en terstond kwam er bloed en water uit. Dit is een teken dat hij het hart heeft doorstoken, hetwelk ligt in een vel, waarin waterachtige vochtigheid besloten is, tot verkoeling van het hart.
35. En die het gezien heeft, Namelijk Johannes zelf. Zie Joh. 19:27. die heeft het getuigd, en zijn Namelijk dat bloed en water uit Zijne zijde gevloten is. getuigenis is waarachtig; en hij weet, dat hij zegt, hetgeen waar is, Grieks *waarachtige*; namelijk zaken. opdat ook gij geloven moogt. Namelijk dat in *Christus* vervuld is hetgeen in het Oude Testament door de reiniging met water en door de bloedstorting der offeranden is afgebeeld geweest; te weten dat Hij door Zijnen dood ons verkregen heeft niet alleen vergeving der zonden, maar ook de reiniging der zonden door Zijn Heiligen Geest. Zie de aantekeningen 1 Joh. 5:6.
36. Want deze dingen zijn geschied, opdat de Schrift vervuld worde: Geen been van Hem Dit wordt van het paaslam wel gezegd, Exod. 12:46, maar hier in *Christus* vervuld, omdat het paaslam een voorbeeld van *Christus* was, 1 Cor. 5:7. zal verbroken worden.
37. En wederom zegt een andere Schrift: Dat is, een andere plaats der Heilige Schrift, te weten Zach. 12:10. Zij zullen zien, in Welken zij gestoken Of, *op Hem, welken zij doorstoken hebben*; hetwelk ten dele vervuld is in enigen der Joden, die *Christus* ter dood gebracht hebben, en daarna tot Hem bekeerd zijn, Hand. 2:37, en eensdeels vervuld zal worden ten laatsten dage, wanneer Hem ook alle onbekeerlijken als hun rechter zullen zien; Openb. 1:7. hebben.

38. En daarna Jozef van Zie van Hem, Matth. 27:57; mark. 15:43; Luk. 23:50,51. Arimathea Deze stad schijnt anderszins Ramath genaamd te worden, het vaderland van den profeet Samuël; 1 Sam. 1:1. (die een discipel van Jezus was, maar bedekt om de vreze der Joden), Namelijk dat zij Hem uit hunne synagoge zouden werpen, volgens hun besluit; Joh. 9:22. bad Pilatus, dat hij mocht het lichaam van Jezus wegnemen; en Pilatus liet het toe. Namelijk nadat Hij van den hoofdman verstaan had dat *Christus* alrede gestorven was; Mark. 15:44. Hij dan ging en nam het lichaam van Jezus weg.
39. En Nicodemus kwam ook (die des nachts tot Jezus eerst gekomen was), Dat is, voor de eerste reis, of tevoren; Joh. 3:1. brengende een mengsel van mirre en aloë; omtrent honderd ponden *gewichts*.
40. Zij namen dan het lichaam van Jezus, en bonden dat in linnen doeken met de specerijen, Namelijk alsoo bijeengebonden, dewijl zij den tijd niet hadden om hetzelfde daarmede te zalven, overmits de sabbat terstond zou beginnen. gelijk de Joden de gewoonte hebben van begraven. Namelijk voortreffelijke en aanzienlijke lieden. Zie Gen. 50:2.
41. En er was in de plaats, Dat is, omtrent die plaats. waar Hij gekruist was, een hof, en in den hof een nieuw graf, in hetwelk nog nooit iemand gelegd was geweest.
42. Aldaar dan legden zij Jezus, om de voorbereiding der Joden, overmits het graf nabij was.

Johannes 20

1. En op den eersten Grieks *op een der sabbaten*. Zie Matth. 28:1; Mark. 16:2,9, en hierna Joh. 20:19. *dag* der week ging Maria Magdalena En nog enige andere vrouwen met haar, Matth. 28:1; Luk. 24:1,10;

dan het schijnt dat Maria Magdalena vooruit is gegaan en eerst aan het graf gekomen. vroeg, als het Zie de aantekeningen Mark. 16:2. nog duister was, naar het graf; en zag den steen van het Hetwelk van den engel vóór hare komst gedaan was; Matth. 28:2. graf weggenomen.

2. Zij liep dan, en kwam tot Simon Petrus en tot den anderen discipel, welken Jezus liefhad, en zeide tot hen: Zij hebben den Heere weggenomen uit Dit zegt zij omdat zij nog van den engel niet was onderricht van *Christus'* opstanding, dien zij daarna, zijnde wedergekeerd, gezien heeft, Joh. 20:12. het graf, en wij weten niet, Dat is, ik en de andere vrouwen, die mij gevolgd zijn. waar zij Hem gelegd hebben.
3. Petrus dan ging uit, en de andere discipel, en zij kwamen tot het graf.
4. En deze twee liepen tegelijk; en de andere discipel liep vooruit, sneller dan Petrus, Namelijk omdat Hij jonger was dan Petrus. en kwam eerst tot het graf.
5. En als hij nederbukte, zag hij de doeken liggen; Grieks *linnen doeken*; namelijk waar *Christus'* dood lichaam in gewonden was geweest; hetwelk een teken was dat Zijn lichaam niet genomen was, gelijk de vrouwen meenden. Want anders zouden ook de doeken met Zijn lichaam weggenomen zijn geweest. nochtans ging hij *er* niet in.
6. Simon Petrus dan kwam en volgde hem, en ging in het graf, en zag de doeken liggen.
7. En den zweetdoek, die op Zijn hoofd geweest was, Dat is, waar Zijn hoofd in gebonden was geweest. Zie Joh. 11:44. *zag hij* niet bij de doeken liggen, maar in het bijzonder in een *andere* plaats samengerold.
8. Toen ging dan ook de andere discipel *er* in, die eerst tot het graf gekomen was, en zag het, en geloofde. Namelijk dat het lichaam van

Christus weggenomen was, gelijk de vrouwen gezegd hadden, Joh. 20:2, gelijk Joh. 20:9 uitwijst. Hoewel anderen menen dat Johannes geloofde dat *Christus* van de doden was opgestaan; en dat de volgende woorden alleen van den voorgaanden tijd moeten verstaan worden.

9. Want zij wisten nog de *Of, verstonden*. Schrift niet, dat Hij van de doden moest opstaan.

10. De discipelen dan gingen wederom naar huis. Grieks *tot zichzelf*; dat is, tot de hunnen, namelijk waar de discipelen vergaderd waren, gelijk blijkt Joh. 20:19.

11. En Maria stond Namelijk tot het graf wedergekeerd zijnde met de andere vrouwen, aan dewelke alle gezamenlijk de verschijning der engelen is geschied; Matth. 28:5; Mark. 16:5; Luk. 24:4. buiten bij het graf, wenende. Als zij dan weende, bukte zij in het graf;

12. En zag twee engelen Mattheüs en Markus zeggen maar van een, omdat een het woord heeft gevoerd. in witte *klederen* zitten, een aan het hoofd, en een Dat is, hoofdeinde, waar het hoofd gelegen had. aan de voeten, waar het lichaam van Jezus gelegen had.

13. En die zeiden tot Namelijk de engelen, nadat zij de boodschap van de opstanding aan al de vrouwen hadden gedaan, en de andere vrouwen heengegaan waren om het den discipelen te verkondigen, gelijk de andere evangelisten getuigen; en Maria Magdalena daar staan bleef, en met haar schreien en woorden toonde dat zij het nog niet wel kon geloven. haar: **Vrouw! wat weent gij?** Zij zeide tot hen: Omdat zij Namelijk de engelen. mijn Heere Dat is, het dode lichaam mijns Heeren; gelijk Ps. 16:10. **weggenomen hebben, en ik weet niet, waar zij Hem gelegd hebben.**

14. En als zij dit gezegd had, keerde zij zich achterwaarts, en zag Jezus staan, en zij wist niet, Namelijk omdat hare ogen gehouden werden, gelijk den

discipelen, naar Emmaüs gaande, ook geschied is; Luk. 24:16. dat het Jezus was.

15. Jezus zeide tot haar: **Vrouw, wat weent gij? Wien zoekt gij?** Zij, menende, dat het de hovenier was, zeide tot Hem: Heere, zo gij Hem *weg* gedragen hebt, zeg mij, waar gij Hem gelegd hebt, en ik zal Hem wegnemen. Namelijk om te zalven en elders te begraven, dat Hij u niet in den weg zij.

16. Jezus zeide tot haar: Maria! Zij, zich omkerende, zeide Namelijk doordien zij Zijne stem werd kennende. tot Hem: **Rabbouni**, Dit is hetzelfde woord met *Rabbi*, Joh. 1:39,50, en met *Rabboni*; Mark. 10:51. **hetwelk is gezegd: Meester.**

17. Jezus zeide tot haar: **Raak Mij niet aan, want Ik ben nog** Dat is, Ik zal zo haast nog niet opvaren en van u vertrekken; gij zult nog tijd genoeg hebben om mij te zien en te spreken en om mij eer te bewijzen. Anderen menen dat Hij dit tegen haar zou gezegd hebben om haar te vermanen, dat zij niet te zeer met haar hart moest hangen aan Zijn lichamelijke tegenwoordigheid. **niet opgevaren tot Mijn Vader; maar ga heen tot Mijn broeders, en** Dat is, discipelen. De oorzaak waarom Hij hen alzo noemt zie in de aantekeningen Matth. 28:10. **zeg hun: Ik vare op tot** Dat is, Ik zal haast opvaren, namelijk nadat Ik hen van alles eerst zal onderricht hebben. **Mijn Vader en** Namelijk van natuur; Joh. 1:18. **uw Vader, en** Namelijk door genade der aanneming tot kinderen; Joh. 1:12. **tot Mijn God en** Namelijk omdat Ik als Middelaar de menselijke natuur om uwentwil heb aangenomen; Hebr. 1:9. **uw God.** Dat is, die u niet alleen geschapen, maar bovendien u ook tot Zijn eigendom heeft aangenomen; Hebr. 8:10.

18. Maria Magdalena ging en boodschapte den discipelen, dat zij den Heere gezien had, en *dat* Hij haar dit gezegd had.

19. Als het dan avond was, op denzelven Hier volgt Johannes de rekening der dagen naar de wijze der Romeinen. Want alzo deze verschijning geschied is des avonds laat, als nu de twee discipelen van Emmaüs bij hen gekomen waren, Luk. 24:36, en derhalve de zon lang ondergegaan was, zo zou dit naar de Joden rekening niet de eerste maar de tweede dag der week zijn. Zie Joh. 19:14. **eersten dag der week, en als Grieks der sabbaten.** Zie hiervoren Joh. 20:1. **de deuren gesloten waren, waar de discipelen vergaderd waren om de vreze der Joden, kwam Jezus en Hoe Christus** daar binnen gekomen is, wordt niet uitgedrukt, en is niet nodig te onderzoeken, alzo Hij door Zijn goddelijke kracht zulks op verscheidene wijzen heeft kunnen doen, gelijk men zien kan Hand. 12:10, zodat men hieruit niet kan besluiten dat Zijn lichaam door de gesloten deuren zou doorgegaan of doorgedrongen zijn. **stond in het midden, en zeide tot hen: Vrede zij ulieden!** Dit was de gewone manier van groeten onder de Joden, waarmede zij elkander alle geluk en zaligheid toewensten.
20. En dit gezegd hebbende, toonde Hij hun Zijn handen en *Zijn* Namelijk met de littekens der wonden, die daarin waren. zijde. De discipelen dan werden verblijd, als zij den Heere zagen.
21. Jezus dan zeide wederom tot hen: Vrede zij ulieden, gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zende Ik ook Namelijk om het Evangelie te prediken. Zie Matth. 28:19; Mark. 16:15; Joh. 17:18. ulieden.
22. En als Hij dit gezegd had, blies Hij *op hen*, en zeide tot hen: Ontvangt den Heiligen Geest. Dat is, de gaven des Heiligen Geestes, die u nodig zijn tot versterking uws geloofs, totdat de volheid derzelve, die u nodig zullen zijn tot uitvoering van uw apostelambt, u zal gegeven worden na mijne hemelvaart, op den pinksterdag; Joh. 16:7; Hand. 2:4,33.
23. Zo gij iemands zonden vergeeft, dien Dat is, naar mijn woord en bevel betuigt als mijne dienaars, dat zijne zonden van God vergeven of gehouden zijn. **worden zij vergeven; zo** Namelijk in den hemel, van God; Matth. 16:19, en Matth. 18:18; want God heeft alleen de macht om eigenlijk de zonden te vergeven; Jes. 43:25; Matth. 9:3; Mark. 2:7. **gij iemands zonden houdt, dien** zijn zij gehouden.
24. En Thomas, een van de twaalven, gezegd Didymus, was Zie Joh. 11:16. met hen niet, toen Jezus *daar* kwam.
25. De andere discipelen dan zeiden tot hem: Wij hebben den Heere gezien. Doch hij zeide tot hen: Indien ik in Zijn handen Gelijk *Christus* tevoren de andere discipelen vermaand had te doen; Luk. 24:39. **niet zie het teken der** Namelijk door de nagelen ingedrukt, hetwelk het Griekse woord ook medebrengt. **nagelen, en mijn vinger steke in het teken der** Namelijk door de nagelen ingedrukt, hetwelk het Griekse woord ook medebrengt. **nagelen, en steke mijn hand in Zijn zijde, ik zal geenszins geloven.** Namelijk, dat Hij zelf waarlijk van de doden is opgestaan.
26. En na acht dagen Hetwelk schijnt de tweede Zondag van Zijne verrijzenis te zijn, nadat het gehele paasfeest geëindigd was. waren Zijn discipelen wederom binnen, en Thomas Namelijk hetzelfde huis binnen Jeruzalem; Luk. 24:33. met hen; *en* Jezus kwam, als de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zeide: Vrede zij ulieden!
27. Daarna zeide Hij tot Thomas: Breng uw vinger hier, en zie Mijn handen, en breng uw hand, en steek ze in Mijn Grieks *werp ze*. zijde; en zijt niet ongelovig, maar gelovig.
28. En Thomas antwoordde en zeide tot Hem: Zo spreekt hij dan de volgende woorden tot *Christus* en van *Christus*, Hem bekennde voor zijn Heere en zijn God. **Mijn Heere en mijn God!**

29. Jezus zeide tot hem: Omdat gij Mij gezien hebt, Thomas, zo hebt gij geloofd; zalig *zijn zij*, die niet zullen gezien hebben, en *nochtans* zullen geloofd hebben.
30. Jezus dan heeft nog wel vele andere tekenen in de tegenwoordigheid Zijner discipelen gedaan, die niet zijn geschreven in dit boek; Namelijk van dit mijn Evangelie, waarvan sommige ook bij de andere evangelisten beschreven zijn.
31. Maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zone Gods; en opdat gij, gelovende, het leven hebt Namelijk het eeuwige leven, hetwelk hier begint, en namaals in den hemel zal volkomen zijn. in Zijn Naam. Dat is, door Hem en om Zijne verdiensten.

Johannes 21

1. Na dezen openbaarde Jezus Zichzelven wederom den discipelen aan de zee van Van deze zee of meer zie de aantekeningen Matth. 4:18, alwaar zij genaamd wordt de zee van Galilea, waarheen *Christus* Zijne discipelen belast had na Zijn dood te vertrekken, met belofte dat zij Hem daar wederom levend zouden zien; Matth. 28:10. Tiberias. En Hij openbaarde Zich aldus:
2. Er waren te zamen Simon Petrus, en Thomas, gezegd Didymus, Namelijk in de Griekse taal. Zie Joh. 11:16. en Nathanael, Een vermaard discipel van *Christus*, een van de eersten; Joh. 1:46, enz. die van Kana in Galilea was, en de *zonen* van Namelijk Jakobus en Johannes; Matth. 10:2. Zebedeus, en twee anderen van Zijn discipelen. Grieks *uit*.
3. Simon Petrus zeide tot hen: Ik ga vissen. Zij zeiden tot hem: Wij gaan ook met u. Zij gingen uit, en traden terstond Grieks *klommen op*. in het schip; en in dien nacht vingen zij niets.
4. En als het nu morgenstond geworden was, stond Jezus op den oever; doch de discipelen wisten niet, Het schijnt dat hunne ogen hier voor een tijd gehouden zijn geweest, gelijk Luk. 24:16, want zij waren niet ver van den oever, Joh. 21:8. dat het Jezus was.
5. Jezus dan zeide tot hen: Kinderkens, hebt gij niet enige toespijs? Daardoor wordt verstaan al wat tot brood gegeven wordt, en voornamelijk vis. Zij antwoordden Hem: Neen.
6. En Hij zeide tot hen: Werpt het net aan de rechterzijde Dat is, aan het stuurboord van het schip. Want dat is aan de rechterhand van Hem, die aan het roer staat. van het schip, en gij zult vinden. Zij wierpen het dan, en konden hetzelfde niet meer trekken vanwege de menigte der vissen.
7. De discipel dan, welchen Jezus liefhad, zeide Dat is, Johannes. Zie Joh. 21:20,24. tot Petrus: Het is de Heere! Simon Petrus dan, horende, dat het de Heere was, omgordde het opperkleed Grieks *Ependytus*; hetwelk een kleed betekent, dat men boven de andere aandoet. Sommigen menen dat dit een linnen overtreksel geweest is, hetwelk hij omgord heeft om beter te kunnen zwemmen, of door het water te gaan, alzo Hij niet ver van het land was. (want hij was naakt), en Namelijk eer hij het aantrok; niet wel geheel alzo hij zonder twijfel iets aangehad heeft om zijne schaamte te bedekken. wierp zichzelven in de zee.
8. En de andere discipelen kwamen met het scheepje (want zij waren niet verre van het land, maar omtrent tweehonderd ellen), Grieks *cubiten*; dat is, omtrent zestig schreden, elke schrede van vijf voeten. Zie Matth. 6:27. slepende het Namelijk naar het land, omdat het te zwaar was, in het schip op te trekken. net met de vissen.

9. Als zij dan aan het land gegaan waren, zagen zij een kolenvuur liggen, en vis daarop Grieks *opsarion*; wat dit woord eigenlijk betekent zie Joh. 6:9. liggen, en brood.

10. Jezus zeide tot hen: Brengt van den vissen, die gij nu gevangen hebt.

11. Simon Petrus ging op, en trok het net op het land, vol grote vissen, tot honderd drie en vijftig; en hoewel er zovele waren, zo scheurde Hetwelk geschied is door de goddelijke kracht van *Christus*, om het wonderwerk te vergroten. het net niet.

12. Jezus zeide tot hen: Komt herwaarts, houdt het middagmaal. En niemand van de discipelen durfde Hem Namelijk uit schaamte, om niet te schijnen meer te twifelen dat Hij waarlijk opgestaan was. vragen: Wie zijt Gij? wetende, dat het de Heere was.

13. Jezus dan kwam, en nam het brood, en gaf het hun, en den vis desgelijks.

14. Dit was nu de derde maal, dat Jezus Zijn discipelen Namelijk allen, of vele discipelen bijeenvergaderd zijnde; want Hij had zich in het bijzonder aan den een en den ander meermalen geopenbaard. Zie hiervoor Joh. 20:19,26. geopenbaard is, nadat Hij van de doden opgewekt was.

15. Toen zij dan het middagmaal gehouden hadden, zeide Jezus tot Simon Petrus: Simon, *zoon* van Jonas, Zie Matth. 16:17. hebt gij Mij Namelijk gelijk gij tevoren meendet en roemdet, Matth. 26:33; Luk. 22:33, en nochtans mij driemaal hebt verloochend. liever dan dezen? Namelijk mij liefhebben. Hij zeide tot Hem: Ja, Heere! Gij weet, dat Dat is, niettegenstaande mijn voorgaanden val, waarvan ik hartelijk berouw heb, en hetwelk ik vertrouw dat gij mij vergeven hebt, zo weet gij, al is het dat de belijdenis uit zwakheid heeft opgehouden in mijn mond, dat

nochtans mijne liefde jegens u niet heeft opgehouden in mijn hart. ik U liefheb. Hij zeide tot hem: Weid Mijn lammeren. Beide woorden *lammeren* en *schapen* betekenen enerlei zaken, namelijk de lidmaten van *Christus'* kerk, gelijk men kan zien uit de vergelijking van Matth. 10:16, Luk. 10:3. Hoewel sommigen menen dat door de lammeren de tedere Christenen, en door de schapen die sterker in het geloof zijn verstaan zouden worden; Jes. 40:11.

16. Hij zeide wederom tot hem ten tweeden maal: Simon, *zoon* van Jonas, hebt gij Mij lief? Hij zeide tot Hem: Ja, Heere, gij weet, dat ik U liefheb. Hij zeide tot hem: Hoed Mijn schapen.

17. Hij zeide tot hem ten derden maal: Overmits Petrus met driemaal *Christus* te verloochenen zichzelf het apostelambt onwaardig gemaakt had, zo trekt hij hier wederom driemalen deze belijdenis uit Hem, om daarmede hem wederom in zijn ambt te bevestigen, en niet om hem daarmede tot een hoofd der kerk en boven de andere apostelen te stellen. Simon, *zoon* van Jonas, hebt gij Mij lief? Petrus werd bedroefd, omdat Namelijk omdat hij meende dat *Christus* met dit driemaal vragen aan zijne liefde scheen te twifelen. Hij ten derden maal tot hem zeide: Hebt gij Mij lief, en zeide tot Hem: Heere! Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb. Jezus zeide tot hem: Weid Mijn schapen. Hetzelfde wat hier Petrus wordt bevolen, dat wordt ook belast al den dienaren des heiligen Evangelies; Hand. 20:28; 1 Petr. 5:2. Hoewel Petrus aan geen zekere gemeente of plaats verbonden was, gelijk ook de andere apostelen niet waren; Matth. 28:19; Mark. 16:15,20, die met Petrus enerlei last en macht ontvangen hebben. Zie Joh. 20:23; Openb. 21:14.

18. Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u: Toen gij jonger waart, gorddet gij Dit wordt gezegd naar de wijze van die volken, die lange klederen droegen, welke zij opschortten met een gordel, als zij ergens

wilden heenreizen, of zich tot enig werk bereiden. Zie 2 Kon. 9:1; Luk. 17:8; Joh. 13:4. uzelf, en wandeldet, alwaar gij wildet; maar wanneer gij zult oud geworden zijn, zo zult gij uw handen uitstrekken, en Namelijk om gebonden te worden. een ander zal Namelijk de scherprechter. u gorden, en brengen, Dat is, banden en koorden, om gedood te worden. waar gij niet wilt. Namelijk naar de natuurlijke genegenheid, die den dood altijd ontziet. Want anders heeft Petrus ook hetzelfde gewilliglijk en met blijdschap geleden.

19. En dit zeide Hij, betekenende, met hoedanigen dood hij God verheerlijken Dat is, met welk lijden Hij de leer des Evangelies tot Gods eer bevestigen zou. zou. En dit gesproken hebbende, zeide Hij tot hem: Volg Mij.

20. En Petrus, zich omkerende, zag den discipel volgen, welchen Jezus liefhad, Dat is, Johannes de evangelist. Zie Joh. 21:24. die ook in het avondmaal op Zijn borst gevallen was, en gezegd had: Heere! wie is het, die U verraden zal? Grieks *verraadt*.

21. Als Petrus dezen zag, zeide hij tot Jezus: Heere, maar wat *zal* deze? Namelijk overkomen; dat is, met welken dood zal hij God verheerlijken?

22. Jezus zeide tot hem: Indien Ik wil, dat hij blijve, totdat Namelijk levend tot mijn laatste toekomst. Ik kome, wat gaat het u aan? Volg gij Mij.

23. Dit woord dan ging uit onder de broederen, dat deze discipel niet zou sterven. En Jezus had tot hem niet gezegd, dat hij niet sterven zou, maar: Indien Ik wil, dat hij blijve, totdat Ik kome, wat gaat het u aan?

24. Deze is de discipel, die Namelijk Johannes de evangelist. van deze dingen getuigt, en deze dingen geschreven heeft; en wij weten, dat Namelijk niet alleen ik, maar ook al de discipelen van

Christus en de gehele gemeente. zijn getuigenis waarachtig is.

25. En er zijn nog vele andere dingen, die Namelijk wonderen en bijzondere daden van *Christus*; want anderszins, dat alle leerstukken, ter zaligheid nodig, beschreven zijn, blijkt Joh. 20:31. Jezus gedaan heeft, welke, zo zij elk bijzonder Grieks *na een*. geschreven wierden, ik acht, dat ook de wereld Dit is een figuurlijke manier van spreken, waardoor een overgrote menigte betekend wordt. zelve de geschrevene boeken niet zou bevatten. Amen.